

РЦИ-АЛАНИЙЫ АХУЫРАД АЕМЭ НАУКАЙЫ МИНИСТРАД

Гугкаты Людмилаэ

**МУЗЫКАЛОН КУРДИАТЫ
РÆЗТЫЛ КУЫСТ**

ЦÆТТÆГ АНÆН КЪОРД
(6–7-аздыдтæ)

МЕТОДИКОН АХХУЫСЫ ЧИНЫГ
(ахуырты конспектæ)

*Уагъд æрцыдис Уæрæсейы Федерацийы
Ахуырад æмæ наукайы министрады барлаæвардæй*

Дзæуджыхъæу
2014

74.268.1

Учебно-методический комплекс подготовлен на кафедре ЮНЕСКО Северо-Осетинского государственного педагогического института в рамках проекта Федеральной целевой программы развития образования «Развитие учебно-методической и кадровой базы по формированию российской гражданской идентичности в условиях поликультурного образования».

Авторы проекта – Р. С. Бзаров, Т. Т. Камболов, Л. А. Кучиева, А. А. Левитская

Руководители проекта – Т. Т. Камболов, Л. А. Кучиева

ПРОДАЖЕ НЕ ПОДЛЕЖИТ

Г 12

Гугкаева Л.К.

Развитие музыкальных способностей: методическое пособие (конспекты занятий). – Владикавказ: Издательство СОГПИ, 2014. – 154 с.

74.268.1

© СОГПИ, 2014

© Гугкаева Л. К., 2014

Ацы методикон æрмæг арæст æрцыд ЦИППИ-йы ЮНЕСКО-йы кафедрæйы кусджыты хъаруйæ. Методикон æрмæг дзуапп дæтты «Ирон националон ахуырады концепцийы» принципты домæнтæн. Конспектæ арæст сты Л.А.Парамоновойы бæрнон редакцигонд «Рæвдауæндæтты сывæллæтты хъомылады, ахуырады æмæ райрæзынады иумæйаг ахуырады дæнцæгон программæ»-йы бындурыл. Уыцы программæ æвдисы рæвдауæндæтты ахуырадон процессы бындурон мидис æмæ бар дæтты, йæ реализацигæнгæйæ, варианттæ æвзарынаг.

Йæ равзæрст баст у, дыууæ æвзагæй цы рæвдауæндæтты пайда кæнынц, уыдоны архайды хатдзæгтæ дзы кæй сты, уыцы æууæлимæ. Программæ арæст цыд куыд регионалон æмæ хицæн авторты методикон куыстыты бындур æмæ уымæ гæсгæ хуыйны «Дæнцæгон». Лæвæрд конспектты националон-регионалон компонент рæвдауæндæтты ахуырадон тыгъдады ахсы æххæст бæрнон бынат сывæллоны ахуыры æмæ райрæзынады.

Рæвдауæндæтты иумæйаг ахуырадон тыгъдад саразыны тыххæй арæст æрцыд иумæйаг перспективон-тематикон пьлан. Тематикон иудзинад бæрæг дары ахуырты æппæт хуызты дæр æмæ æндæр режимон процессты дæр. Æппæт ахуырты организацион формæ дæр у дæлкъордон – сывæллоны сæрибар архайды бындурыл арæст.

Сабиты ахуыр кæныны сæйраг метод у дидактикон хъазт.

Алы темæйыл куыст дæр райдайы, къуырийы райдиан арæст чи цæуы, алфамбылай дунеимæ зонгæ кæныны уыцы ахуыргæй. Уыйфæстæ, иннæ ахуырадон æмæ хъомыладон куысты хуызты фæлгæты, арфдæр æмæ уæрæхдæргонд цæуынц темæмæ хауæг æмбарындæтæ.

Авторы ис ныфс йæ коллегæтимæ коллективон æмгуыстадæй æмæ курæг у, цæмæй ацы методикон æрмæджы тыххæй сæ фæндæттæ æмæ фиппаинагтæ æрвитой автормæ.

Цæттæгæнаæn къорды ахуыры пълан

№	Ахуыры сæр	I вариант (ах./къ.)	II вариант (ах./къ.)
1	Математикæ	2	2
2	Ирон ныхасы рæзт	1	–
3	Ирон æвзаг амоньн	–	3
4	Уырыссаг æвзаг амоньн	2	–
5	Уырыссаг ныхасы рæзт	–	1
6	Уырыссагау кæсын æмæ фыссын	–	1
7	Алфамбылай дунеимæ зонгæ кæнын	1	1
8	Физикон культурæ	2	2
9	Музыкалон аивад	2	2
10	Ныв кæныны аивад	2	2
		Æдæппæтæй 12	Æдæппæтæй 14

**Цæттагæнæн къорды сабиты (6–7-аздыдтæ)
ахуыры темæтæ**

Мæй	Хæславард
Сентябрь	1. Фæндараст, сæрд!
	2. Æфсиры балц.
Октябрь	3. Хъæууон куыстытæ. Хъæууон фæллойдгæнджытæ.
	4. Райгуырæн бæстæйы зарæггæнæг. Хетæгкаты Къостайы райгуырæн бонмæ.
	5. Фæззæг. «Æхсæлы ызгæлы, лæджирттаг фæбур...». Къоста
	6. Хистæртæ æмæ кæстæртæ. (Ирон æмбисонд ссарын.)
Ноябрь	7. Уæрæсе – нæ домбай бæстæ.
	8. Æнæниз у!
	9. Æрæгвæззæг. «Хуымтæ æркарстой, къохтæ – быгъдæг».
	10. Цæрæгойтæ сæхи цæттæ кæнынц зымæгмæ.
Декабрь	11. Хорз хæлар зын сахат рабæрæг ваййы.
	12. Аргъæуттæ зонæм æви нæ?
	13. Дзæнхъа зымæг.
Январь	14. Зымæгон хъæзтытæ. (Спортивон хъæзтытæ.)
	15. Зымæгон нывæфтыдтæ. Аивадон дæснийæдтæ. Адæмон аивад.
Февраль	16. Ирыстони аивад.
	17. Фыдыбæстæ хъахъхъанджытæ. 23 февраль.
	18. Дæхи хъахъхъæн! ЦÆХЪ (ОБЖ).
	19. Адæмы 'хсæн. (Кæмæй дæн сæрыстыр.)
Мартъи	20. Сылгоймаджы фарн. 8 мартъи.
	21. Уалдзæг лæварттæ уары.
	22. Ирыстони Сырх чиныг.

	23. Чиныг – нæ хæлар æмæ нæ ахуыргæнаг.
Апрель	24. Абалц кæнæм глобусыл. Цæраггойты, зайæгойты, дæлдон дунæ.
	25. Космос.
	26. Зæхх – мæ хæдзар. Зæххы бон. Экологи.
	27. Цы уыдзынæн фидæны? Дæсныад.
Май	28. Уæлахизы бон. 9 Май.
	29. Сæрд æрцæуы.
	30. Хæрзбон, рæвдауæндон, æгас цу, скъола! Кæронбæттæны ахуыр.

**Цагтаагаан кьорды музыкалон хьомылады
Перспективон-тематикон пьлан**

	Музыкалон архайды хуызга	Тема	Программон хэстэ	Репертуар
Сентябрь	Музыкама хьусын. Музыкалон ритмикон змелд-тытга. Зарын. Музыкалон-дидактикон хьэзтытга. Кафыны-хьазыны сфелдыстад	«Фэндарад, сард», 2 сах. «Ефсиры балц», 2 сах.	Сабиты зонга кэнын алы стильга амæ дугты музыкама. Аивадон уацмыста цы сты амæ сын адеймаджы царды цы ахад-дындзинад ис, уый тыххæй сабитæн дзурын. Амонын сын музыкалон уацмысты эмоционалон мидис амæ регистрон ахуырт иртасын, сæ форма сын æнкъарын, дыууæхайон, æртæхайон формæйы амбарынад сын раттын. Зонга сæ кэнын уыцы иу музыкалон уацмыс аканыны алы мадзалттима. Сабиты хьæлæсы диапазон уæрæхдæр кэнын. Архайын, цæмæй сабитæ хорз бахуыды кэной алыхуызон интонацион фæздæхтытга, сæ хьус иртаса даргъ амæ цыбыр æлтæ. Йæ ритмикон нывма гæстæ зарæг зоныны арæхстдзинад уæлдæр кэнын. Фехуыст мелоди графика кон хуызы равдисынма арæхсын.	Елборты Ф. «Чызджыты кафт». В. А. Моцарт. «Менуэт». Цыбырты Д. «Къæвда». Слонаты Ю. «Промелькнуло лето». Е. Герчик. «Поездка за город». Е. Тиличеева. «В школу». В. Витлин. «Песенка о хлебе». Цæллагты Л. «Кæмаен цы?» «Лауызтæ», фæлтæрæн. О. Девочкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора». Е. Тиличеева. «Вальс». «Если весело тебе», ритм. кафт.

			Музыкалон уацмыстае хъуыды кæнын сæ куыд фæнда, сабиты афтæ хъомыл кæнын. Ритмикон змæлдтыгæ музыкаейы уагимæ æмахаст кæныны, музыкалон фразейы ивдимае змæлды хуыз фæивыны архæстдзинад ныффидаг кæнын. Музыкаейы уаг сфæлдыстадон змæлдæй æвдисын.	Н. Скворцова. «Поллошко-поле». «Ма басулз», даг ад. хъазт. «Къæйттæй кафт», чех. ад. мел. Муз.-дид. хъазт. «Базон ре-гистр».
Октябрь	«Фæззæг», 4 сах. «Хъæууон фæллойгаенджы-тæ», 2 сах. «Райгуырæн бæстæйы зарæттæ-наг», 2 сах.	Сабитæн амоньын музыкалон уацмыстæм хъусын æмæ сын сæ интонацитæ зоньын. Музыкаейæн характеристикæ дæттын, цæстытыл цы нывтæ ауайы, уылдон радзурын. Рæзын кæнын рухсон-зелон ассоциацитæ. Дарддæр сæ ахуыр кæнын музыкалон уацмысы формае æмæ жанр иртасын. Амоньын сын музыкае æмæ йæ фæлгоннады мадзæлттæ æрæмнæх кæнын, уацмысы мелоди æмæ йæ мидис змæлдтытæй æвдисын. Музыкалон-сенсорон æнкъарынад тыхджындæр кæнын (ритмикон ныв зæлтæй равдисын). Амоньын сын хорæй, чысыл ансамбльтæй.	А. Вивальди. «Фæззæг». П. И. Чайковский. «Октябрь»; «Неаполитанская песенка». Г. Струве. «Песня о России». Бериты А. «Ирыстони зарæг». К. Андреас. «День добрый». Цæллты Л. «Къоста». О. Девочкина. «Кто сазал, что осень – грустная пора». Е. Колесников. «Гино». Г. Вихарева. «Ква-ква-ква».	

			<p>Уадынгарзты цагъд аемае аенæ уымæй зарын, стæй ма уымæе – зарæджы уаг æвдисын.</p> <p>Сабиты фæлтæрын, алыуаг цыд, ритмикон дугъ аемае гæппытæ кæнынмæ кувд араехсой, афтæ. Сæ гуыры ахастмæ сын хъус дарын, æлвæст аемае хæрзконд кувд уой, уымæе тырнын. Сабиты удыхæды хорз миниуджытæ (нысанмæ тырнын, фæразон уæвын, æмбæлттимæ архайын) рæзын кæнын.</p>	<p>А. Эйназова. «Песенка мажора и минора».</p> <p>В. Витлин. «Песенка о хлебе».</p> <p>М. Еремеева. «Что такое этикет?»</p> <p>М. Сулягина. «Песенка о России».</p> <p>И. Рыбкин. «Вот такая чепуха».</p> <p>М. Старокадомский. «Песня о зарядке».</p> <p>Н. Римский-Корсаков. «Море».</p> <p>Цæллагты Л. «Дугъ».</p> <p>«Ма басулд», даг ад. хъазт.</p> <p>Гуырдыбегты Г. «Ирон вальс».</p> <p>Н. Римский-Корсаков. «Море»; «Белка».</p> <p>Н. Карницкая. «Скерцо».</p> <p>П. И Чайковский. «Октябрь»; «Неаполитанская песенка».</p>
<p>Ноябрь</p>		<p>«Уæрæсе – нæ домбай бæстæ», 2 сах.</p> <p>«Æнæниз у», 2 сах.</p> <p>«Æрæгвæззæг», 2 сах.</p>	<p>Сабиты разæнгард кæнын музыкæмæ хъусынмæ аемае се ’нкъарæнтæ æвдисынмæ, сæ тæлмаентæ æргом кæнынмæ. Сæ дзырдуат сын музыкалон терминтæй баххæст кæнын, сæ ныхасы рæзтыл сын архайын.</p>	

<p>«Цæрагойтæ сахи цæттæ кæнынц зымагтæ», 2 сах.</p>	<p>Уадынгæрттæ æмæ сын музыкалон ан-самблыты тыххæй сæ зонындзинæдтæ фылдæр кæнын. Амонын сын бирæхæ-лæсон музыкайы зелты æхсен алыхуы-зон уадынгæртты хъæлæстæ иргасын. Рæзын сын кæнын сæ зарыны арæхст-дзинад (заргæйæ раст улæфын, дзырдтæ раст дзурын, артикуляцимæ хъус дарын). Ахуыр кæнын зæлбæрзæндон æмаха-стытæ змæлдтыты æххуысæй. Фæлварын музыкайы уæзбын æмæ сонг инто-нацийы айзæлд сыгъдæггæй æвдисын. Хорæй зарыны арæхстдзинадыл кусын. Сабиты ахуыр кæнын змæлдтыты руаджы музыкайы уаг æвдисын, тыгъдады ори-ентаци кæнын зонын, гуыр раст дарын, музыкалон-ритмикон змæлдтытæ кæ-нын. Музыкаемæ гæстæ аккаг фæлгонц агурын. Кафты формæ æнкъарын, музы-кайы уагмæ гæстæ змæлд айвынмæ арæхсын.</p>	<p>Цæллагты Л. «Дугъ». З. Левина. «Белочки». М. Старокадомский. «Песня о зарядке». О. Деточкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора». Г. Зингер. «Осеню». М. Сулягина. «Песня о Рос-сии». Цæллагты Л. «Фæззæг». Б. Савельев. «Настоящий друг». Е. Филиппова. «Чудо-сказ-ки». «Къæйттгæй кафт», ирон ад. мел. И. Рыбкин. Зарæг-хъазт «Вот такая чепуха». Хъазт «Дугъæттæ». «Къæйттгæй кафт», финнаг ад. мелоди.</p>
--	--	--

	<p>«Ердхорд зын сахат рабээрэг вэйи», 3 сах.</p> <p>«Каддэра аргъеуттэ куыд зонгэм», 2 сах.</p> <p>«Дзэнхъа зымгэг», 2 сах.</p>	<p>Сабиты ахуыр кэнын музыкалон жанргэ аэмэ музыкалон фэлгоннады мэдзэлттэ иртасын. Уадынгэртгы тыххэй сын сэг зоньндзингэдтэ уэрэахдэр кэнын. Алыхуызон уаг музыкаэмэ аенкьарынал сэг фэацалх кэнын. Сэг хьэлтэсы зэлтэ аенцонгэй куыд туырой аэмэ рог зард куыд кэной, уымэ тырнын. Зэлфыссынады райдайгэн принциптэ сын раргом кэнын. Зэлбэрзэендон амахаастыгэ дарддэр ахуыр кэнын хэдхуыз змэлдтыгы ах-хуысэй. Змэлды иу хуыз иннэмэй аэвэстиагэй ивыныл сэг фэацалх кэнын. Сэг змэлд музыкаэйи зэлтимаэ амахааст кэнын аргэхстдзинад фидар кэнын. Сабиты алы змэлд дэр аердзон куыд уа, ууыл архайын, сэг сфэлдыстадон змэлд сын цырен кэнын.</p>	<p>Н. Римский-Корсаков. «Белка»; «Царевна-лебедь». А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль». Е. Тиличеева. «Чудо-сказки».</p> <p>Кокйоты А. «Наз бэлэс». М. Еремеева. «Налетели белые метели».</p> <p>Г. Левдокимов. «Скок-поскок».</p> <p>Н. Вересокина. «Игра в снежки».</p> <p>Муз.-дид. хьэат «Къамисгэг».</p> <p>Цэлхдымбылщд «Хьэд аэмэ сабитгэ».</p> <p>«Чепена», ирон ад. кафты мелоди.</p>
Декабрь			
Январь	<p>«Зымагон хьэзтыгтэ», 2 сах. «Зымагон нываэфтыдтэ», 2 сах.</p>	<p>Алыуаг музыка куыд аенкьарой аэмэ музыкалон уацмысы цэуыл дзырдэуы, уый куыд аэмбарой, сабиты афта ахуыр кэнын.</p>	<p>А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль».</p> <p>М. Еремеева. «Налетели белые метели».</p> <p>Кокйоты А. «Наз бэлэс».</p>

			<p>Сæ зоньндзинæдтæ сын фылдæр кæнын, архайын, цæмæй æнæ искæй æххуысæй музыкалон фæлгонц æмæ раг бæрæг кæнын зоной, зæлбæрзæндон æмахастытæ хæдхуыз змæлдтыты æххуысæй сæ зæрдыл бадарой. Музыкалон уацмысты тыххæй сын сæ зоньндзинæдтæ фылдæр кæныныл архайын, ногæты нæмттæ ныфидар кæнын. Зарыны архæстдзинад уæлдæр кæнын. Рæзын кæнын музыкайы ритмикон арæст хуыны, змæлдтытæй æмæ йæ графикон хуызы равдасыны хъомыс. Змæлдтытæ æмæ музыкайы темп рæвдз темпы æмахаст кæнынмæ архæсын, музыкайы рагтмæ гæстæ раст змæлын зоньн.</p>	<p>Е. Филиппова. «Чудо-сказки». Цæллагты Л. «Заз бæлас». Г. Левдокимов. «Скок-поскок». Б. Савельев. «Настоящий друг». Н. Воронина. «Игра в снежки». Н. Френкель. «Зима». «Къæйттгæй кафт», ирон кафты мелоди. И. С. Бах. «Токката ре минор».</p>
<p>Февраль</p>		<p>«Ирыстоны аивад», 2 сах. «Фыдыбæстæ хъахъæнджытæ», 2 сах.</p>	<p>Сабитæндарддæруарзын кæнын музыкае, кувд æй æмбарой, йæ фæлгонцадон мадзæлттæ йын кувд иргасой, музыкалон фæлгонцтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын кувд зоной, ууыл архайын. Сæ музыкалон дзырдугæтмæ сын ног æмæ ног терминтæ æфтауын, уадынгæрзты</p>	<p>И. С. Бах. «Токката ре минор». Н. Римский-Корсаков. «Кольбельная». Д. Кабалевский. «Клоуны». Г. Левдокимов. «Скок-поскок».</p>

	<p>«Дæхи хъахъ-хъæн», 2 сах.</p> <p>«Адæмы 'хсæн», 2 сах.</p>	<p>тыххæй сын сæ зоньдзинæдтæ фылдæр кæнын. Ирон кæфтыгы музыкæимæ сæ дарддæр зонгæ кæнын. Музыкалон фыссынадыл сæ фæсцалхы тыххæй моделтæ-символтæй пайда кæнын.</p> <p>Сабиты зонгæ кæнын композиторгы цард æмæ сфæлдыстадимæ. Зарæджы музыкалон райдайæны фæстæ афойнадыл ныззарын, лæвæрд диапазоны интонаци, динамикон фæлгъуызтæ сыгъдæг æвдисын куыд зоной, ууыл архайын. Зæлхъусынады хъомысы рæзтылл куыст. Музыкалон райдайæны фæстæ æнæ искæй æххуысæй змæлын райдайын. Музыкакæйы темпæ гæсгæ цыд æмæ згъорд тагъдæр кæнын. Сабиты сфæлдыстадон курдиат дарддæр рæзын кæнын.</p> <p>Кафты змæлдытгæ семæ дарддæр ахуыр кæнын. Раст змæлд сын генæраст змæлдæй хицæн кæнын амонын.</p>	<p>А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль».</p> <p>Кокойты А. «Наз бæлас».</p> <p>З. Роот. «Будем солдатами».</p> <p>Е. Тиличеева. «Сложим песенку».</p> <p>Цæллагты Л. «Миты гæлæбу».</p> <p>Е. Филиппов. «Светофор».</p> <p>Моргуаты Ю. «Нанайы судзин».</p> <p>В. Комарова. «Давайте танцевать».</p> <p>Муз.-дид. хъазт. «Сырдон».</p> <p>Муз.-дид. хъазт. «Байхус æмæ сфæлхат кæн».</p> <p>Хъазт «Бæхылхъазт» («Джигитовка»).</p> <p>З. Роот. «Простая полечка».</p> <p>Е. Макшенцева. «Зимушка».</p>
--	---	---	---

Март		<p>«Уарзондзинады зарæг», 2 сах.</p> <p>«Уалдзæг уары лæвæрттæ», 2 сах.</p> <p>«Ирыстоны Сырх чиныг», 2 сах.</p>	<p>Сабиты дарддæр ахуыр кæнын музыкалон уацмысмæ хъусын, йæ уаг ын иргасын, йæ равджы алыхуызон фæлгъуызтæ йын бæрæг кæнын.</p> <p>Ногæтæ фыссын сын амонын. Ногæтæ тæрхы (нотный стан) æмбарынадимæ сæ базонгæ кæнын, фыццаг æртæ ноггæйы нæмттæ ныффидар кæнын.</p> <p>Мажор æмæ миноры æмбарынад (хъус-гæйæ сæ иргасын). Бæрзонд, рæстæмбис æмæ ныллæг зæлты æмбарынад. Лæвæрд днапазоны интонаци сыгъдæг æвдисын.</p> <p>Къухтгæй фæлмæн, ленкгæнагæу змæлдтыгæ кæнын, исты предмет къухы даргæйæ, афтæмæй ритмикон змæлд кæнын, зæлты алыхуызон дæргъ-вæтинæдтæ æвдисын. Музыккæйы уагмæ гæстæ змæлын, змæлд музыккæимæ райдайын æмæ йемæ фæуын. Хъазты фæлтонц æвдисгæйæ йемæ музыкалон змæлды ассоциативон бастдзинад æмахагст кæнын. Алыхуызон змæлдтыты темп музыккæйы темпмæ гæстæ тагъдæр æмæ сындæгдæр кæнын.</p>	<p>В. А. Моцарт. «Уалдзыгон».</p> <p>Н. Петров. «Старинный сказ».</p> <p>Муз.-дид. хъазт. «Музыкалон сæрд», «Ногæтæимæ базонгæ».</p> <p>Моргуаты Ю. «Нанайы судзин».</p> <p>А. Филиппенко. «Хорошо рядом с мамой».</p> <p>Е. Филиппов. «Светофор».</p> <p>И. Меньших. «Весна».</p> <p>Кокойты А. «Белочка».</p> <p>Т. Шикалова. «С музыкакой дружат все дети Земли».</p> <p>В. Комарова. «Давайте танцевать».</p> <p>Муз.-дид. хъазт «Сырджонны».</p> <p>Ирон ад. кафты мел. «Челенна».</p> <p>Н. Метлов. «Круговой га-лоп».</p> <p>И. Манукян. «Кто живет в лесу».</p>
-------------	--	--	---	---

	<p>«Абалц кенгем глобусыл», 2 сах.</p> <p>«Космос», 2 сах.</p> <p>«Зæхх – маæ хæдзар», 2 сах.</p> <p>«Цы суыдзынæн?», 2 сах.</p>	<p>Сабтæгæ музыкæ арф куыд æнкъарой, ууыл архайын. Дарддæр сæ зонгæ кæнын музыкæлон уацмысы формæ, йæ уаг æмæ мидисы хуымæстæг æмбарынагдтамæ. Хъæздыгдæр сын кæнын сæ эмоци-оналон-фæлгонцæдон дзырдугæ, музыкæйы зæлтæ ахорæнты хуызтимæ баргæйæ сын рæзын кæнын сæ хуызон-музыкæлон хъусынад. Алы композитор-ты фыст вальсы музыкæимæ базонгæ. Æрдзон хъæлæсæй зарын, заргæйæ дзырдты кæрæттæ бæлвырд дзурын, зæлтæ нывыл зарын, музыкæйы интонаци раст æвдисын. Музыкæйы роу, тæлфаг уаг змæлдтыгæй æвдисын. Æмбæлтты æмрæнхъ архайын æмæ тыгъдады ориентаци кæнын зонын. Хъызты фæлгонц музыкæйы уаг, рауæг æмæ мидисмæ гæстæ аразын. Кафты змæлдтыгæ кæрæдзи фæдыл раварын æмæ кафты формæ æмткæй равдисынмæ арæхсын. Вокалон дæсныдзынад æмæ ритмикон змæлд æмахагст кæнын æмæ сæ уыцы иу рæстæг æвдисын.</p>	<p>Н. Петров. «Старинный сказ».</p> <p>Д. Шостакович. «Гавот»; «Шарманка», «Вальс-шутка».</p> <p>Цоринты Р. «Хъысынты квартал».</p> <p>А. Островский. «Азбука».</p> <p>Т. Шикалова. «С музыкай дружат все дети земли».</p> <p>Кокойты А. «Белочка».</p> <p>Н. Метлов. «Часы»; «Песня про книжку».</p> <p>А. Филиппенко. «Марш юных космонавтов».</p> <p>М. Еремеева. «Лесная сенка».</p> <p>В. Шестаков. «Цветочная полечка».</p> <p>В. Карасева. «Горошина».</p> <p>«Кем быть?» (<i>бадзырд-гондæй</i>)</p> <p>В. Шаинский. «Чебурашка».</p>
<p>Апрель</p>			

Темæ: «Фæндараст, сæрд!»

Нысан:

– Сабиты ахуыр кæнын музыкалон уацмысы раг æнкъарын, йæ уаг ын иртасын æмæ йæ змæлдтыты руаджы æвдисын. Фæцалх сæ кæнын даргъ æмæ цыбыр мыртæ иртасыныл, музыкалон уацмысы алыравгон хæйттæ кæрæдзийæ хицæн кæнын æмæ музыкамæ гæсгæ змæлыныл.

– Рæзын кæнын сабиты музыкалон зæрдылдард.

– Сабиты хъæппæрисадыл куыст.

Репертуар: Æлборты Ф. «Чызджыты кафт»; Цыбырты Д. «Къæвда»; Слонаты Ю. «Промелькнуло лето»; Е. Таршина. «Летняя пора»; Е. Тиличиева. «В школу»; Е. Герчик. «Поездка за город».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф, алыуæрх гæххæтттыты уадздзæгтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

И. Дунаевский.
«Марш».

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй байхъусой И. Дунаевскийы «Марш»-мæ æмæ сбæрæг кæной, уацмысы уаг цавæр змæлдтытæ домы, уый.

Сабитæ музыкамæ гæсгæ къæхдзæфтæ кæнынц, разамонæг та сын сæ гуыры ахаст æмæ се змæлдтытæм йæ цæст дары.

Хъусын.

Æлборты Ф. «Чызджыты кафт».

М. р. Ныртæккæ байхъусдыстут зонгæ музыкалон пьесæмæ. Куыд хуыйны, уый мын зæгъут (*хъуысы музыка*). Йæ рагмæ гæсгæ цавæр у? Цавæр уадынгарзы зæлд хъусут? Ацы музыка вокалон у æви уадынгарзон (инструменталон)?

(Сабиты дзуаппытæ.) Цæй æмæ ма йæм иу хатт байхъусæм æмæ йын не змæлдтытæй равдисæм йæ уаг æмæ йæ темп. *(Сабитæ кафынц.)*

Зарæг «В школу», муз. – Е. Тиличиева
Сабитæ зарынц, сæ къухтæй мырты дæргъвæтинад æвдисынц, афтæмæй. Уыйфæстæ сабитæй исчи, гæххæттыты алыуæрх уадздзæгтæй пайдагæнгæйæ, фланелеграфыл равæры зарæджы ритмикон ныв – ритмосхемæ – æмæ та зарæг ногæй уымæ гæсгæ азарынц.

Зарæг «Промелькнуло лето», Слонаты Юрийы музыкаæ.
Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ æмæ йын йæ мидис сбæрæг кæнынц. Йæ сæрд чи куыд арвыста, уый тыххæй кæрæдзийæн дзурынц. Ногæй та хъуысы зарæг «Промелькнуло лето», сабитæ йын хъырнынц.

Зарæг «Летняя пора», муз. – Е. Таршина.
М. р. зæггы сабитæн, цæмæй скъуыд-дзагмæ гæсгæ базонной, амæй размæ цы зарæг сахуыр кодтой, уый æмæ йæ фыццаг иумæ азарой, стæй та радьгай – музыкалон фразæтæй. Сабиты арæхстдзинадмæ йæ хъус дары.

Хъазт «Поездка за город», муз. – Е. Герчик.
М. р. сабиты зонгæ кæны ног хъазты мидисимæ: зæггы сын, цæмæй хъæдмæ тезгъо кæнынмæ «араст уой». Уыйфæстæ сабитæ хъусынц музыкамæ, уацмысы арæст *(дыууæ хайы)* банысан кæнынц æмæ зарæджы мидисмæ гæсгæ змæлынц.

Музыкалон разамонаг, ахуырæн хатдзæг кæнгæйæ, фæрсы сабиты, цавæр ирон кæфтытæ зонынц, уымæй, æмæ сæм хаты, цæмæй уыцы кæфтыты характерон змæлдтытæ равдисой.

Тема: « Фандараст, сæрд!»

Нысан:

– Сабитæн амонын, уыцы иу музыкалон уацмыс алы мадзæлтты фæрцы акæнæн кæй ис. Музыкалон уацмысы уаг змæлдтытæй æвдисыны арæхстдзинад уæлдæр кæнын; тыгъдады ориентаци кæнын; ритм хатыны æнкъарæны рæзтыл кусын.

– Къæрцхъус уæвыны рæзтыл куыст.

– Сабиты хæдбар æмæ хъæппæрисджынай хъомыл кæнын.

Репертуар: И. Дунаевский. «Марш»; Æлборты Ф. «Чызджыты кафт»; Е. Тиличеева. «В школу»; Цæллагты Л. «Кæмæн цы»; Е. Таршина. «Промелькнуло лето»; Е. Герчик. «Поездка за город».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-ритми-
кон змæлдтытæ.**
«Марш».

М. р. сабиты дыууæ рæнхъæй кæрæдзи ныхмæ æрлæууын кæны æмæ сæ куры, цæмæй радыгай змæлой – фаддзу цыд кæной. Сабитæ хæслæвæрд æххæст кæнынц. Разамонæг сын сæ фаддзу цыдмæ йæ цæст дары.

Хъуысын.
«Чызджыты кафт»,
муз. – Æлборты Ф.

Хъуысы, Æлборты Феликсы пьесæ «Чызджыты кафт» уадынгæртзы оркестр куыд цæгъды, уый.

М. р. Зонгæ уын у ацы уацмыс? Куыд хуыйны? Цавæр уадынгæртзы хъæлæстæ фехъуыстат? (*Дзуапп:* «*Бирæ уадынгæртзы*».) Тынг раст! Алыхуызон уадынгæртзы зæлд куы баиу вæййы, уæд дзы рауайы оркестр. Ацы ран, йæ тембрæй хицæн чи у æмæ музыка хуызджын чи кæны, бирæ ахæм алыхуызон мыртæ ис.

Зæгъут-ма, цы музыкæмæ байхъуыстам, уымæн йæ уаг, йæ равг фендæрхуызон сты? (*Нæ. Нæ аивтой.*) Раст у, нæ аивтой. Фæлæ оркестры фæрцы музыкæйы зæлд фæхуызджындæр æмæ фæалывæрсыгдæр ис.

Зарын.

Зарæг «В школу»,
муз. – Е. Тиличиева.

Фланелеграфыл æвдыст цæуы зарæг «В школу»-йы ритмикон ныв. Сабитæ хуамæ зарæг йæ ритмикон нывмæ гæсгæ базоной æмæ йæ мынæг хъæлæсæй сыгъдæг интонацийæ азарой.

Зарæг

«Кæмæн цы»,
муз. – Цæллагты Л.

Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, архайы, цæмæй сабитæ, цы 'нкъарæнтæ сæм æвзарын кæны, уый равдисой, цымыдис сæ кæны зарæджы мидисмæ. Зарæджы фыццаг цыппаррæнхъон ахуыргæнгæйæ, йæ хъус дары сабиты ныхасыхъæдмæ – хуамæ дзырдтæ раст дзурой.

Зарæг

«Промелькнуло лето»,
муз. – Е. Таршина.

Сабитæ зарæгмæ байхъусынц, сбæрæгын кæнынц йæ арæзт (*форму*) æмæ йæ графикон хуызы равдисынц фланелеграфыл. Зарæджы мелоди сын амонгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ иууылдæр иумæ райдайой зарын æмæ дзырдты мидæг хъæлæсон мыртæ раст дзурой.

Хъазт

«Фæсгорæтмæ балц»,
муз. – В. Герчик.

М. р. хъазты мидис сабиты зæрдыл æрлæууын кæны. Сабитæ йæ æвдсынц алыхуызон змæлдтыгæй, музыкайы цавæр хай хъуысы,

уымæ гæсгæ се змæлдтытæ ивынц,
афтæмæй:

1 хай – «фæцæуæм» поезды;

2 хай – «тезгъо кæнæм» хъæды.

Ритмикон кафт «Кæд М. р. фæрсы сабиты, кафын уарзынц дæ зæрдæ хъæлдзæг æви нæ, стæй цæмæн, уымæй. Зæггы сын, цæмæй акафой – хорз арæхсынц у». Финнаг адамон мелоди. кафт «Кæд дæ зæрдæ хъæлдзæг у»-мæ. Хъуысы музыкаæ, сабитæ кафынц. *(Кæд къуыхцы кæной, уæд сын хъомылгæнæг кафты змæлдтытæ сæ зæрдыл арлаууын кæнæд.)*

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты, ахуыр сæм цымыдисаг фæкаст æви нæ, сæ зæрдæмæ дзы тынгдæр цы фæцыд, уымæй.

3-аг ахуыр

Темæ: «Æфсиры балц».

Нысан:

- Сабитæн амонын, цæмæй иртасой музыкалон уацмыстæ ацæгъдыны алыхуызон фæрæзтæ. Симфонион оркестры цы уадынгæртæй пайдагонд цæуы, уыдоны азæлды тыххæй зонындзинæдтæ сфидар кæнын. Фехъуыст зæлтæ графикон æгъдауæй гæххæтгыл равдисынмæ куыд арæхсой, сæ къахдзæф рог æмæ дырыс куыд уа, ууыл архайын; сæ хъус музыкалон фразæ куыд ахса æмæ йæ фезмæлдæй равдисынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ ахуыр кæнын.
- Сабиты зæлхатынад æмæ фантазийы рæзтыл кусын.
- Удыхъæды рæсугъд æнкъарæнтæ фидар кæнын, хидарыны æгъдау сын амонын.

Репертуар: Æлборты Ф. «Чызджыты кафт»; Цæллагты Л.

«Кæмæн цы»; Е. Таршина. «Промелькнуло лето»; Е. Герчик. «Поездка за город».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: гæххæтты сыфтæ сабиты нымæцмæ гæсгæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Марш».

Сабитæ дыууæ рæнхъæй кæрæдзи ныхмæ лæууынц. М. р. сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны, музыка дæр, дзы-хы ныхасау, фразæтыл кæй дих кæны, уый. Зæгъы сын, цæмæй алы музыкалон фразæ дæр сабитæ банкъарой æмæ йæ се змæлдæй банысан кæной. Хъуысы И. Дунаевскийы «Марш», æмæ алы муз. фразæ дæр сабиты дыууæ рæнхъы радыгай се змæлдæй банысан кæнынц.

Хъуысын.

«Чызджыты кафт»,
муз. – Æлборты Ф.

Хъуысы музыка (Æлборты Ф. «Чызджыты кафт»).

М. р. Зонгæ уын у ацы мелоди? Цавæр уадынгарзы зæлтæ уайынц уæ хъустыл? (Дзуаппытæ.) Уый уыди, амæй размæ ма кæй фехъуыстат, уыцы музыкамæ гæсгæ импровизаци. Импровизаци хуыйны, æнæ нотæтæм кæсгæйæ уадынгарзыл кæй акæнынц, уыцы музыка. Импровизацийы мидæг лæвæрд темæ йæхи сæрибарæй айтынг кæны, ног мелодитимæ схæццæ ваййы, æндæр хъæлæстæ йыл бафты, зæлты ног æмæ ног фæлгъуызтæй йæхи сфæлынды.

(Музыка ма ноджыдæр цу хатт хъуысы.)

- Зарын.** М. р. сабитæн уары альбомы сыфтæ æмæ алыуæрх гæххæтты уадздзæгтæ. Зарæг «В школу», муз. – Е. Тиличиева. Сабитæ зарынц зарæг «В школу», сæ къухты æрæмдзæгъдтытæй йын йæ ритмикон ныв банысан кæнынц. Уый-фæстæ алы саби дæр йæ альбомы сыфыл мелодийы ритмикон ныв равæры гæххæтты уадздзæгты æххуысæй. М. р. сбæрæг кæны, сабитæ раст архайынц æви нæ. Уыйфæстæ ма сабитæ зарæг ноджыдæр иу хатт азарынц (*мелоди æрдæгтонгай хæрдмæ ист цæуы*).
- Зарæг «Кæмæн цы»,** Зарæг зарын иумæ райдайынмæ куыд муз. – Цæллагты Л. арæхсой, сабиты ууыл фæцалх кæнын. Уымæ – ахуыргæнæг йæ хъус дары, цæмæй раст интонацийæ зарой.
- Зарæг «Промелькнуло лето»,** Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. сабиты 'ргом здахы, музыкалон фразæты 'хсæн сулæфын куыд æмбæлы, уымæ, раст цæмæй зарой, ууыл архайы. муз. – Е. Таршина.
- Хъазт.** Хъазгæ-хъазын сабитæ ахуыр кæнынц Зарæг «Поездка за иумæ змæлын, иу хуызы змæлд иннæ город», муз. – Е. Герчик. хуызы змæлдæй æваст айвын, тыгъдады ориентаци кæнын.
- Цæлхдымбыл цыд.** М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæг Зарæг «Полюшко-поле», муз. – Н. Скворцова. гимæ, йæ мидис ын ацы ахуыры сахаты темæимæ бæтгæйæ. Уыйфæстæ сабитæ, цæлхæмбырдæй лæугæйæ, зарæджы ныхæстыл чи бады, ахæм змæлдтытæ кæнынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ бамбарын кæной, цы нысан кæны дзырд «импровизаци», банысан кæны, импровизаци кæй хауы змæлдтытæм дæр

æмæ бахаты сабитæм, цæмæй йын се змæлдæй равдисой, куыд зайынц нартхоры, мæнæуы æфсиртæ, кæрдæг, дидинаг.

4-æм ахуыр

Темæ: «Æфсиры балц».

Нысан:

- Музыкайы регистрон хуыз хъусæй иртасын, сабитæн уарзын кæнын алы стилиртæ æмæ дугты музыка. Тыгъдады ориентаци кæныны арæхстдзинад уæлдæр кæнын. Зарæг йæ ритмикон нывмæ гæсгæ базонын æмæ кафты музыкайы уæнгрөггæнæн равг змæлдтытæй равдисын.
- Музыкайы хуызтæ æнкъарыны хъомысы рæзт.
- Сабиты хъæппæрис разæнгард кæнын.

Репертуар: В. Моцарт. «Менуэт»; Цæллагты Л. «Кæмæн цы»; Е. Таршина. «Промелькнуло лето»; Е. Герчик. «Поездка за город»; Е. Тиличеева. «В школу»; Н. Скворцова. «Полюшко-поле»; Е. Тиличеева. «Марш».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: В. Моцарты портрет.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Базон регистр».

М. р. алы регистры цæгъды Е. Тиличеевайы «Марш». Сабиты хæс у мелодийы регистрон хуызахуырст раиртасын æмæ йæ змæлдтытæй сфидар кæнын, ома, музыка бæрзонд регистры куы зæла, уæд сабитæ кæрæдзи фæстæ фаддзу цыд кæнынц размæ, астæуккаг регистры – фаддзу цыд кæнынц сæ мидбынаты, ныллаг регистры – фаддзу цыд кæнынц фæстæрдæм. Ахуыргæнæг сын се змæлдмæ йæ хъус дары.

Хъуысын.
«Менуэт», муз. –
В. Моцарт

Хъуысы аудиофыстæй В. Моцарты «Менуэт».
(*Æвдисы сабитæн портрет.*)

М. р. Сымах байхууыстат стыр австриаг композитор В. А. Моцарты уацмысмæ. Уый скрипкайыл цагъдын æмæ музыка хуыды кæнын тынг раджы райдыдта – 4–5-аздыдæй. 6 азы йыл куы сæххæст, уæд та йæ диссаджы арæхстдзинад æвдисын райдыдта Европæйы бæстæты. Уый уыди тынг курдиатджын лæппу æмæ йæ хуыдтой «диссаджы саби». Фæстагмæ сси стыр композитор. Цæй æмæ ма йын иу хатт байхъусæм йæ «Менуэт»-мæ.

Зарын.

Зарæг «В школу»,
муз. – Е. Тиличеева.

Фланелеграфыл цы ритмикон ныв ис, уымæ гæсгæ сабитæ базыдтой, цавæр зарæг у, уый. Æнцонæй йæ азарыдысты, йæ ритмикон ныв ын уыцы иу рæстæг сыхаджы уæхскыл хойгæйæ.

Зарæг «Кæмæн цы»,
муз. – Цæллагты Л.

Ахуыр кæнынц зарæг æмхъæлæсæй иумæ, ансамблæй райдайын, ома кæрæдзимæ хъусгæйæ æмæ уымæ – æнцон æмæ уæзданæй, æнæ сонт хъæр кæнгæйæ.

Зарæг «Промелькнуло лето»,
муз. – Е. Таршина.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. сабиты аразы уæзбын темпæй зарыныл, архайы, цæмæй, дирижеры къухфæтылдмæ гæсгæ, раст æвдисой уацмысы динамикон фæлгъуызтæ.

Хъазт

«Фæсгорæтмæ балц»,
муз. – Е. Герчик.

Хъазт фæлхатгæнгæйæ, сабитæ ахуыр кæнынц музыкайы уагмæ гæсгæ æнæ искай æххуысæй сæ фæзмæлдтытæ раив-баив кæнын, уымæ – уацмысы райдайæн æмæ кæрон раст банысан кæнынц.

Цæлхдымбыл цыд. Сабитæ æнæ искæй æххуысæй музыка-
«Полюшко-поле», йы темпмæ гæсгæ змæлынц, се
муз. – Н. Скворцова. змæлдтытæ се ’мбæлтты змæлдтытимæ
куыд фидауой, ууыл архайгæйæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы,
композиторгæй кæй зонынц сабитæ, кæцы композиторы
сфæлдыстадимæ базонгæ сты ацы ахуыры рæстæг, уымæй.

5-æм ахуыр

Тема: «Хъæууон фæллойгæнджытæ».

Нысан:

– Сабиты ахуыр кæнын байхъуыст музыкалон уацмы-
сы тыххæй дзурын. Уацмысы регистрон формæ бæрæг
кæныны фæлтæрддинад сфидар кæнын, регистрты фæивд
змæлдтыты фæивдæй нысан кæнын.

– Музыкайы хуызтæ æнкъарыны хъомысы рæзтыл кусын.

– Бадтфæразон куыд уой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: В. Моцарт. «Менуэт»; укр. ад. мелоди «Лауызтæ»;
В. Витлин. «Песенка о хлебе»; Цæллагты Л. «Кæмæн цы»;
Е. Таршина. «Промелькнуло лето»; Н. Скворцова. «Полюшко-
поле».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: геометрион фигурæтæ, фла-
нелеграф.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-ритми- Сабитæ цæлхдымбылæй æрлæууынц.
кон змæлдтытæ.** Алыхуызон регистрты хъуысы «Марш»
«Базон регистр». (Е. Тиличеева). Сабитæ се змæлдтыты
фæивдæй банысан кæнынц регистрон
фæлгъуызты фæивд (*бæрзонд регистр*
– *хуымæтæг цыд, астæуккаг – «бабы-
зы» цыд, ныллæг – цыппæртыл цыд*).

Хъусын.
«Менуэт»,
муз. – В. Моцарт.

М. р. Алы адæймаг дæр музыкаæ йæ-хирдыгонау æнкъары. Ныртæккæ сымах байхъусдзыстут Моцарты «Менуэт»-мæ æмæ радзурдзыстут, цы 'нкъарæнтæ уæм сæвзарын кодта, уый тыххæй. (Хъуысы «Менуэт».) Музыкаемæ хъусгæйæ, уæ цæстытыл цы ауад? Уæ зæрдæмæ фæцыди? Цæмæй? (Сабитæ сæ хъуыдытæ дзурынц.)

Зарæг «Песенка о хлебе»,
муз. – В. Витлин.

Зарæджы фæрцы сабитæ фæлтæрынц мелоди бæлвырд интонацийæ, иу темпæй, æнæкъуыхцийæ зарын.

Зарæг «Кæмæн цы»,
муз. – Л. Цæллагты Л.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ темæ йын ацы ахуы-ры сахаты темæимæ бæтгæйæ. Зарæг дыккаг хатт фæлхат кæнгæйæ, сабитимæ банысан кæны уацмысы формæ, бахаты сæм, цæмæй йæ графикон хуызы, геометрион фигурæтæй пайдагæнгæйæ, равдисой.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ сыгъдæг интонацийæ зарой æмæ музыкалон фразæты æхсæн раст улафой.

Зарæг «Промелькнуло лето»,
муз. – Е. Таршина.

М. р. спайда кæны мадзал «æмбæхсæм мелоди»-йæ. Сабитæ иумæ хъæрæй зарынц, стæй йæ, ахуыргæнæджы бæлвырд къухфæтылдмæ гæсгæ, адарддæр кæнынц сæхинымæр, ома æдзæмæй, æндæр къухфæтылдмæ гæсгæ та ногæй хъæрæй зарын райдайынц.

Хъазт «Ма басудз»,
даг. ад. мел.

М. р. сабиты зонгæ кæны хъазты мидис æмæ йæ фæткимæ.

Уыйфæстæ сабитæ байхъусынц музыкамæ, сбæрæг ын кæнынц йæ уаг æмæ уымæ гæсгæ змæлдтытæ кæнынц.

Цæлхдымбыл цыд. Цæхдымбыл цыды фæрцы сабитæ «Полошко-поле», ахуыр кæнынц архайд иумæ райда- муз. – Н. Скворцова. йын æмæ иумæ фæуын, музыкайы уаг змæлдтытæй æвдисын.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты, хъазын уарзынц æви нæ, стæй, музыкалон хъазт хуымæтæджы хъазтæй цæмæй хицæн кæны, уыдæттæй.

б-æм ахуыр

Темæ «Хъæууон фæллойдæнджытæ».

Нысан:

– Сабиты ахуыр кæнын музыкайы характерон хицæндзинæдтæ иртасын æмæ барын, сæ динамикон хъусынад сын рæзын кæнын, зарын сын амонын: сыгъдæг интонацийæ куыд зарой, зæлтæ раст куыд исой, ууыл кусын.

– Музыкалон фразеты ивдимæ змæлдтытæ ивыны арæхстдзинад ныффидар кæнын, музыкайы уаг аив змæлдтытæй æвдисын.

– Мысæнуат, хъусдард рæзын кæнын.

– Ныфсхаст куыд уой æмæ уыимæ – сæ ныхасæн хицау, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: В. Моцарт. «Менуэт»; В. Витлин. «Песенка о хлебе»; О. Девочкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора»; укр. ад. мел. «Лауызтæ»; даг. ад. мелоди «Ма басудз».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф, геометрион фигурæтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-рит-микон змæлдтытæ.
«Цыд».

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй лæмбынæг байхъусой «Марш»-ы музыкамæ, сæ хъус æрдарой динамикон фæлгъуызты

ивынадмæ æмæ йæ се змæлдæй ба-
нысан кæной, ома пиано – сабыргай,
хъавгæ цæуынц цæлхдымбылæй, зыл-
ды бæрæгастæумæ сæхи хæстæгæй-
хæстæгдæр ласгæйæ, форте – фæстæр-
дæм хъандзалцыд кæнынц, зылд
уæрæхæй-уæрæхдæр кæнгæйæ.

Хъусын.

«Менуэт»,
муз. – В. Моцарт.

(Хъуысы В. Моцарты «Менуэт».)

М. р. Цы уацмысмæ байхъуыстат, уый
куыд хуыйны? Чи йæ ныффыста? Цы
зонут ацы композиторы тыххæй? *(Са-
биты дзуаппытæ.)* Æмæ, менюэт цы
у, уый зонут? Уый у рагон францаг
кафт. Кафын æй хъæуы къæйттæй,
йæ музыкайы темп у хиуылхæцгæ,
уæздан. *(Ногæй та хъуысы музыка.)*
Бафæлварæм-ма йæ не змæлдæй равди-
сын. *(Сабитæ фæлварынц музыкаемæ
гæсгæ кафын.)*

Зарын.

Зарæг «Лауызтæ»,
укр. ад. мел.

Ацы зарæгыл сабитæн амонын уæзбын,
хиуылхæцгæ темпæй, алы мыр æмæ
алы дзырд дæр куыд хъуыса, афтæ зар-
рын.

Зарæг «Песенка о
хлебе»,

муз. – В. Витлин.

М. р. фланелеграфыл равæры зарæджы
арæзты схемæ æмæ сабиты фæрсы, цы
у, уымæй. *(Сабиты дзуаппытæ.)* Зарæг
ахуыргæнгæйæ, йæ хъус дары, цæмæй
сабитæ дырыс дзырд кæной зарæджы
ныхæстæ, йæ мелоди æппындæр хæлд
ма цæуа.

Зарæг «Кто сказал,
что осень – грустная
пора»,

муз. – О. Девочкина.

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ – «Кто
сказал, что осень – грустная пора», йæ
автор – композитор О. Девочкина.

М. р. сәм хаты, цәмәй сбәрәг кәной зарәджы уаг әмә йә мидис. Дыккаг хатт ма йәм куы байхъусой, уәд та сын сә хъус әрдары йә арәзтмә (*райдайән, ныззард, базард*).

Хъазт «Ма басудз», Семә хъазт дарддәр ахуыргәнгәйә, даг. ад. мелоди. М. р. йә хъус дары, цәмәй сабиты змәлдтытә бәлвырд уой, цәмәй сә райдайой әмә фәуой музыкайы зәлтимаә иумә.

Кафт «Къәйттәй кафгә полькә», М. р. зәггы сабитән, цәмәй музыкамаә чех. ад. мел. байхъусой, йә уаг ын сбәрәг кәной әмә ахъуыды кәной, цымә йыл цавәр змәлдтытә сфидаудзән. (*Сабитә сә хъуыдытә дзурың.*) Хъуысы музыкаә, сабитә кафыңц.

Хатдзәг кәнгәйә, музыкалон разамонәг сабитәм радыгай әвдисы, нысан f кәнә нысан P кәуыл ис, ахәм карточкаәтә әмә сын зәггы, цәмәй уыдонмә гәсгә алыхуызон динамикон змәлдтытә акәной: сгәппытә кәной, азгъорой, фаддзу цыд акәной.

7-әм ахуыр

Темә: «Райгуырән бәстәйы зарәггәнәг».

Нысан:

– Жанрты хуызты тыххәй әмбарынаәдтә әрбаиутә кәнын, музыкалон уацмысы райдайән әмә кәрон змәлдтыты руаджы банысан кәныны арәхстдзинад ныф-фидар кәнын, сәрмагонд цыд кәнын әмә тыгъдады ориентаци кәныны фәлтәрддзинад рәзын кәнын, музыкайы рәвдаугә әмә сонт айзәлдтытә цәсгомы алыхуызон әнгасимә (мимикә) барын, заргә-зарын раст уләфыныл архайын, музыкалон хъусынады рәзтыл кусын.

– Музыкалон мысәнуат рәзын кәнын.

– Рæсугъддзинад куыд æнкъарой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: В. Моцарт. «Менуэт»; В. Витлин. «Песенка о хлебе»; О. Девочкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора»; Цæллагты Л. «Кæмæн цы»; Гуырдыбегты Г. «Ирон вальс»; чех. ад. мел. «Къæйттæй кафгæ полькæ».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Ходьба» М. р. сабиты хъус æрдары, цы музыкамæ байхъуыстой, уымæн йæ динамикон фæлгъуызты раив-баивмæ æмæ сын зæгъы, цæмæй йæ се змæлдтытæй равдисой (*форте* – зылды мидæг кæрæдзи фæдыл иуæрдæм цæуыны, *пиано* – иннæрдæм цæуыны). Фæлтæрæн 3 хатты фæлхат кæнынц.

Хъусын.
«Менуэт»,
муз. – В. Моцарт,
«Ирон вальс»,
муз. – Гуырдыбегты Г.

М. р. Цыхонаемкафт? Цавæркæфтытæ зонут? (*Сабиты дзуаппытæ. Хъуысы «Ирон вальс».*)

Куыд хуыйны ацы кафт? Куыд фæкафынц ацы музыкамæ гæсгæ? (*Сабитæ йæ æвдисыны.*)

Ацы кафт та куыд хуыйны? (*Хъуысы «Менуэт».*) Куыд кафгæ у?

Зарын.
Зарæг «Вальс»,
муз. – Е. Тиличиева.

М. р., зарæг сын амонгæйæ, сабиты хъус æрдары, мелоди, асинтыл цæуæгау, дæләмæ-уæләмæ куыд кæны, уымæ. Сабитæй йæ исчи графикон хуызы фланелеграфыл равдисы.

Зарæг
«Песенка о хлебе»,
муз. – В. Витлин.

Зарæг семæ ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй-иу зарыны размæ æмæ фразæйæ фразæйæ ахсæн сабитæ

сулæфой, зарæджы текст куыд домы, заргæ-зарын афтæ æвæрой мидисон цавд.

Зарæг «Кто сказал, что осень – грустная пора», муз. – О. Девочкина. М. р. зæггы сабитæн, цæмæй зарæг йæ райдайæнмæ гæсгæ базонной, йæ уаг ын сбæрæг кæной. Зарæг ахуыр кæнынмæ куы бавналынц, уæд йæ хъус дары, цæмæй мелодийы райдайæн зæлты фæстæ зарын райдайой.

Зарæг «Кто сказал, что осень – грустная пора», муз. – О. Девочкина. Зарæг «Кæмæн цы», муз. – Цæллагты Л. М. р. зæггы сабитæн, цæмæй зонгæ зарæг музыкалон фразæмæ гæсгæ базонной æмæ йæ раздæр иумæ азарой, стæй та фразæгай (рæхысæй) иугæйттæй.

Кафт. «Къæйттæй кафгæ полькæ», чех. ад. мел. Кафт сын амонгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ, куыд æмбæлы, афтæ кæной къахæртъæпп, кæрæдзимæ сæ бынæттæ тагъд айвынмæ арæхсой æмæ тыгъдады ориентаци кæнын зоной.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон равг». М. р. Цыфæнды музыкалон уацмысæн дæр ис йæхи сæрмагонд равг. Уымæй аразгæ у, музыкайы зæлтæм хъусгæйæ мах мидбылты худдзыстæм æви нынкъард уыдзыстæм, уый. Чи зоны, кæугæ дæр скæнæм. Æппæт уыцы æнкъарæнтæ – цин, хъыг, æхсызгондзинад – адæймаг йæ цæсгомы æнгасæй, ома мимикайæ, равдисы. (*Хъуысы минорон, мажорон музыка.*)

Ныртæккæ сымах хъуамæ мимикайæ равдисат, ацы музыка уын уæ зæрдæты цы 'нкъарæнтæ гуырын кæны, уый. (*Сабитæ хæслæвæрд æххæст кæныны.*)

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты, цин кæд фæкæнынц, æнкъард кæд вæййынц, уымæй. Цæмæн?

8-æм ахуыр

Темæ: «Райгуырæн бæстæйы зарæггæнæг».

Нысан:

– Сабитæн музыкалон уацмысы формæтæ амонин, ахуыр сæ кæнын уацмысы тыххæй се 'нкъарæнтæ эстетикон æмбарынадты руаджы æргом кæнын, фæрсæрдæм дугъы змæлдтытæ раст æххæст кæнын, дыууæ - æмæ æртæхайон формæты æмбарынадтæ сахуыр кæнын.

– Фæлгæнæны рæзтыл кусын.

– Сæ райгуырæн бæстæ æмæ сæ райгуырæн уæзæг куыд уарзой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Къоста»; Е. Тиличеева. «Вальс»; В. Витлин. «Песенка о хлебе»; О. Девочкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: альбомы сыфтæ сабиты нымацмæ гæсгæ, геометрион фигурæтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Фæлтæрæн æххæстгонд цауы Шуберты уацмыс «Экосез»-ы музыкамæ гæсгæ. «Фæрсырдæм дугъ». Цæлхдымбылæй кæрæдзи фарсмæ æрлæууынц æмæ, алы къæхдзæфæн дæр сæ зæвæттæ кæрæдзимæ æрбавæргæйæ, рахизæрдæм уайынц, гуыр рахизæрдæм нæ азилынц, афтæмæй.

Хъусын.
«Къоста»,
муз. – Цæллагты Л.

М. р. Цы хонæм мах вокалон музыка? (Дзуаппытæ.) Абон сымах байхъусдзыстут стыр ирон поэт æмæ нывгæнæджы тыххæй зарæгмæ.

М. р. Хетæгкаты Къостайы хонынц райгуырæн бæстæйы зарæггæнæг. Цы-мæ, цæмæн? (*Дзуаппытæ.*)

Уый йæ цард снывонд кодта йæ адæмæн, уыди сæ амондыл тохгæнæг.

(*Ногæй та хъуысы зарæг.*)

Хъусын.

«Къоста»,

муз. – Цæллагты Л.

Зарын.

Зарæг «Вальс»,

муз. – Е. Тиличеева.

Сабитæ зарынц, зарæджы мелодийы цыд къухы змæлдæй амонгæйæ. Уыйфæстæ дьууæ къордыл фæдих вæййынц: иутæ зарынц, иннæтæ та альбомы сыфтыл тымбылæгты руаджы мелодийы цыды схемæ аразынц.

Зарæг

«Песня о хлебе»,

муз. – В. Витлин.

Зарæг зарынц чысыл къордтæй. М. р. йæ хъус дары, цæмæй мелодийы интонаци раст æвдыст цæуа. Куы фæрæдийынц, уæд сæ бараст кæны. Сабитæ зарынц иу темпы, кæрæдзи разæй дæр æмæ кæрæдзи фæстæ дæр нæ фæвæййынц, афтæмæй.

Зарæг

«Кто сказал, что осень – грустная пора», муз. – О. Девочкина.

Сабитæ зарынц æнæ сæ разамонæджы æххуысæй, музыкамæ гæсгæ. М. р. йæ хъус дары, зарæджы уаг равдисынмæ куыд арæхсынц, уымæ.

Кафт

«Къæйттæй кафгæ полькæ»,

чех. ад. мел.

Кафт ахуыргæнгæйæ, сабитæ се змæлд-тыты фæивдæй банысан кæнынц музы-кæйы уаг (*дыууæхайон формæ*).

Хъазт

«Ма басудз»,

даг. ад. мел.

М. р. сабиты зардыл æрлæууын кæны хъазты фæтк. Нымайæны руаджы сабитæ се 'хсæнæй амонæг равзарынц æмæ уыйфæстæ хъазын райдайынц,

музыкайы темп куыд цырендæр кæны,
афтæ се змæлдтытæ тагъддæр кæнынц,
афтæмæй.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг сабитимæ бафидар кæны æмбарынадтæ «дирижаер», «музыкантæ».

9 ахуыр

Темæ: «Фæззæг».

Нысан:

– Музыкае куыд æнкъарой сабитæ, ууыл кусын, æмхъæлæсæй зарыны фæлтæрддзинад фидар кæнын. Музыкайы цæрдæг уаг æмæ ирд ахорæнтæ, стæй персонажты хæдхуыз фæлгонц змæлдтыты руаджы равдисыны арæхстдзинад уæлдæр кæнын.

– Сабиты музыкалон хъуыдыкæнынады рæзт.

– Сабиты рæсугъддзинад æнкъарыныл ахуыр кæнын.

Репертуар: А. Вивальди. «Фæззæг»; К. Андреас. «День добрый»; Целлагты Л. «Къоста»; О. Девочкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора»; Г. Вихарева. «Ква-ква-ква»; чех. ад. мелоди «Къæйттæй кафгæ полькæ».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Фæрсырдæм дугъ»

Сабитæ къæйттæй слæууынц, се 'ргом – кæрæдзимæ. Музыкаемæ гæсгæ (*Шуберты «Экосез»*) фæрсæрдæм дугъ самайынц, лавæрд темп нæ халгæйæ æмæ кæрæдзи змæлд фæзмгæйæ.

Хъусын.
«Фæззæг»,
муз. – А. Вивальди.

М. р. Ныртæккæ цавæр афæдзы афон у? (*Дзуанпыта.*) Йæ ралæуд ын гæххæттыл сныв кæнæн ис? Ныхæстæй зæгъæн та? Ис. Уæдæ, кæй зæгъын æй хъæуы, авд нотайы руаджы равдисæн ис цин æмæ æрхуым дæр.

Уымæн æмæ музыкаæ дæр, аивады иннæ хуызтау, адæймаджы зæрдæйы гуырын кæны алыхуызон æнкъарæнтæ, ивы йын йæ раг. Байхъусæм-ма А. Вивальдийы «Фæззæг»-мæ æмæ фæззæг нæ цæстытыл ауайын кæнæм. (*Хъуысы А. Вивальдийы «Фæззæг».*)

Зарын.

Зарæг
«День добрый»,
муз. – К. Андреас.

Зарæджы руаджы сабитæ ахуыр кæнынц музыкайы интонаци, æмхæлæсæй заргæйæ, куыддæриддæр у, афтæмæй æвдисын.

Зарæг

«Кьоста»,
муз. – Цæллагты Л.

Зарæг семæ ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары мелодийы интонацийы сыгъдæгдзинадмæ. Сабитæ арæхсынц зарын иумæ райдайынмæ, заргæ-зарын кæрæдзимæ хъусынц, разæй дæр сæ ничи фæвæййы, фæсте дæр ничи баззайы.

Зарæг

«Кто сказал, что
осень – грустная
пора»,
муз. – О. Девочкина.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг йæ кæцыдæр фрагментмæ гæсгæ базоной æмæ йæ азарой иунæджытæй кæнæ та иумæ. Сабитæ аргъ кæнынц кæрæдзи зардæн.

Кафт

«Къæйттæй кафгæ
полькæ»,
чех. ад. мел.

Кафты руаджы сабитæ уæлдæр кæнынц музыкайы уаг змæлдтытæй æвдисыны арæхстдзинад, лæвæрд темп нæ халынц.

Зарæг-хъазт

«Ква-ква-ква»,
муз. – Г. Вихарева.

М. р. сабиты байхъусын кæны зарæгмæ æмæ сын зæгъы, цæмæй, хъазты цы фæлгонц (*хæфс*) ис, уый змæлдтыты руаджы равдисой.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг æппæлы сабитæй – уыдон зæрдиагæй архайдтой, уыдысты хъæппæрисджын.

Темæ: «Фæззæг».

Нысан:

- Сабиты вокалон зæрдæргъæвддинад рæзынгæнæг хъазты уавæртæ аразын. Ритмикон змæлдтытæй музыкайы уаг æвдисын.
- Музыкалон (ритмикон)зæлты сæйраг ахастыты сенсорон æнкъарынады рæст.
- Кæрæдзиимæ хæларæй куыд цæрой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Вивальди. «Фæззæг»; П. Чайковский. «Октябрь»; К. Андреас. «День добрый»; Цæллагты Л. «Къоста»; Е. Колесников. «Гино»; Г. Вихарева. «Ква-ква-ква».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: карточкæтæ-схемæтæ алыхуызон ритмикон нывтимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Ускоряй и замедляй», муз. – Т. Ломова.

Хъусын. «Фæззæг», муз. – А. Вивальди. «Октябрь», муз. – П. И. Чайковский.

Райдайæны уал сабитæ лæмбынæг байхъусынц Т. Ломовойы музыкамæ, сæ хъус æрдарынц темпы ивдмæ. Уый-фæстæ, байхъуыст музыкаæ зæрдыл даргæйæ, фæлтæрæнтæ кæнынц (*фаддзу цыд æмæ згъорд*).

М. р. Æрдзы темæмæ бирæ композиторæ здахынц се 'ргом. Амæй размæ сыхах байхъуыстат А. Вивальдийы «Фæззæг»-мæ. (*Хъуысы та ногæй.*) Ацы музыкайы зæлтæ цæстытыл ауайын кæнынц фæззыгон æрдзы ивддинаæдтæ. Стыр уырыссаг композитор Пётр Ильич Чайковский ныффыста музыкалон уацмысты цикл «Времена года».

Цæй æмæ уыцы циклы уацмыстæй иумæ байхъусæм.

Хуыйны «Октябрь». Бацархайут раир-тасын пьесæйы уаг, зæгъут, фæззæджы фæлгонц саразынæн композитор цавæр мадзæлттæй спайда кодта (*темп, динамика, регистр*).

Зарын.

Азард.
«День добрый»,
муз. – К. Андреев.

Раздæр уал сабитæ зарынц иууылдæр иумæ (хор), стæй та – чысыл къордтæй. Къордтæ радыгай зарынц, кæрæдзи зардмæ хъусынц. Разамонæг сын сæ зардæн аргъ скæны.

Зарæг.

«Къоста»,
муз. – Цæллагты Л.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ сыгъдæг интонацийæ зарой, фразæйæ фразæйы 'хсæн æмæ зарæджы райдайæны раст улæфой.

Зарын.

«Гино»,
муз. – Е. Колесникова.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, дзуры сын, Къостайы ныхæстыл арæзт кæй у, уый. Тексты мидис æмбарын кæны. Сабитæ хъусынц зарæгмæ.

Зарæг-хъазт

«Ква-ква-ква»,
муз. – Г. Вихарева.

Сабитæ зарæгмæ гæсгæ аразынц инсценировка. М. р. сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны, се змæлдтытæ, цы гæнæн ис, уымæй бæлвырд куыд уой æмæ раст куыд æвдисой хъазты фæлгонц.

Хъазт

«Базон ритм».

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй карточкæтæ-схемæтæм гæсгæ «бакаёсой» ритмикон ныв. Сабитæ адих вæййынц 3–4 къаннæг къордыл. Хъомылгæнæг къордтæн радыгай æвдисы карточкæ-схемæтæ, æмæ сабитæ «райгас кæнынц» лæвæрд ритмикон ныв. (*Æрæмдзæгъд кæныныц, къæхтæ æрхойынц æмæ асæпп-сæпп кæнынц.*)

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты, цавæр змæлд сæ зæрдæмæ тынгдæр фæцыди, уымæй.

11-æм ахуыр

Темæ: «Хистæртæ æмæ кæстæртæ».

Нысан:

– Сабиты ахуыр кæнын музыкалон уацмысмæ хъусын, йæ интонаци йын бæрæг кæнын æмæ йын йæ музыкайæн характеристика дæттыныл. Уацмысмæ хъусгæйæ, цæстытыл цы нывтæ ауайы, уыдоны тыххæй дзурын. Зæргæйæ раст улæфын, мыртæ нывыл дзурын, тагъд музыкайы темпмæ гæсгæ змæлдтытæ кæнын.

Музыкалон-сенсорон æнкъарынад рæзын кæнын (*ритмикон ныв азарын*).

– Фæлгонцджын хъуыдыкæнынады рæст.

Репертуар: П.И. Чайковский. «Октябрь»; Е. Колесников. «Гино»; Моргуаты Ю. «Дæхимæ æгад æркæс»; Цæллагты Л. «Къоста»; Г. Вихарева. «Ква-ква-ква».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: дыууæ фæйнæхуызон нывы фæззæджы темæйыл, фланелеграф.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Фæтагъддæр кæндзысты æмæ фæсындæг кæндзысты».

Хъусын.
«Октябрь», муз. – П.И. Чайковский.

Ацы фæлтæрæн æххæст кæнгæйæ, сабитæ æнæ искæй æххуысæй ахуыр кæнынц змæлдтыты иу хуызæй иннæ хуызмæ хизын. Ахуыргæнæг йæ хъус дары сабиты змæлдтытæм (*згъорд æма уæзбын цыд*).

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй музыкамæ байхъусой æмæ йын йæ равгмæ гæсгæ ныв сæ цæстытыл ауайын кæной.

М. р. Цавæр у ацы музыкæйы равг? (*Тæригъæддаг, æнкъард, уæзбын.*) Фæззæг дзы куыдæй æвдыст цæуы? (*Æгъуыз, къæвдаджын, æрхæндæг.*) Музыкæйы равг цавæр у, мажорон æви минорон? (*Минорон.*)

Зарын.

Зарæг «Гино»,
муз. – Е. Колесникова.

М. р., сабитимæ зарæг ахуыргæнгæйæ, йæ хъус дары, цæмæй интервалты интонаци сыгъдæг уа.

Зарæг

«Дæхимæ æгад æркæс»,
муз. – Моргуаты Ю.

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ, йæ арæзтын бæрæг кæнынц (*фланелеграфыл æвæрд цæуы схема*). Дыккаг хатт æм хъусгæйæ, зарæгæн хъырнынц, йæ мелоди йын равдисынынц архайынц.

Зарæг

«Къоста»,
муз. – Цæллагты Л.

Фыццаг уал м. р. сабиты зарын кæны фразæгай, цæмæй æнцондæрæй фæцалх уой, уыйфæстæ зарæг æнæхъæнæй акæнынц.

Хъазт-зарæг

«Ква-ква-ква»,
муз. – Г. Вихарева.

Хъазты фæрцы рæзы сабиты уыцы иу темпы змæлыны æмæ змæлдтытæ зарæджы ныхæстæм гæсгæ аразыны арæхстдзинад.

Музыкалон-дидактикон хъазт

«Угадай ритм».

М. р. райуары сабитæн карточкæтæ-схемæтæ. Æмхуызон схемæтæ нысангонд кæм ис, ахæм карточкæтæ цы дыгай сабитæм æрхаудис, уыдонæй алчидæр ритмикон ныв банысан кодта къухты æрæмдзæгъдтытæй.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг куры сабитæй, цæмæй ахуыры сахаты хæйттæ ранымайой, алы хай дæр эмблемæйæ банысан кæнгæйæ.

Темæ: «Хистæртæ æмæ кæстæртæ».

Нысан:

- Сабитæ музыкамæ гæсгæ гæппытæ æмæ хæдхуыз змæлдтытæ кæнынмæ куыд арæхсой, музыка куыд уарзой æмæ дзы æхцондзинад куыд исой, ууыл архайын. Хуызонмырон ассоциаци ты рæзт æмæ дæргъвæтин æмæ цыбыр зæлтæ кæрæдзийæ хицæн кæныны арæхстдзинадыл куыст.
- Рæзын кæнын сабиты музыкалон хъуыдыкæнынад (зарæджы формæты раиртæст).
- Сæ адæмы традицитæ æмæ æгъдæуттæн аргъуыц куыд кæной, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: П. И. Чайковский. «Октябрь»; Е. Колесников. «Гино»; М. Еремеева. «Что такое этикет?»; Моргуаты Ю. «Дæхимæ æгад æркæс»; В. Витлин. «Песенка о хлебе».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф; алыуæрх гæххæтты уадздæгтæ, карточкæтæ змæлдтыты бадзырд-фæлгонцджын нысæнттимæ; йæ фæрстыл алыхуызон ритмикон нывтæ кæмæн ис, ахæм кубик.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Давай поскачем», муз. – Т. Ломова.

М. р. сабиты байхъусын кодта Т. Ломовой музыкамæ, цæмæй йын радтой характеристикæ æмæ йæм хъæугæ карточкæ равзарой. Уыйфæстæ сабитæ ныв «раудæгас кæнынц», ома музыкамæ гæсгæ хæрдмæ схъиудтытæ кæнынц.

Хъусын.

«Октябрь», «Неполитанская песенка», муз. – П. И. Чайковский.

М. р. Сымах ныр зонут музыкалон дзырдтæ – терминтæ. Бамбарын кæнут, цы нысан кæнынц дзырдтæ «минор» æмæ «мажор». Ныр та æркæсæм, ахорæнты цавæр хуызтæ домæ дзырд «мажор» (*сырх, бур*).

Дзырд «минор» та? (*Фэныкхуыз, тар-æрвхуыз, морæ.*) Ныр та байхъусут пьесæмæ – «Октябрь». Ахорæнты æхсæн равзарут, йæ раувг ын чи æвдисы, уыцы хуыз. Уæ цæсгомæ æнгасæй йын йæ раувг равдисут. Ныр та байхъусут Чайковскийы иннæ уацмысмæ – «Неаполитанская песенка». Уымæн дæр та ахорæнты æмбæлгæ хуыз равзарут, йæ раувг ын уæ цæсгомæ æнгасæй равдисут.

Зарын

«Гино»,

муз. – Е. Колесников.

Сабитæ раст интонацийæ акæнынц зарæджы мелоди, нотæты дæргъвæтинад къухызмæлдæй банысан кæнынц.

Зарæг

«Что такое этикет?»,

муз. – М. Еремеева.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ мидис ын ахуырты темæимæ бæтты, афтæмæй. Зарæг дыккаг хатт куы азарынц, уæд ын сабитæ йæ формæ (*арæзт*) сбæрæг кæнынц. Фыццаг куплет ахуыргæнгæйæ, архайынц мелоди раст акæнын, музыкайы зæлдмæ лæмбынæг хъусынц, афтæмæй.

Зарæг

«Дæхимæ æгад æркæс»,

муз. – Моргуаты Ю.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ афойнадыл зарын райдайой, фразæйæ фразæйы 'хсæн раст улæфой.

«Песенка о хлебе»,

муз. – В. Витлин.

М. р. архайы, цæмæй сабитæ зарæг базонной йæ музыкалон райдайæнмæ, музыкалон фрагментмæ гæсгæ. Уый-фæстæ сабитæ зарынц чысыл къордтæй, иунæджытæй. Кæрæдзи арæхстдзинадæн аргъ кæнынц.

«Къæйттæй кафт»,

чех. ад. мелоди.

М. р. сабитæм æвдисы карточкæтæ – змæлдтыты бадзырдгонд-фæлгондджын нысæнттимæ, куры, цæмæй уыцы

змæлдтытæ акæной. Сабитæ, уыцы змæлдтытæ сæ зонгæ кафтмæ кæй хауынц, уыцы хатдзæгмæ æрцæуынц. Карточкæтæ фæд-фæдыл раст равæрынц æмæ кафын райдайынц.

Хъазт

«Хъæлдзæг кубик».

Сабитæ цæлхдымбылæй лæууынц. Хъомылгæнæг сæ искæмæ баппары, йæ фæрстыл алыхуызон ритмикон нывтæ кæмæн ис, ахæм кубик. Саби кубик æрцахсы, лæвæрд ритм æмдзæгъдтытæ æмæ тъæппыты фæрцы акæны.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы, цæмæй хицæн кæнынц уынер зæлтæ музыкалон зæлтæй. (*Сæ бæрзæндæй.*) Иумæйагæй та сæм цы ис? (*Дæргъæвæттиндзинад.*)

13-æм ахуыр

Темæ: «Уæрæсе – нæ домбай бæстæ».

Нысан:

- Сабитæн дарддæр амонын музыкалон уацмысы формæ æмæ жанр бæрæг кæнын; сæ алы змæлд дæр æрдзон æмæ рог куыд уа, зарæджы ныхæстæм гæсгæ аив змæлдтытæ кæнынмæ куыд арæхсой, ууыл архайын.
- Сæ уагмæ гæсгæ алыхуызон зарджытæ куыд æмбарой сабитæ æмæ сæ зæрдæмæ куыд исой, ууыл кусын.
- Хи интересæ къорды интересæй уæлдæр куыннæ æвæрой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Г. Струве. «Моя Россия»; Е. Колесников. «Гино»; М. Еремеева. «Что такое этикет?»; М. Сутягина. «Песня о России»; Моргуаты Ю. «Дæхимæ æгад æркæс».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: алыуæрх гæххæтты уадздзæгтæ; фланелеграф.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Давайте поскочем».

Музыкамæ гæсгæ гæппытæ кæнгæйæ, сабитæ ахуыр кæнынц лæмбынæг хъусын æмæ зæлтæм гæсгæ змæлын. Сабитæ дыууæ рæнхъæй слæууынц, се 'ргом – кæрæдзимæ здæхт, афтæмæй, æмæ радыгай, фыццаг – иу рæнхъ, стæй та – иннæ, змæлдтытæ кæнынц. М. р. сын сæ арæхстдзинадмæ йæ хъус дары.

Хъусын.

Зарæг «Моя Россия»,

муз. – Г. Струве.

(Хъуысы Г. Струвейы зарæг «Моя Россия».)

М. р. Сывæллæттæ, ныртæккæ цæмæ байхъуыстат? Цавæр жанрмæ хауы уыцы уацмыс? *(Зарæг.)* Куыд айхъуысы? *(Ивылæгау, зардæмæхъаргæ.)* Цæй тыххæй у? *(Нæ Райгуырæн бæстæ Уæрæсейы, йæ рæсугъддзинады тыххæй.)*

Диссаджы ныхæстæ дзы ис! Райгуырæн бæстæ поэт бары мадимæ, хæлæрттимæ, зæххыл ын зынаргъдæрæй цы ис, æппæт уыдонимæ. *(Зарæг та ногæй хъуысы.)*

Зарын.

Зарæг «Гино»,

муз. – Е. Колесников.

М. р. зæггы сабитæн, цæмæй базоной, фланелеграфыл цавæр зарæджы ритмикон ныв ис, уый. Уыйфæстæ сабитæ зарынц, уыцы иу рæстæг зæлты дæргъ армытæпæнты кæрæдзиуыл æрхостæй банысангæнгæйæ.

«Песня о России»,

муз. – М. Сутягина.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ мидис ын ацы ахуыры сахаты темæимæ бæтгæйæ, архайы, цæмæй бачымыдис уой.

Зарæг
«Что такое этикет?»,
муз. – М. Еремеева.

Сабитæ йæ музыкалон райдайæнмæ гæсгæ зарæг базонынц. Семæ йæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй афойнадыл зарын райдайой æмæ мелодийы интонаци сыгъдæгæй равдисой.

Зарæг
«Дæхимæ æгад æркæс»,
муз. – Моргуаты Ю.

Зарæджы интонаци сыгъдæгæй равдисыныл æмæ зарæджы ныхæстæ раст дзурыныл куыст, уымæ – фразæйæ фразæйы 'хсæн сабитæ хъуамæ раст улæфынмæ арæхсой.

Зарæг-хъазт
«Вот такая чепуха»,
муз. – И. Рыбкин.

М. р. сабиты рагацау зонгæ кæны зарæджы ныхæстимæ æмæ сын зæггы, цæмæй уыдонмæ гæсгæ се змæлдтытæ аразой, ома зарæджы персонажты змæлдимитаци кæной.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг æппæлы сабитæй, кафт-хъазт «Вот такая чепуха»-йы рæстæг хъæппæрисджынаы сæхи кæй равдыстой, уый тыххæй.

14-æм ахуыр

Тема: «Уæрæсе – нæ домбай бæстæ».

Нысан:

- Рæзын кæнын сабиты зæлæнкъарынад (чувство лада); фæрсырдаем дугъ æмæ музыкайы уагмæ гæсгæ змæлдтытæ кæнынмæ хуыздарæй-хуыздар куыд арæхсой, алыхуызон фæлгонцтæ æвдисын куыд зоной æмæ зарæджы мелодийы интонаци сыгъдæг куыд зарой, ууыл архайын.
- Рæзын кæнын фæлгонцджын хъуыдыкæнынад.
- Сабиты удыхъæды рæсугъд миниуджытæ фидар кæнын.

Репертуар: Г. Струве. «Моя Россия»; Е. Колесников. «Гино»; М. Еремеева. «Что такое этикет?»; М. Сутягина. «Песня о России». Моргуаты Ю. «Дæхимæ æгад æркæс»; И. Рыбкин. «Вот такая чепуха».

Архайаен аермаг аема фæрæзтæ: карточкаæтæ змæлдтытæ æвдисæг бадзырдгонд-фæлгонцджын нывтимæ; геометрион фигураæтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон- ритмикон змæлдтытæ.

«Веселые скачки»,
муз. – Б. Можжеве-
лов.

Сабитаæ дыууæ къордыл фæдих вæййынц аема, цæлхдымбылаей æрлаугайæ, сæ бæстастæу иу камæн у, фæйна ахам зиллачы саразынц. М. р. сын зæгъы, цæмай байхъусой Б. Можжевеловы уацмыс «Веселые скачки»-ма аема йын характеристикаæ раттой. Уый-фæстæ, мидаггаг зиллачы цы сабитаæ лæууынц, уыдон фæрсырдæм дугъ самайынц, æддаг зиллачы лæууæг сабитаæ та музыкаейы зæлтæм гæсгæ æмдзæгъд кæнынц. Уыйфæстæ сæ бынаеттæ айынц.

Хъуысын.

«Моя Россия»,
муз. – Г. Струве.

(Хъуысы Г. Струвейы зарæг «Моя Россия».)

М. р. Базыдтат, цавæр зарæг у? Куыд хуыйны? Цæуыл дзы зардæуы? Йæ уагма гæсгæ цавæр у? *(Дзуаппытæ.)* Цал адæймагæй йæ зарыдысты? *(Иунæггей.)* Зарæг иу адæймаг куы фæзары, уæд уый хуыйны соло. Зарæггæнджытæ фылдæр куы вæййынц, уæд уый у ансамбль, бирæ адæм куы фæзарынц, уæд уый та у хор. Цы у уæдæ хорæй зарын? *(Бирæ зарæггæнджытæ цума æмхъæлæсæй куы фæзарынц, уæд уый у хорæй зарын.)* Хоры мидаг бирæ хъæлæстæ сиу вæййынц аема тыхджын аема рæсугъдæй айхъуысынц.

Махæн нæ хор афтæ стыр нæу, фæлæ уæддæр рæсугъд азарыныл бацархайдыстæм. Цæмæй æмхъæлæсæй иумæ ныззарæм, уый тыххæй уал раздæр нæ хъæлæстæ хъуамæ бацæттæ кæнæм. Уымæн та нын феххуыс уыздæн зарæг.

Зарын.

Зарæг «Песня о России», муз. – М. Сутягин.

Сабитæ мажорон æмæ минорон æртæзæлон азарынц хъæлæсон мыртæй.

М. р. йæ хъус дары сæ зардмæ. Стæй сын зæгъы, цæмæй фланелеграфыл равæрд схемæмæ гæсгæ базоной зарæг. Сабитæ йын йæ формæ (*базард, ныззард, райдайæн*) сбæрæг кæнынц. Разамонæг сын сæ хъус æрдарын кæны мелодийы уагмæ. Сабитæ нæ рæдийынц мелодийы интонацийы, сыгъдæг дзурынц ныхæстæ.

Зарæг

«Что такое этикет?», муз. – М. Еремеева.

М. р., семæ дарддæр зарæг ахуыргæнгæйæ, сабиты хъус æрдары, цæмæй зарды райдайæн æмæ музыкалон фразеты æхсæн раст улæфой, мидис нысангæнæг цавд раст æвæрой.

Зарæг

«Дæхимæ æгад æркæс», муз. – Моргуаты Ю.

Зарæгыл кусгæйæ, сабитæ ахуыр кæнынц, сæ зард зæрдæмæхъаргæ куыд уа, афтæ зарын, динамикон фæлгъуызтæ æвдисын. Зарынц чысыл къордтæй, кæрæдзи зардæн аргъ кæнынц.

Зарæг-хъазт

«Вот такая чепуха», муз. – И. Рыбкин.

Хъазты змæлдтытæ сабитæ хъуамæ кæной зарæджы ныхæстæм гæсгæ; къордæй заргæйæ, зарын иумæ райдайой æмæ иумæ фæуой.

Къæйттæй кафт Раздæр уал сабитæ хъусынц музыкаемæ.
«Финнаг полькæ», Йæ хæйтты уаг фæйнахуызон кæй у,
фин. ад. мел. уый сбæрæг кæнынц. Уыйфæстæ сын м.
р. зæггы, цæмæй карточкæтæ-схемæтæм
гæсгæ равзарой, фехъуыст музыкаимæ
чи сфидаудзæн, ахæм змæлдтытæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, иу кæнæ иннæ карточкæ-схемæ æвзæрст цæмæн æрцыд, уый тыххæй.

15-æм ахуыр

Темæ: «Æнæниз у».

Нысан:

- Сабиты дарддæр вокалон аивадимæ зонгæ кæнын; ахуыр сæ кæнын музыкаемæ хъусын æмæ йын йæ уаг змæлдтытæй æвдисын; æмхæлæсæй иумæ (хорæй) зарыны æмæ ритмикон змæлдтыты арæхстдзинад уæлдæр кæнын; музыкайы уагмæ гæсгæ иу змæлд иннæмæй ивын.
- Рæзын кæнын хъусдард, мысæнуат.
- Сабитæ хæдхъом æмæ активон куыд уой царды мидæг, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Бериты А. «Зарæг Ирыстоныл»; М. Сулягина. «Песня о России»; М. Старокадомский. «Песенка о зарядке»; Е. Еремеева. «Что такое этикет?»; И. Рыбкин. «Вот такая чепуха»; Цæллагты Л. «Дугъ».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: карточкæтæ змæлдтыты бадзырдон-фæлгонцджын нывтимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Сабитæ амæйразмæйы ахуыры куыд лæууыдысты, фæлтæрæн æххæстгæнгæйæ, ныр дæр та лæууынц афтæ.
«Веселые скачки». Æддаг зиллаччы лæуджытæ кæнынц

фæрсырдæм дугъ, иннæтæ та – æмдзæгъд.
Хъомылгæнæг сæм йæ хъус дары.

Хъусын.
«Зарæг Ирысто-
ныл», муз. – Бери-
ты А.

М. р. Сымахмæ гæсгæ, хорæй зарын цы
у?
(*Зарæггæнджытæ иууылдæр иумæ æм-
хъæлæссæй куы фæзарыны, уæд уый у хор.*)
Хортæ, сæ зарæггæнджытæ чи æмæ цал
сты, уымæ гæсгæ ваййынц алыхуызæттæ:
сывæллæттæ, сылгоймæгты, нæлгоймæг-
ты æмæ хæццæ. Хорæн æнæ музыкайæ
зарын дæр йæ бон у. Æппæт хъæлæстæ
дæр тыхджын æмзæлд ныккæнынц. Бай-
хъусæм-ма композитор Берийы-фырты
уацмысмæ. (*Хъуысы «Зарæг Ирысто-
ныл».*) Иу адæймаг æй нæ зары, фæлæ йæ
бирæйæ зарынц. Хъусут, куыд аив у сæ
зард, нæрæгау куыд кæны!

Хъусын.
«Зарæг Ирысто-
ныл»,
муз. – Бериты А.

Семæ зарæг ахуыргæнгæйæ, м. р. саби-
ты хъус æрдары мелодийы схъиуæгау
ивылдмæ, амоны сын æмзард кæнын
æмæ заргæ-зарын кæрæдзимæ хъусын.

Зарын.
Зарæг «Дугъ»,
муз. – Цæллагты Л.

«**Песня о России**»,
муз. – М. Сутягина.

Сабитæ ахуыр кæнынц æмзард ныккæ-
нын, зарын афойнадыл райдайын æмæ
фæуын, музыкалон фразæты æхсæн раст
сулæфын.

Зарын.
«Что такое эти-
кет?»,
муз. – М. Еремеева.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг иу му-
зыкалон фрагментæй базоной, азарой йæ
иугæйттæй (*соло*) æмæ чысыл къордтæй.
Сæ арæхстдзинадмæ сын йæ хъус дары.
Сабитæ кæрæдзи зардæн аргъ скæнынц.

«Песенка о зарядке», муз. – М. Ста- рокадомский. М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, архайы, цæмæй йæ банкъарой, йæ мидисæ йын бацымыдис уой. Сабитæ зарæгмæ байхъусынц, йæ уаг æмæ йын йæ мидис сбæрæг кæнынц. Дыккаг хатт æм хъусгæйæ, сабитæ музыкæйы зæлтæм бахъырнынц.

Къæйттæй кафт «Финнаг полькæ», фин. ад. мел. Кафты фæзылдтытæ ахуыр цæуынц карточкæтæ-схемæтæм гæсгæ. М. р. сæ фæд-фæдыл равæры, цæмæй сæм сабитæ кæсой æмæ афтæмæй фæцалх уой кафты фæзылдтытыл.

Зарæг-хъазт «Вот такая чепуха», муз. – И. Рыбкин. Хъазты фæрцы сабитæ ахуыр кæнынц музыкæйы уагмæ гæсгæ змæлын.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цы у соло, цы у хор, уымæй.

16-æм ахуыр

Темæ: «Æнæниз у».

Нысан:

– Музыкалон уацмысы формæ бæрæг кæнын, байхъуыст зарæджы мелоди фæлхат кæнын; дикцийы сыгъдæгдзинадыл кусын, зæрдæбынæй зарын; музыкæйы зæлтæ зæрдæйы цы æнкъарæнтæ равæрын кодтой, уыдон змæлдтытæй æвдисын; кафты змæлдтытыл фæцалх уæвын.

– Рæзын кæнын фæлгонцджын хъуыдыкæнынад.

– Сабиты ахуыр кæнын уæздандзинадыл, амонын сын хидарыны æгъдæуттæ.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Море»; Цæллагты Л. «Дугъ»; М. Старокадомский. «Песенка о зарядке»; Е. Еремеева. «Что такое этикет?»; И. Рыбкин. «Вот такая чепуха».

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Плавный хор-вод».

Сабитæ цæлхдымбылæй лæууынц, кæрæдзи къухтыл хæцынц, афтæмæй. Хъуысы Н. Римский-Корсаковы музыка «Море», æмæ йын сабитæ се змæлдæй архайынц равдисын йæ уаг, йæ темп: кæрæдзи фæдыл фаддзу цыдæй сабыргай цæуынц зылды.

Хъусын.
«Море»,
муз. – Н. Римский-Корсаков.

М. р. Аивады цавæр хуызтæ зонут? (*Поэзи, хуызджын нывкæнынад, музыка.*)
Махæн нæ ныхасы сæр уыздæн музыка. Музыкайы бон цы у? Музыкайы бон у цьиуты зард, къæвдайы уынæр, æрвнæрды рæмыгъдтытæ æмæ ма ноджы бирæ æндæр цыдæртæ равдисын, фæлæ сæйрагдæр уый у, æмæ адæймаджы зардæйы равг æмæ æнкъарæнтæ æвдисы йæ зæлтæй. Абон мах байхъусдыстæм Н. Римский-Корсаковы оперæ «Сказка о царе Салтане»-йæ иу музыкалон фрагментæ – «Море». Бацархайæм ын йæ равг, стæй, уыцы равг равдисын йæ авторы къухы цы аивадон мадзæлтты фæрцы бафтыд, уыдон. (*Хъуысы музыка.*) Музыкайæн бантысти знæт денджызы фæлгонц сныв кæнын? (*Сабиты дзуаппытæ.*)

Зарын.
Зарæг
«Дугъ»,
муз. – Цæллагты Л.

М. р. сабиты хъус æрдары, цæмæй мелодийы интонаци сыгъдæгæй æвдисой.

Зарæг
«Песенка о зарядке», муз. – М. Ста-рокадомский.

Зарæгыл семæ дарддæр кусгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ ма фæхæццæ кæной мелоди, нывыл уа сæ дикци.

«Песня о России», М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй азарой чысыл кьордтæй, зарæджы уаг æвдисгæйæ. Сæ арæхстдзинадмæ сын йæ хъус дары.

Зарæг-хъазт Хъазт ахуыргæнгæйæ, м. р. сабитæн амоны фæлгонцы миниуджытыл дзурæг змæлдтытæ кæнын.
«Вот такая чепуха»,
муз. – И. Рыбкин.

Къæйттæй кафт Польшæ ахуыргæнгæйæ, сабитæ бамбарынец, кафгæ-кафын кæрæдзи змæлдтытæм хъус дарын ахсджаг кæй у, уый. Кафынец чысыл кьордтæй.
«Финнаг полькæ»,
фин. ад. мел.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, спорт уарзынец æви нæ, стæй, куы сыстыр уой, уæд сæ спорты цавæр хуызы архайын фæнды, уымæй. Цæмæн?

17-æм ахуыр

Темæ: «Æрæгвæззæг».

Нысан:

– Музыкаемæ хъусын куыд уарзой, байхъуыст уацмысы фæдыл сæ хъуыдытæ зæгъынмæ куыд арæхсой, музыкайы уаг змæлдтытæй равдисын куыд зоной, сабиты афтæ ахуыр кæнын.

– Сабиты зæлæнкъарынад рæзын кæнын.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Море»; М. Старокадомский. «Песенка о зарядке»; З. Левина. «Белочка»; О. Девочкина. «Кто сказал, что осень – грустная пора»; Цæллагты Л. «Дугъ».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: карточкæтæ змæлдтыты бадзырдон-фæлгонцджын нывтимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Сабитæ фаддзу цыдæй сабыргай цæуынц зылды: фыццаг цыппар къахдзæфы – иуæрдæм, дыккаг цыппар къахдзæфы,

«Плавный хор-
вод».

къухты æвæрд фæивгæйæ, – иннæрдæм. Афтаемæй зылды 'рдæм куы се 'ргом фæвæййы, куы та йæм сæ чъылдым фездахынц.

Хъусын.
«Море»,
муз. – Н. Римский-
Корсаков.

М. р. Амæйразмæ ахуыры сымах байхъуы-
стат Н. Римский-Корсаковы оперæ «Сказ-
ка о царе Салтане»-йæ скъуыддзагмæ. Цы
у оперæ? Уый у музыкалон спектакль.
Йæ архайджитæ дзургæ нæ кæнынц,
фæлæ заргæ. Ацы оперæ фыст æрцыди
А. С. Пушкины аргъау «Сказка о царе
Салтане»-мæ гæсгæ. Зонут уыцы аргъау?
Уæ зæрдыл лæууы, паддзахы усы æд са-
бийы боцкъайы куыд нывæрдтой æмæ
денджызы куыд баппæрстой, уый? (*Хъуы-
сы музыка.*) Денджыз уæ цæстытыл
цыхуызæнæй уайы? (*Тæссаг, фæйлаугæ.*)
Боцкъайы чи ис, уыдон, сымахмæ гæсгæ,
цы æнкъарынц? (*Тас.*) Музыкайы зæлтæ,
знæт уылаентау, куы хæрдмæ сæхи фех-
сынц, куы бынмæ æрхауынц.

Зарын.
Зарæг «Дугъ»,
муз. – Цæллагты Л.

Сабитæ фæлварынц сæ зардæй зарæджы
хъæлдзæг уаг равдисын.

**«Песня о заряд-
ке»,**
муз. – М. Старока-
домский.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. йæ хъус
дары, сабитæ фразеты æхсæн æмæ зарды
райдайæны куыд улæфынц, мидисон цавд
куыд æвæрынц, уымæ.

Зарæг
«Белочки»,
муз. – З. Левина.

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ, бæрæг ын
кæнынц йæ уаг, йæ структура (формæ):
музыкалон райдайæн, базард, ныззард.
Архайынц мелоди раст азарын.

Зарæг. Разамонæг зæггы сабитæн, цæмæй базонной музыкалон уыци-уыци – музыкалон фрагментæ гæсгæ зарæг базонной. Уый-фæстæ йæ азарынц кьордгæйттæй: иутæ зарынц, иннæтæ сын сæ арæхстдзинадæн аргъ кæнынц.

Къæйттæй кафт Музыкалон разамонæджы дзырдмæ гæсгæ уал раздæр сабитæй исчи, карточкæтæй пайдагæнгæйæ, скæны кафты змæлдтыты схемæ. Схемæмæ гæсгæ уыйфæстæ сабитæ иууылдæр кафынц.

Хъазт. М. р. сабиты зонгæ кæны ног хъазтимæ, «Дугъæттæ». зæггы сын, цæмæй равдисой, ныфсхаст барæг куыд тæхы йæ бæхыл, уый. Уый-фæстæ сабитæ хъусынц музыкамæ æмæ хæслæвæрд æххæст кæнынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг æппæлы сабитæй сæ зæрдиаг архайды тыххæй.

18-æм ахуыр

Темæ: «Æрæгвæззæг».

Нысан:

– Сабиты дарддæр ахуыр кæнын музыкайы равг æмбарын, байхъусгæйæ йын характеристика дæттын. Ритм хатыныл архайын. Зарын æмæ сæ музыкайы зæлтæм гæсгæ змæлын ахуыр кæнын.

– Музыкамæ гæсгæ цы змæлдтытæ кодтой, уыдон сæ зæрдыл куыд бадарой, уымæ тырнын.

– Кæрæдзиимæ сын зæрдæхæлар ахастдзинадтæ куыд уа, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Море»; М. Старокадомский. «Песенка о зарядке»; З. Левина. «Белочка»; Г. Зингер. «Осенью»; М. Сутягина. «Песня о России».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: дыууæ нымæтхуды; дыууæ хъазæн бæхы; карточкæтæ – сæ уæлæ нысæнттæ: f æмæ P.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Хъæбатыр барджытæ».

Сабитæ хъусынц P. Шуманы пьесæ «Хъæбатыр барæг»-мæ. М. р. сын дзуры барæджы фæлгонцы тыххæй, амоны: сæ къæхты змæлдай хъуамæ æвдисой бæхы згъорд, гуыр æмæ къухтæй – барæджы змæлд.

Хъусын.
«Море»,
муз. – Н. Римский-Корсаков.

Сабитæ хъусынц музыкаемæ – Н. Римский-Корсаков. «Море».

М. р. Ныр та бацархайут, музыкаæ цæуыл дзуры, уый ныхæстæй зæгъын.

С. Раздæр денджыз знæтæй æвдыст цæуы. Тæссаг у йæ хуыз, фæлæ фæстагмæ æрсабыр вæййы, йæ уылæнты уынаер нал фæхъуысы.

М. р. Уацмысмæ лæмбынæг куы байхъусай, уæд дзы денджызы музыкаæ дæр фехъусдзынæ æмæ стъалыты музыкаæ дæр. Иу хатт-ма йæм байхъусæм. (*Ногæй та хъуысы музыка.*)

Зарын.
Зарæг «Осенью»,
муз. – Г. Зингер.

Сабитæ архайынц раст зарын, зарæджы хъæлдзæг уаг æвдисын, се змæлдтытæй мелодийы ритмикон ныв нысан кæнын.

Зарæг
«Белочка»,
муз. – З. Левина.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. архайы, цæмæй сабитæ æмхъæлæсæй æмрæстæг райдайой зарын, ныхæстæ раст дзурой, раст интонацийæ зарой.

Зарæг М. р. сабиты хъус æрдары мелодийы динамикон фæлгъуызтæм æмæ архайы, «Песенка о зарядке», муз. – М. Ста- цаемæй сæ заргæ-зарын раст æвдисой. рокадомский.

«**Песня о России**», М. р. зæгъы сабитæн, цаемæй æрмæст муз. – М. Сутяги- уадынгæрзты цагъдмæ гæсгæ базонной, на. цавæр зарæджы мелоди у, уый. Фразæгай сын æй зарын кæны, уымæ – алы саби дæр йæхæдæг йæхи зардæн аргъ кæны.

Хъазт М. р. тырны, цаемæй сабиты хъазт ерысы «Дугътæ». хуызы ацауа, къорды кусыныл фæцалх уой. Йæ хъус дары, хъазгæ-хъазын атри- буттæй куыд пайда кæнынц, уымæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг сабитæм æвдисы нысæнттæ (знаки) – **F** æмæ **P**. Зæгъы сабитæн, цаемæй уыдонмæ гæсгæ алыхуызон змæлдтытæ акæной (*æмдзæгъд, гæппытæ, къахæй æрхостытæ*).

19-æм ахуыр

Тæмæ: «Цæраггойтæ сæхи цæттæ кæнынц зымæгмæ».

Нысан:

– Архайын, цаемæй сабитæ æнкъарой алыхуызон зæрдæйы- уагыл фыст музыка; зæлтты бæрзæнд сын змæлдтыты æххуысæй амонын; муыкæйы уагмæ гæсгæ змæлдтытæ кæныны араехстдзинады рæзтыл кусын; æрдзон хъæлæсæй зарын.

– Муыкæйы зæлтæм гæсгæ импровизаци кæнынмæ æв- зыгъддзинады рæзт.

– Сæхи интересæ къорды интересæй уæлдæр куыннæ æвæрой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Карницкая. «Скерцо»; Г. Зингер. «Осенью»; З. Левина. «Белочки»; Цæллагты Л. «Фæззæг»; М. Старокадом- ский. «Песенка о зарядке»; укр. ад. мел. «Хъæлдзæг кафт».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: симфониион оркестры ныв.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Хъæбатыр
барæг».

Сабитæ фæйна къордæй слæууынц залы цыппар къуымы. Музыкайы зæлтæм гæсгæ къордтæ радыгай згъорынц сæ бакомкоммæ дарддæр къуыммæ. М. р. сæм йæ хъус дары.

Хъусын.
«Скерцо»,
муз. – Н. Карниц-
кая.

М. р. Амæй размæ ахуыры мах байхъуыс-там симфонион оркестры цагъдмæ. Цы у оркестр? (*Сабиты дзуаппытæ.*) Симфонион оркестры сиу ваййынц алыхуызон уадынгарзты хъæлæстæ. Абон байхъусдзыстæм æртæ уадынгарзы цагъдмæ. (*Залы «Скерцо»*). Цавæр уадынгарзты хъæлæстæ фехъуыстат? (*Дзуаппытæ.*) Уыцы уадынгарзтыл цагътой æртæ цагъдæджы, ома – ансамбль. Ансамбль у, алы уадынгарзтыл иумæ чи цагъды, ахæм цагъдджыты къорд. Иу хатт-ма байхъусæм музыкæмæ.

Зарын.
Зарæг «Осенью»,
муз. – Г. Зингер.

Сабитæ зарынц æмæ уыцы иу рæстæг къухай æвдисынц зæлты бæрзæнд.

Зарæг.
«Белочки»,
муз. – З. Левина.

Заргæ-зарын сабитæ архайынц музыкалон фразæты æхсæн раст сулæфын æмæ тексты мидисмæ гæсгæ цавд раст æварын.

Зарæг.
«Фæззæг»,
муз. – Цæллагты Л.

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ, æрдзурынц ын йæ мидисыл. Дыккаг хатт æм куы байхъусынц, уæд ын сбæрæг кæнынц йæ арæзт, стæй фыццаг куплет ахуыр кæнынмæ бавналынц.

«Песенка о за-рядке», муз. – М. р. сабиты азарын кәны – раздәр уал иугәйттәй, фразәгай, стәй та иумә, М. Старокадом-скый. лаугәйә. Сабитә кәрәдзи зардән аргь скәнынц.

Кафт М. р. зонгә кәны сабиты ног кафтимә. «Акафәм иумә», Раздәр уал сабитә байхусынц лат. ад. мел. уадынгәрзты цагьдмә, стәй әнә искәй әххуысәй сбәрәг кәнынц кафты змәлдтыты уаг әмә кафын райдайынц.

Хязт Хязты размә сабитә скәнынц дыууә «Дугәттә». кьорды. Хязты уагәвәрд ма иу хатт сбәлвырд кәнынц. М. р. йә хьус дары, цәмәй сабиты змәлдтытә музыкаәмә гәсгә уой.

Хатдзәг кәнгәйә, музыкалон разамонәг зәггы сабитән, цәмәй бамбарын кәной, цы нысан кәнынц «симфонион оркестр» әмә «ансамбль».

20-әм ахуыр

Темә: «Цәрәгойтә сәхи цәттә кәнынц зымәгмә».

Нысан:

– Рәзын кәнын сабиты зоньндзинаәдтә уадынгәрзты ансамбльтә әмә ансамбльты хуызты тыххәй; музыкайы уаг змәлдтытәй әвдисын зоньн; заргәйә музыкайы динамикон фәлгьуызтә әвдисынмә арәхсын.

– Сабитә кьәрцхьус куыд уой, ууыл архайын.

– Сабиты әхсән хәлар ахастытә фидар кәнын.

Репертуар: Н. Карницкая. «Скерцо»; Г. Зингер. «Осенью»; З. Левина. «Белочки»; Цәллагты Л. «Фәззәг»; М. Сутягина. «Песня о России»; лат. ад. мел. «Акафәм иумә».

Архайән әрмәг әмә фәрәзтә: фланелеграф, алыуәрх гәххәтты уадздзәгтә.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Хъæбатыр
барæг».

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæ зæрдыл æрлаууын кæной, æппæты фыццаг куыд лаууыдысты, уый. Уыйфæстæ сабитæ радьгай дугъ каæнынц бæлвырд рæстæгмæ гæсгæ.

Хъусын.
«Скерцо»,
муз. – Н. Карицкая.

Сабитæ хъусынц, Н. Карницкая кæй ныффыста, уыцы «Скерцо»-мæ.

М. р. Цавæр музыка æйзæлыди? Йæ равг ын ныхæстæй зæгъут. (*Дзуаппытæ.*) Цавæр уадынгæртæ цагътой? (*Фортепиано, виолончель, скрипка.*) Зæлыд уадын-гæртзы ансамблы цагъд, ансамбль хуыйны трио, уымæн æмæ цæгъдджытæ сты æртæ. Дыууæ куы уаиккой, уæд уый уайд дуэт. Ансамбльтæ вæййынц алыхуызон – куыд сæ цæгъдджыты нымæцмæ гæсгæ, афтæ уадынгæртзы хуызтæм гæсгæ дæр. (*Сабитæ ма ноджыдæр иу хатт хъусынц музыкаемæ.*)

Зарын.
Зарæг «Осенью»,
муз. – Г. Зингер.

Фланелеграфыл – зарæг «Осенью»-йы ритмикон ныв. М. р. фæрсы сабиты, цы уынынц, уымæй. Зæгъы, цæмæй йæ равдисой уынаерты хуызы (*къæрцицйтæй æмæ тъæппытæй*).

Зарæг
«Фæззæг»,
муз. – Цæллагты Л.

Лæвæрд графикон схемæмæ гæсгæ сабитæ бæлвырд кæнынц зарæджы арæзт. Афоныл, музыкалон райдайæны фæстæ, сыгъдæг интонацимæ зарын райдайынц лæвæрд диапазоны.

Зарæг
«Белочки»,
муз. – З. Левина.

Сабитæ архайынц зарæджы мелодийы динамикон фæлгъуызтæ заргæ-зарын банысан кæнын, аив, æнæ сонт хъæрæй, зарын.

Раздæр уал сабитæ хъуамæ зарæг базонной музыкалон фрагментмæ гæсгæ, стæй йæ уæд къордгæйттæй азарынц. Кæрæдзи зардæн аргъ кæнынц, уыцы иу рæстæг алчи йæхи зардæн дæр аккаг аргъ кæнгæйæ.

«Акафæм нумæ», М. р. амонь кафт сабитæн. Алы саби дæр лат. ад. мел. архайы, цæмæй йе змæлд йæ 'мкафæджы змæлдимæ æмхуызон цæуа.

Хъазт М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй музыкалон «Дугъæттæ». фрагментмæ гæсгæ сæ зæрдыл æрлæууын кæной хъазты ном. Сабитæ æнæ искæй æххуысæй змæлынц, архайынц, цæмæй хъазты уагæвæрд ма хæла.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй, хорз кæй змæлдысты, уый тыххæй. Зæгъы сын, цæмæй тезгойы рæстæг «Дугъæттæ»-й ахъазой.

21-аг ахуыр

Темæ: «Æрдхорд зын сахат рабæрæг вæййы».

Нысан:

– Сабиты разæнгард кæнын музыкамæ хъусынмæ æмæ уый фæдыл се 'нкъарæнтæ æргом кæнынмæ, амонь сын зарын, музыкамæ гæсгæ кафын.

– Ахуыр сæ кæнын байхъуыст уацмысы фæдыл сæ хъуыдытæ дзурын æмæ йын аргъ кæнын.

Репертуар: Н. Карницкая. «Скерцо»; Б. Савельев. «Настоящий друг»; Целлагты Л. «Фæззæг»; З. Левина. «Белочка»; И. Рыбкин. «Вот такая чепуха» (*зарæг-хъазт*).

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: карточкæтæ змæлдтыты бадзырд-фæлгонцджын нысæнттимæ.

Ахуыры нывæст

- Музыкалон-ритмикон-змæлдтытæ.**
«Три притопа»,
муз. – Н. Александрова.
Сабитæ цæлхдымбылæй лæууынц, сæ кæрæдзи къухтыл хæцгæйæ, æмæ хъусынц Н. Александровойы музыкæмæ. Зылды мидаемæ бакъахдзæфгæнгæйæ, банысан кæнынц музыкалон фразæйы ритмикон ныв (*2 къахдзæфы, 3 сертъæппы*).
- Хъусын.**
«Скерцо»,
муз. – Н. Карницкая.
М. р. Музыкаæ адæймагæн фадаг дæтты зæлты руаджы йе ’нкъарæнтæ равдисынæн. Байхъусæм-ма мæнæ ацы уацмысмæ («Скерцо», Н. Карницкая) æмæ бацархайæм, цæуыл дзуры, цы ’нкъарæнтæ ’вдисы, уый раиртасын. (*Сабиты дзуаппытæ*.)
- Зарын.**
Зарæг «Ладушки»
Зарæг ахуыргæнгæйæ, сабитæ архайынц мелодийы цыд æнæ рæдыдæй равдисын.
- Зарын.**
«Фæззæг»,
муз. – Цæллагты Л.
Сабитæ ахуыр кæнынц музыкалон фразетæ æмæ зарын райдайыны размæ раст сулæфын, мидисмæ гæсгæ цавд æвæрын.
- Зарæг**
«Белочка»,
муз. – З. Левина.
Сабитæ зарынц æнæ хъомылгæнæджы æххуысæй уадынгæртзы цагъдмæ гæсгæ, уыйфæстæ та – æнæ уадынгæртзы цагъдæй.
М. р. йæ хъус дары интонацийы сыгъдæгдзинадмæ, æмдзыхæй зарыны арæхстдзинадмæ. Сабитæ аргъ скæнынц куыд се ’мбæлтты, афтæ сæхи зардæн дæр.
- Кафт**
«Иумæ акафæм»,
лат. ад. мел.
М. р. равæры фланелеграфыл карточкæтæ змæлдтыты бадзырд-фæлгонцджын нысæнттимæ. Зæгъы сабитæн, цæмæй дзы равзарой, ацы музыкæйы уагыл чи фидуы, ахæмтæ.

Зарæг-хъазт   Сабитæ хъусынц зарæгмæ («*Вот такая чепуха*»). М. р. зæгъы, цæмæй йæ «раудæгас кæной», ома зарæджы ныхæстæм гæсгæ И. Рыбкин.   исты змæлдтытæ акæной.

Ахуыры кæрон музыкалон разамонæг æвдисы сабитæм карточкæтæ змæлдтыты бадзырд-фæлгонцджын нысæнттимæ, сабитæ та уыцы змæлдтыты тыххæй сæ хуыдытæ дзурынц.

22-аг ахуыр

Темæ: «Æрдхорд зын сахат рабæрæг вæййы».

Нысан:

- Дарддæр сабиты ахуыр кæнын музыка æмбарынын, музыкалон уацмысы уаг къухты пластикон змæлдæй равдисынмæ куыд арæхсой, уымæ тырнын.
- Сабиты сфæлдысадон фæлгæнæны рæзт, активон æмæ сæ хъæппæрисджынай хъомыл кæнын.

Репертуар: П. Чайковский. «Неаполитанская песенка», «Октябрь», «Кукушка»; Б. Савельев. «Настоящий друг»; Целлагты Л. «Фæззæг»; М. Еремеева. «Что такое этикет?»

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: маскæтæ-портреттæ (*алыуагон*).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Три притопа». Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Музыкаейы уаг куыд амонь, афтæ сабитæ рæвдз се змæлд ивынц: къахæй æртæ хатты пьол æртгæпп кæнынц, стæй зылды кæрæдзи фæстæ сабыр цыд акæнынц.

Хъусын. М. р. Музыкаейы бон у зердæйы равг æвдисын? («Октябрь», «Неаполитанская песенка», «Неаполитанская песенка», «Неаполитанская песенка»). Цæй хуызæн у музыкалон интонаци? (*Адаеймаджы хъалæсы хуызæн.*) Афтæ зæгъæн ис, æмæ музыка цыдæртæ дзуры? (*Ис.*) Музыкаейæн цы у йæ бон равдисын? (*Адаеймаджы сенкпарæнтæ.*)

Музыкæ нын уыци-уыцитæ фæзæгъы, мах та сæ хъуамæ базонаем. Ныртæккæ байхъусдзыстæм дыууæ музыкалон фрагментæ. Алкæцыйæн дæр дзы йæ зæлды уагмæ гæсгæ сымах хъуамæ рав-зарат маскæ-портрет. *(Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвард.)*

Зарын. Сабитæ зарынц зарæг «Кукушка». М. р. Зарæг «Кукушка», сын амоны, заргæйæ дзых куыд хæлиу муз. – Б. Савельев. кæнын хъæуы, уый. Йæ хъус дары артикуляцимæ.

Зарæг. Сабитæ хъусынц зарæгмæ, йæ уаг æмæ «Настоящий друг», йын йæ мидис бæрæг кæнынц. М. р. йæ муз. – Б. Савельев. хъус дары зарæджы ныхæстæ æмæ инто-нацийы сыгъдæгдзинадмæ.

«Фæзæг», Сабитæ ахуыр кæнынц уæзбын темпæй муз. – Цæллагты Л. зарын, æмдзыхæй заргæйæ, æвдисынц мелодийы динамикон фæлгъуызтæ.

Зарæг М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг сæ «Что такое эти- зæрдыл æрлæууын кæной йæ музыка- кет?», лон фрагмент кæнæ райдайæнмæ гæсгæ. муз. – М. Еремеева. Сабитæ уал раздæр азарынц иумæ, хорæй, стæй та иугæйтгæй, алчидæр сæ иу музыкалон фразæ азары, афтæмæй.

Къæйтгæй кафт. М. р. сабиты байхъусын кæны ирон каф- Ирон кафты мел. ты мелодимæ, стæй уыдон сбæлвырд кæнынц, йæ зæлды уагмæ гæсгæ йæм куыд кафын æмбæлы, уый.

Хъазт М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны, «Дирижер». алы оркестрæн дæр разамынд кæй дæтты дирижер. Йæ къухты змæлдæй уый ба- нысан кæны мелодийы динамикæ, йæ зæлды уаг, йæ равг.

Уыйфæстæ ацæгъды Е. Тиличевайы
«Марш».

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цал цæгъдæджы вайы оркестры, разамынд чи дæтты оркестрæн æмæ а. д.

23-аг ахуыр

Тема: «Куыд зонæм аргъæуттæ?»

Нысан:

– Рæзын кæнын сфæлдыстадон фæлгæнæн; фылдæр музыкалон терминтæ сæ зæрдыл куыд бадарой æмæ дзурынмæ куыд арæхсой, ууыл архайын; тыгъдады ориентаци кæнын сын амоньн.

– Се змæлдтытæ музыкамæ гæсгæ æрдзон куыд уой, заргæ-зарын раст куыд улæфой, зарæджы ныхæстæ раст куыд дзурой, ууыл кусын.

– Рæзын кæнын сабиты музыкалон хъуыдыкæнынад.

– Адæмон традицитыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: П. Чайковский. «Неаполитанская песенка», «Октябрь»; Е. Филиппова. «Чудо-сказки»; Б. Савельев. «Настоящий друг»; Цæллагты Л. «Фæззæг».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: ирон националон дарæсы хайтты нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Три притопа».

М. р. равæры фланелеграфыл ритмикон ныв (*даргъ æмæ цыбыр залты амахаст*). Сабитæ йæ хъуамæ «сдзурын» кæной (*«ти» æмæ «та» дзургæйæ*), æмдзæгъд кæнæ йæ къупп-къуппæй равдисой. Ахæм фæлтæрæн кодтой амæйразмæйы ахуыры рæстæг дæр.

Хъусын. «Неаполитанская песенка», «Октябрь», муз. – П.И. Чайковский.

Зарын.
Зарæг
«Кукушка».

Зарæг
«Чудо-сказки»,
муз. – Е. Филиппова.

Зарæг
«Настоящий друг»,
муз. – Б. Савельев.

Зарæг
«Фæззæг»,
муз. – Цæллагты Л.

Зæлы П. И. Чайковскийы «Неаполитанская песенка», уыйфæстæ – «Октябрь».

М. р. Зонгæ уын сты ацы уацмыстæ? Кæй фыст сты? Сæ зæлды уагмæ гæсгæ æмхуызон сты? Терминтæ мажор æмæ минор уæ ныхасы куыд уа, афтæмæй сын радзурут сæ арæзты тыххæй. (*Дзуанпытæ.*) Цавæр уадынгарзы хъæлæс фехъуыстат? (*Фортепиано*). Ныр та уæхи афтæ скæнут, цыма пианисттæ стут. Æрбадут уадынгарзы фарсмæ æмæ уæхæдаг уæхицæн ацæгъдут. (*Зæлы музыка, сабитæ, цыма музыканттæ сты, сæхи афтæ дарынц.*)

Сабитæ зарынц зарæг «Кукушечка». М. р. сын сæ хъус æрдары, раздæр зарын куыд фæхъус вæййы, стæй та ногæй куыд азæлы, уымæ. Музыкайы уый хуыйны «паузæ». Сабитæ ногæй азарынц зарæг, паузæтæ къухтæй равдисгæйæ (*фæйнсæрдæм сæ акенынц*).

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ. Дыккаг хатт æм хъусгæйæ, сабитæ музыкамæ гæсгæ хъырнын райдайынц.

Лæвæрд схемамæ гæсгæ сабитæ сбæрæг кæнынц зарæджы арæзт (*форма*). Архайынц афоныл ныззарын, музыкалон фразæты 'хсæн раст сулæфын.

М. р. ма сабитæн иу хатт дзуры, зарæг цы у, уый тыххæй. Зæгъы сын, цæмæй иууылдæр иумæ азарой – æнæ уадынгæртзы цагъдæй мелодийы динамикон фæлгъуызтæ сыгъдæгæй æвдисгæйæ.

Къæйттæй кафт. М. р. æвдисы сабитæн ирон националон дарæсы нывтæ. Чызджытæ æмæ лæппутæ хъуамæ равзарой, ирон кафт кæнгæйæ сыл цы дарæс сфидаудзæн, уый. Сабитæ сæ уæлæ «скæнынц», цы «дарæс» равзæрстой, уый, æмæ кафын райдайынц. М. р. сæм йæ хъус дары.

Хъазт «Дирижер». **М. р.** Оркестрæн цал дирижеры хъуамæ уа? *(Иу.)* Музыканттæ та дзы цал вæййы? *(Бирæ.)* Равзарæм-ма нæхицæн дирижер, иннæтæ та музыканттæ уыдзысты. Цавæр уадынгæрзтыл цæгъддзыстут? *(Æвдисы симфонион оркестры уадынгæрзты нывтæ.)* Сабитæ равзарынц сæхицæн «уадынгæрзтæ» æмæ сæ «дирижеры» амындæй «цæгъдын» райдайынц. *(Зæлы фрагмент искæцы симфонион уацмысæй.)*

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты музыкалон терминтæ «паузæ», «мажор», «минор»-ы нысаниуæгæй.

24-æм ахуыр

Темæ: «Куыд зонæм аргъæуттæ?»

Нысан:

– Сабиты ахуыр кæнын бирæхъæлæсон музыкайы алыхуызон уадынгæрзты хъæлæстæ иртасын; змæлдтыты ритмикон нывы схемæ кæнын; сыгъдæг интонацийæ зарын; музыкамæ гæсгæ кафын æмæ хæдхуыз змæлдтытæ кæнын.

– Рæзын кæнын сабиты фæлгонцджын хъуыдыкæнынад.

– Сæ хъуыдытæ зæгъынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Белка»; Е. Филиппова. «Чудо-сказки»; Б. Савельев. «Настоящий друг»; З. Левина. «Белочка».

Архайаен аермаг аема фараэзта: фланелеграф, алыуарх гэх-хатты уадздзагта.

Ахуыры нываест

Музыкалон-ритмикон змаелдтыга.
«Ленкганеагау цауын».

Залы ирон кафты мелоди. Сабита дыгайтгай, кафты рог кяхдзафтгай, зил-дух каеныц зылды: раздаер – иуардаем, стай та – иннаердаем. М. р. сын се змаелдмае йае хус дары.

Хьусын.
«Белка»,
муз. – Н. Римский-Корсаков.

М. р. Аргъаутгае уарзут? Цамаен? (*Дзуан-пыта.*) Хистартае даер сае уарзынц, композиторгаеи биратае та уыдонмае гасгае музыкае фыссынц. Сымахаен уе 'ппатан даер зындгонд у «Сказка о царе Салтане». Композитор Н. Римский-Корсаков уыцы уацмысмае гасгае ныффыста операе. Байхьусам уыцы операеи ае иу пьесамае – «Белка». Уый у аргъауе аертае диссагаеи иу. (*Залы музыка.*) Пьесаеи музыкае у сатаг, рухдзыд, тассонд. Композитор равдыста, аехсаераг иу кьалиуаеи иннамае куыд гапп каены, куыд зары, уый. Иннае уадынгарзты аехсаен залы диссаджи хьалас: цаехснаг, сатаг. Уый у флейтае-пиккало, ома «чысыл флейтае». (*Иу хатт ма залы музыка.*)

Зарын.
Зараг
«Кукушка».

М. р. фарсы сабиты, цы нысан каены дзырд «паузае», аемае куры, цаемаеи йае архаидаеи равдисой. Сабитае зарынц, уыцы иу раестаг сае кьухты змаелдаеи залтае аемае паузаеи даергьваятинад нысан каенгаеи.

Зарын.
«Чудо-сказка»,
муз. – Е. Филиппова.

М. р. заггы сабитан, цаемаеи райдааенмае гасгае базоной, цаваер зараг у, уый. Йае араэзты формае йын раиртасой. Уыйфаестае сабитае зарын райдааынц.

Зарæг Сабитæ ахуыр кæнынц, куыд æмбæлы, «Настоящий афтæ, сонтхæр нæ кæнгæйæ, зарын, æвди- друг», муз. – сынц динамикон фæлгъуызтæ, зарæджы Б. Савельева. ныхæстæм гæсгæ раст æвæрынц мидисон цавд.

Зарæг М. р. зæггы сабитæн, цæмæй музыкалон «Белочка», фрагментæ гæсгæ сæ зæрдыл æрлæууын муз. – З. Левина. кæной зарæг æмæ йæ аив, кæрæдзимæ хъусгæйæ, азарой.

Къæйтгæй кафт, Кафт сын амонгæйæ, м. р. сабиты хъус ирон кафты мел. æрдары, кафын уадынгæрзты цагъдимæ иумæ райдайын æмæ фæуын кæй хъæуы, уымæ. Уымæ – музыкайы зæлты уаг куыд домы, афтæ (*ленкганæгау, уæзданæй*).

Музыкалон-ди- М. р. зæггы сабитæн, цæмæй сæ исчи **дактикон хъазт** йæхимæ къамисæджы роль райса, ома, «Къамисæг». байхъусгæйæ, сбæрæг кæна ритмикон ныв æмæ йæ графикон хуызы фланелеграфыл равæра. Сабитæ зарынц зарæг «Куку- шечка», «Къамисæг» хæслæвæрд æххæст кæны (*гæнæн ис, æмæ йын фæрсæрдыгæй исчи феххуыс кæна*).

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы са- биты, аргъæуттæ уарзынц æви нæ, музыкалон аргъау сæм хорз кæсы æви æвзæр. Сæ хъуыды хъуамæ бамбарын кæной.

25-æм ахуыр

Темæ: «Дзæнхъа зымæг».

Нысан:

- Сабитæн амонын музыкалон уацмысы жанр бæрæг кæнын; музыкалон фæлгонцтæ иртасын; музыкамæ гæсгæ змæлдтытæ рæвдз ивын; æрдзон хъæлæсæй зарын.
- Рæзын кæнын сабиты фæлгæнæн.

– Зарджытæ сын бауарзын кæнын.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Белка»: Е. Тиличиева. «Вверх-вниз»; Е. Филиппова. «Чудо-сказки»; Б. Савельев. «Настоящий друг»; Кокойты А. «Наз бæлас».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: змæлдтыты карточкæтæ-схемæтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Ленкганæгау
цæуын».

Фæлтæрæн æххæст кæнынц чысыл къордгæйттæй. М. р. йæ хъус дары сабиты гуырахастмæ, сæ къухтæ куыд дарынц, уымæ.

Хъусын.
«Белка»,
муз. – Н. Рим-
ский-Корсаков.

М. р. Абон бæлвырддæр базонгæ уыдзыстæм Н. Римский-Корсаковы оперæ «Сказка о царе Салтане»-имæ. Зонут, цы у оперæ? Оперæ у театрæн фыст ахæм уацмыс, артисттæ заргæ кæм фæкæнынц. Музыкаæ раргом кæны сæйраг геройты характер, сæ миддуне, сæ хъуыдытæ æмæ æнкъарæнтæ. Оперæйы архайынц зарæггæнджытæ-солисттæ, хор æмæ симфонион оркестр. Байхъусæм-ма оперæ «Сказка о царе Салтане»-йæ иу пьесæмæ («Белка») æмæ бацархайæм, кæй тыххæй дзы дзырдауы, уыцы фæлгонц нæ цæстытыл ауайын кæнын. (*Зæлы музыка.*)

Зарын.
Зарæг
«Вверх-вниз»,
муз. – Е. Тиличиева.

Сабитæ хъусынц музыкаемæ, стæй, заргæйæ, фæлхат кæнынц мелодийы сабыр цыд дæле уæлæмæ, интонацийы руаджы йын æвдисынц йе схъиудтытæ уæле дæлæмæ.

Зарæг М. р. тырны, цæмæй сабиты хъæлæстæ
«Чудо-сказка», сыгъдæг зæлой, сæ зард уа раст,
муз. – Е. Филип- кæрæдзимæ хъусой.
пова.

Зарæг М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ.
«Наз бæлас», Йæ мидисмæ сæ цымыдис кæны. Зарæгмæ
муз. – Кокойты А. дыккаг хатт хъусгæйæ, сабитæ хъырнын
райдайынц.

Зарæг. Сабитæ зарæг йæ райдайæнæй базонынц,
«Настоящий стæй йæ уадынгæрзты цагъдимæ æмæ
друг» муз. – æнæ уымæй къордгæйттæй азарынц.
Б. Савельева.

Къæйттæй кафт, Кафт ахуыр кæнынц карточкæтæ-схемæты
ирон кафты мел. æххуысæй – м. р. сæ фæд-фæдыл равæры
æмæ сабитæ уыдонмæ гæсгæ аразынц се
змæлдтытæ.

М. р. сабиты байхъусын кæны зарæг
«Заз бæлас»-мæ. Базард дыккаг хатт куы
фехъусынц, уæд сын фæзæгъы, цæмæй,
мелодийы зæлты уаг æмæ ритмыл чи
сфидауа, кафыны ахæм змæлдтытæ
сæхæдæг æрхъуыды кæной. (*Сабиты алы
хъæппæриссæй дæр раппæлдæуы.*)

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкæлон разамонæг бафæрсы саби-
ты, цы нысан кæны дзырд «опера».

26-æм ахуыр

Темæ: «Дзæнхъа зымæг».

Нысан:

– Сабитæн амонан мелодийы алы хуызтæ зарын; музыка-
мæ гæсгæ кафын; заргæ-зарын мыртæ раст дзурын; музы-
кæлон фæлгонцады мадзæлттæ иргасын.

– Хиуарзон куынна уой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Лебедь»; Е. Тиличиева. «Вверх-вниз»; Кокойты А. «Наз бәлас»; Е. Филиппова. «Чудо-сказки»; Моргуаты Ю. «Ног аз»; Л. Цәллагты Л. «Заз бәлас».

Архайән әрмәг әмә фәрәзтә.

Цәстуынгә: фланелеграф әмә геометрион фигурәтә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтыгә.
«Приставной шаг»,
муз. – А. Жилинский.

Сабитә ләууынц цәлхдымбыләй әмә А. Жилинский музыкама гәсгә змәлдтыгә кәнынц. М. р. йә хус дары, цәмәй алы кәхдзәфәен дәр сә зәвәттә кәрәдзимә әрбавәрой, сә кәхдзәф фәлмән уа.

Хъусын.
«Царевна-лебедь», «Море»,
муз. – Н. Римский-Корсаков.

М. р. Уә цәстытыл ауайын кәнут, цыма театры бадәм әмә Н. Римский-Корсаковы спектакль-опера «Сказка о царе Салтане»-мә хъусәм. Музыкайы фәрцы нә бон зәгъын у, аргъауы геройтә әмә сә алыварс знәт әрдз цыхуызән у, уый. *(Залы фрагмент пьеса «Море»-йә. Сабитә дзурың сә хъуыдытә, куыд сәм фәкаст, уый тыххай, сбәраг ын кәнынц йә зәлды уаг, йә рагг.)* Ныр та ма аргъауы персонажтәй ноджыдәр иуимә базонгә уыдыстәм. Уый у, фыдзәрдә хингәнәг доныхъаз кәй фестын кодта, паддзахы уыцы диссаджы рәсугъд чызг – Царевна-лебедь. *(Залы пьеса.)* Куыдәй уайы уә цәстытыл Царевна-лебедь? *(Дзуанпытә.)*

Зарын.
Зарәг
«Вверх-вниз»,
муз. –
Е.Тиличиева.

М. р. Паддзахы чызджы фәлгонц әвдисәг музыка у аив, фидауджын, уәздан, фәлмән, раст цыма аргъауы рәсугъд маргъ йә базыртә уәзбын тылд кәны, уый хуызән.

(Сабитæ, заргайæ, мелодийы фæзилæнтæ сæ къухты фæлмæн кæнæ сонт фæтылдæй банысан кæныны. М. р. йæ хъус дары интонацийы сыгъдæгдзинадмæ, мидисон цæвдмæ, дзырдтæ раст дзырд цæуыны æви нæ, уымæ.)

Зарæг

«Чудо-сказки»,
муз. – Е. Филиппова.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. сабиты хъус æрдары, цæмæй аив зарой, динамикон фæлгъуызтæ сæ зарды банысан кæной.

Зарæг

«Ног аз»,
муз. – Моргуаты Ю.

Сабитæ зонгæ кæныныц ног зарæгимæ, бæрæг ын кæныныц йæ зæлды уаг, йæ раг. Дыккаг хатт æм куы байхъусыныц, уæд ын йæ структурæ (формæ) графикон æгъдауæй равдисыныц.

Хъазт

«Чепена»,
ирон кафты мел.

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазт «Чепена». Сабитæ хъазыныц, «Чепена»-йы худæг æмæ галиуæмхиц раг æвдисгæйæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг зæгъы сабитæн, цæмæй тæзгъойы рæстæг ахъазой «Чепена»-йæ.

27-æм ахуыр

Тæмæ: «Зымæгон хъæзтытæ».

Нысан:

- Рæзын кæнын сабиты зæлхъусынад; ритмикон змæлды техника; амонын сын зæлты бæрзæнд змæлдæй æвдисын; ритмикон нывы ивдимæ змæлдыты хуызтæ ивын.
- Рæзын кæнын мысæнуат (ритмикон, мелодикон).
- Хæдхъом æмæ активон куыд уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; Е. Тиличева. «Вверх-вниз»; Кокойты А. «Наз бæлас»; Е. Филиппова. «Чудо-сказки»; Моргуаты Ю. «Ног аз»; Цæллагты Л. «Заз бæлас».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ.

Цæстуынгæ: нотæты тæрх.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Приставной
шаг».

Сабитæ лæууынц къæйттæй, се 'ргом – кæрæдзимæ æмæ А. Жилинскийы музыкæмæ гæсгæ æрбавæргæ къахдзæфтæ кæнынц кæрæдзийæ фæйнардæм. М. р. йæ хъус дары сабиты змæлдмæ, музыкайы æмахастмæ.

Хъусын.
Зарæг
«До, ре, ми, фа,
соль», муз. –
А. Островский.

М. р. Сымах бирæ зарджытæ зонут æмæ зарут, хъусут стыр композиторты уацмыстæм. Цыфæнды музыкалон уацмысæн дæр йæ бындур у мелоди. Мелоди та конд у æрмæстдæр авд нотæйæ. Фæлæ композиторы фæрцы уыцы авд нотæйы фестынц бирæ зæлтæ æмæ нæ сæ аивдзинадæй дисы æфтауынц. Ныртæккæ мах уазæгуаты ацаудзыстæм хъæлдзæг нотæтæм. Уыдонæй алкæмæн дæр ис йæхи ном, йæхи хæдзар (*æвдисы нотæты тæрх*). Нотæйы хæдзар цас бæрзонддæр æвæрд у, уыйбæрц цъæхснагдæр у йæ хъæлæс нотæйæн. Нотæтæ фæд-фæдыл куы фæлæууынц, уæд уый хуыйны гаммæ, кæнæ зæлрæнхъ. Азарæм-ма нотæтæ фæд-фæдыл. (*Сабитæ зарынц.*) Ныр та байхъусут зарæгмæ. Хуыйны «До, ре, ми, фа, соль». Фысгæ та йæ ныккодта А. Островский.

Азард
«Вверх-вниз»,
муз. – Е. Тиличева.

М. р. схематикон æгъдауæй æвдисы азард «Вверх-вниз»-ы мелодийы цыд, зæгъы сабитæн, цæмæй йæ уыдон та хъæлæсæй равдисой (*азарой*).

Зарæг
«Ног аз»,
муз. – Моргуаты Ю. Сабитæ хъусынц зарæгмæ, сбæлвырд ын кæнынц йæ мидис, уаг. Ахуыр кæнын æй райдайынц, М. р. сабиты хъус æрдары мелодийы интонацийы сыгъдæг азардмæ, заргæйæ дзырдты сыгъдæг айзæлдмæ.

Зарæг
«Наз бæлас»,
муз. – Коккойты А. Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. кусы интонацийы сыгъдæгдзинадыл, уыцы иу темпы зарыныл.

Зарæг
«Чудо-сказки»,
муз. – Е. Филиппова. Зарæджытыххæйсынсæзанындзинадтæ ныффидар кæныны охыл м. р. сабитимæ сæрмагонд беседæ скæны. Уыйфæстæ сабитæ æнæ ахуыргæнæджы æххуысæй азарынц къордгæйттæй: уадынгæртзы цагъдимæ æмæ æнæ уымæй. Кæрæдзи зардæн аргъ скæнынц.

Къæйттæй кафт,
ирон кафты мел. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæхæдæг акафой. Кафгæйæ сæ къухтæ æмæ сæ къæхтæй куыд арæхсынц, уымæ йæ хъус дары.

Цæлхдымбыл цыд
«Заз бæлас»,
муз. – Цæллагты Л. Цæлхдымбыл цыды змæлдтытæ ахуыргæнгæйæ, сабитæ архайынц се змæлдæй мелодийы ритмикон ныв бæлвырдæй равдисын.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цы у гаммæ кæнæ зæлрæнхъ (звукоряд), стæй, цавæр нотæты нæмттæ бахъуыды кодтой, уымæй.

28-æм ахуыр

Темæ: «Зымагон хъæзтытæ».

Нысан:

- Рæзын кæнын сабиты æнкъарынад, музыкаемæ гæсгæ змæлын сын амонын; æрдзон хъæлæсæй зарын сæ ахуыр кæнын, зæлтæ куыд фысгæ сты, уый сын бацамонын.
- Логикон хъуыдыкæнынады рæзт.

– Бадтфæразон куыд уой, бæрзонд нысанмæ тырныны хъомыс сæм куыд уа, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; Н. Френкель. «Зима»; А. Кокойти. «Наз бæлас»; Моргуаты Ю. «Ног аз»; Цæллагты Л. «Заз бæлас»; Б. Савельев. «Настоящий друг»; Н. Вересокина. «Игра в снежки».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: карточкæтæ-схемæтæ, кæл-мæрзæн.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Лæмбынæг хъус».

Сабитæ зылды лæууынц. Хъуысы ирон кафты цагъды мелоди. М. р. загъы сабитæн, цæмæй алы музыкалон фразæйы кæрон дæр æмдзæгъдæй банысан кæной. Уыйфæстæ сабитæй искæмæн бахæс кæны мелодийы ритмикон ныв равдисын. Иннæ сабитæ дæр радыгай уыцы хæслæвæрд сæххæст кæнынц.

Хъусын.
«До, ре, ми, фа, соль»,
муз. – А. Островский.

Сабитæ хъусынц А. Островскийы зарæг «До, ре, ми, фа, соль»-мæ.

М. р. Куыд хуыйны ацы зарæг? Цæуыл дзы зардæуы? Цавæр нотæтæ зонут? Кæцы нотæ бæрзонддæр у, до æви соль? Цæй æмæ гаммæ æнæхъæнæй азарæм. (*Сабитæ зарынц, м. р. сын амонь.*) Гаммæ ацæгъдæн ис цыфæнды уадынгарзыл дæр. Фæлæ йын, куыд уæм кæсы, барабаныл дæр ацæгъдæн ис? (*Нæй, уымæн æмæ æрмæстдæр иубæрзæндæн зæл дæтты. Уыйхыгъд ыл ритм сæрхойын хорз уайы.*)

Зарын.
Зарæг «Зима»,
муз. – Н. Френкель.

Сабитæ зарынц иумæ, архайынц мелодийы интонаци раст равдисын, кæрæдзимæ хъусынц.

Зарæг Кæрæдзимæ хъусгæйæ, сабитæ арха-
«Ног аз», йынц ансамблæй зарын – зарæджы ме-
муз. – Моргуаты Ю. лоди аив æмæ рæсугъд сисгæйæ.

Зарæг Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. саби-
«Заз бæлас», ты хъус æрдары зарæджы бæлвырд
муз. – Кокойты А. райдайæнмæ. Сабитæ зарынц уыцы иу
темпы: кæрæдзи разæй нæ фæвæййынц,
кæрæдзи фæстæ нæ баззайынц, афтæмæй
динамикон фæлгъуызтæ æвдисынц.

Зарæг М. р. зæггы сабитæн, цæмæй зонгæ
«Настоящий друг», зарæг сæ зæрдыл æрлæууын кæной,
муз. – Б. Савельев. акæной йæ къордгæйттæй, стæй та
иугæйттæй æмæ кæрæдзи зардæн аргъ
скæной.

Цæлхдымбыл цыд Цæлхдымбыл цыды змæлдтытæ сын
«Заз бæлас», амонгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй,
муз. – Цæллагты Л. музыкайы ивдмæ гæсгæ, сабитæ рæвдз
ивой се змæлдтыты хуызтæ, ма сын дæг
кæной темп.

Зарæг Сабитæ хъусынц зарæгмæ, сбæлвырд
«Игра в снежки», ын кæнынц йæ равг, йе змæлдтыты уаг.
муз. – Н. Вересо- Имитаци кæнынц, тексты мидисыл чи
кина. фидауы, ахæм змæлдтытæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг зæггы сабитæн,
цæмæй ногæтæ фæд-фæдыл ранымайой.

29-æм ахуыр

Темæ: «Зымагон нывæфтыдтæ».

Нысан:

– Сабиты ахуыр кæнын мелодийы ритмикон ныв къæрц-
цытæ æмæ къахдзæфтæй æвдисын, музыкайы тагъд
темпмæ гæсгæ змæлын; уадынгæртзы тыххæй сын сæ

зоньндзинаэдтæ фæфылдæр кæнын; нотаеты нæмттæ куыд бахъуыды кæной, ууыл бацархайын.

– Хæдхъом æмæ сæ хъæппæрисджынаёй хъомыл кæнын.

Репертуар: И. С. Бах. «Токката ре минор»; А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; Моргуаты Ю. «Ног аз»; Коккойты А. «Заз бæлас»; Н. Вересокина. «Игра в снежки».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: карточкæтæ-схемæтæ, кæлмæрзæн.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Лæмбынаг
хъус».

Сабитæ лæууынц зылды, сæ иу, амонæг, зылды астау – кæлмæрзæнимæ. Зæлы музыка. Амонæг рог дугъ кæны зылды мидæг æмæ музыкалон фразейы кæрон йе 'мбæлттæй искæмæ кæлмæрзæн авæры. Кæмæ йæ авæры, уыцы саби дæр та афтæ æмæ а. д.

Хъусын.
«Токката ре ми-
нор»,
муз. – И. С. Бах.

М. р. Зæххыл адæймаг куы фæзынд, уæдæй нырмæ, мингай азты дæргъы, зæххыл ис музыка дæр. Алы дуг дæр йæ фæстæ ныууагъта диссаджы музыкалон уацмыстæ. Абон мах æрдзурдзыстæм рагон музыкайыл æмæ базонгæ уыдзыстæм стыр немьцаг композитор И. С. Бахы сфæлдыстадимæ. Хæрз æнахъом саби ма уыд, афтæмæй рабæрæг ис йæ музыкалон курдиат. Куы байрæзти, уæд сси музыкант, композитор-полифонист. Уыцы иу рæстæг цалдæр хæдхъом хъæлæсы, иумæ чи фидауы, ахæм фæйна алыхуызон мелодийы куы сисынц, уæд уый у полифони. Ныртæккæ мах байхъусдзыстæм Бахы уацмыс «Токката ре минор»-æй скъуыддзагмæ.

- Зарын.** Сабитæ зарынц кьордгæйттæй, мелоди
Зарæг сыгъдæг акæныныл архайынц, кьухтæй
«Зима», йын амонынц йе 'рдæмад.
муз. – Н. Френ-
кель.
- Зарæг** Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. саби-
«Ног аз», муз. ты хьус æрдары, цæмæй кæрæдзи хьусой
– Моргуаты Ю. æмæ афтæмæй зарой, зарæджы динамикон
фæлгъуызтæ нысан кæной.
- Зарæг** М. р. сабитæн амоны А. Островскийы
«До, ре, ми, фа, фыст зарæг «До, ре, ми, фа, соль», бæстон
соль», æрдзуры зарæджы мелоди æмæ йæ
муз. – А. Остров- ныхæстыл.
ский.
- Зарæг** М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй азарой «Заз
«Заз бæлас», мадзал «æмбæхсæм мелоди»-
муз. – Кокойты А. йæ пайдагæнгæйæ: зарын райдайынц
хъæрæй, м. р. йæ кьух куы фæтилы, уæд
– сæхинымæр, стæй – хъæрæй æмæ а. д.
- «Игра в снеж- Хъызгæ-хъазын сабитæ ахуыр кæнынц
ки», змæлын уыцы иу рæстæг иумæ райдайын
муз. – Н. Вересо- æмæ фæуын, уыимæ – музыкайы темп
кина. куыд домы, афтæ.**
- Къæйттæй кафт,** М. р. равæры фланелеграфыл карточкæтæ
ирон кафты мел. кафты змæлдтыты бадзырдон-фæлгонц-
джын нывтимæ. Уыдонæй ацы кафтмæ
чи хауы, уыдон хьуамæ сабитæ равзарой,
фæд-фæдыл сæ равæрой. Зæлы музыка,
сабитæ кафынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы саби-
ты, цавæр композиторы сфæлдыстадимæ базонгæ сты, стæй ма
композиторгæй ноджы кæй зонынц, уыдæттæй.

Темæ: «Зымæгон нывæфтыдтæ».

Нысан:

– Сабитæн амонин музыкалон фразæ иртасын æмæ йæ змæлдтытæй æвдисын; сæ зонындзинаедтæ сын фылдæр кæнын; архайын, цæмæй сабитæ æнæ искæй æххуысæй сæхæдæг бæлвырд кæной музыкалон фæлгонц, музыкайы равг; сыгъдæг интонацийæ зарыны фæлтæраентæ сын дæттын.

– Рæзын кæнын сабиты сфæлдыстадон фæлгæнæн.

– Музыкаемæ хъусыны культурæйыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: И. С. Бах. «Токката ре минор»; Н. Френкель. «Зима»; А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; Моргуаты Ю. «Ног аз»; Е. Филлипова. «Чудо-сказки»; Цæллагты Л. «Заз бæлас»; Н. Вересокина. «Игра в снежки».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: иллюстрацитæ, нотæты тæрх.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Лæмбынæг хъус».

Сабитæ, раздæр куыд лæууыдысты, фæлтæрæн дæр афтæ лæугæйæ æххæст кæнынц. М. р. амонгæйæ хъус æрдары музыкалон фразæйы ритмикон нывмæ – хъуамæ дзы ма рæдийой.

Хъусын.
«Токката ре минор»,
муз. – И. С. Бах.

М. р. Музыкаемæ куы хъусат, уæд уæ хъус дарут, хъæлæстæ иугæндзон кæрæдзиимæ куыд ныхас кæнынц, уымæ, цæмæй уæ музыкайы цардæгас ивылд йæхимæ æлваса. *(Зæлы фрагмент «Токката ре минор»-æй).* Токката райдайы афтæ: æртæ хатты ныййазæлы органы тыхст æмæ знæт хъæлæс, уыйфæстæ бæзджын, арф залтæ цъæхснагæнгæ бæрзондæй-бæрзонддæр сæхи исын райдайынц æмæ æппæт дунейыл аивылынц, сæхи йæ бакæнынц.

Музыкæйы æнахуыр зæлд бафиппайд-
тат? Уый уыд орган. (*Ныв.*) Орган
рахонæн ис æппæт уадынгæрзты пад-
дзах, уымæн æмæ йæ хъæлæстæн нымæц
нæй.

Зарын.

Зарæг
«Зима»,
муз. – Н. Френкель.

Зарæг зарынц иугæйттæй, æнæ уадын-
гæрзты цагъдæй. Сабитæй исчи мелодийы æккуырст равдисы нотæты тæрхыл, иннæтæ та зарынц, нотæты нæмттæ æнцонæй дзургæйæ.

Зарæг

«До, ре, ми, фа,
соль»,
муз. – А. Остров-
ский.

Кæрæдзимæ хъусгæйæ, сабитæ ахуыр
кæнынц ансамблы зарын.

Зарæг

«Ног аз»,
муз. – Моргуаты Ю.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй азарой зарæг «Налетели белые метели», мадзал «æмбæхсæм мелоди»-йæ пайдагæнгæйæ. Дыкккаг хатт куы азарынц, уæд сын сæ хъус æрдары мелодийы динамикон фæлгъуызтæм, зарæджы уагмæ.

Зарæг

«Чудо-сказки»,
муз. – Е. Филиппо-
ва.

Зарæг фæлхатгонд цæуы, цæмæй йæ сабитæ сæ зæрдыл хорз бадарой. Музыкалон фрагментмæ гæсгæ хъуамæ базоной зарæг æмæ йæ азарой иугæйттæй (*музыкалон фразæгай*), къордгæйттæй, соло. М. р. сын йæ хъус дары сæ зардмæ.

**Цæлхдымбыл
цыд.**

«Заз бæлас»,
муз. – Цæллагты Л.

М. р. зæгъы, цæмæй сабитæ цæлхдымбыл цыд акæной къордгæйттæй. Уыдон дыууæ зылдæй (*иу иннæйы мидæг*) æрлæууынц. Раздæр уал кафынц мидæггаг зылды лæуджытæ, иннæтæ та сын сæ арæхстдзинадæн аргъ кæнынц.

Стәй та сә арәхстдзинад әвдисынц әд-
даг зылды ләуджытә. М. р. сабиты хъус
әрдары кафты мидаг музыкайы уаг рав-
дисыны әууәлмә.

**«Игра в снеж-
ки»**,
муз. – Н. Вересо-
кина.

М. р. фәрсы сабиты, зымәгон цавәр
хъәз-тытә фәкәнынц, уымәй. Зәггы,
цәмәй йә се змәлдтытәй равдисой.
Н.Вересокинайы музыкамаә гәсгә сабитә
әххәст кәнынц хәсләвәрд.

Хатдзәг кәнгәйә, музыкалон разамонәг бафәрсы саби-
ты, цавәр уадынгарзы зәлдимә базонгә сты абон, цыхуызән у
йә зәлд, кәм әй фехъусән ис.

31-аг ахуыр

Темә: «Ирыстоны аивад».

Нысан:

– Сабитән амонын иу музыкалон фәлгонц иннә-
мәй хицән кәнын; уадынгарзты тыххәй сын сә
зонындзинадтә фылдәр кәнын әмә сын рог зард
кәнын амонын; сә ритмәнкъарынады рәзтыл архайын;
музыкайы ритм графикон әгъдауәй әмә змәлдтытәй
әвдисынмаә куыд арәхсой, ууыл кусын.

– Культурон хъусджытә куыд уой, афтә сә хъомыл кә-
нын.

Репертуар: И. Бах. «Токката ре минор»; Г. Левдокимов.
«Скок-поскок»; А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; Мор-
гуаты Ю. «Ног аз»; З. Роот. «Простая полечка»; Цәллагты Л.
«Митгәләбу».

Архайән әрмаг әмә фәрәзтә: органы ныв.

Ахуыры нывәст

**Музыкалон-
ритмикон
змәлдтытә.**

Чызджытә әмә ләппутә хицәнтәй
әрләууынц.

«Мальчики и девочки».

А. Вишкарёвайы музыкайы 1-аг хайы зэлтæм гæсгæ лæппутæ, сæ къахдзæфтæм гæсгæ сæ къухтæ тилгæйæ, сæрæн цыд кæнынц. Музыкайы 2-аг хайы зэлтæм гæсгæ чызджытæ рог гæппытæ кæнынц. Музыкайы фæивдимæ сабитæ æмахаст кæнынц се змæлд. (*Фæлтæрæн фæлхатгонд цæуы 3–4 хатты*).

Хъусын.

«Токката ре минор»,
муз. – И. С. Бах.

М. р. Мах зонæм бирæ уадынгæртæ, алкæмæн дæр дзы ис йæхи сæрмагонд хæдхуыз хъæлæс. (*Сабитæ сæ нымайыны.*) Се 'ппæты паддзахыл нымад кæцы у? Кæй зæгъын æй хъæуы, орган. Органтæ ваййынц гыццылтæ æмæ тынг стыртæ, дыууæуæладзыгон хæдзары йас органтæ дæр ис. Орган у клавишон-удæфон уадынгæрт, ис ын хæтæлтæ æмæ клавиштæ (*амонæнтæ*). (*Æвдисы сæ.*) Ахæм вазыгджын уадынгæртзыл цæгъдынæн хъæуы сæрмагонд фæткдæттæн пулыт – кафедрæ. Органист растдæриддæр уыцы ран фæбады. Орган у тынг рагон уадынгæрт, цæуы йыл цалдæр мин азы. Æппæты райдайæны орган зæлыди паддзæхты галуанты, уыйфæстæ йæ æвæрын райдыдтой кувæндæтты дæр æмæ дзы аргъуаны куывды рæстæг пайда кодтой (*æвдисы иллюстрацитæ*). Иу хатт-ма байхъусæм, зындгонд уын чи у, Бахы уыцы уацмыс «Токката ре минор»-мæ. (*Зæлы музыка.*) Цыхуызæн у органы зæлд? (*Куы – хъæраей, куы – сындаг, куы – тыхджын, куы – мынчын: æрвнæрды хуызæн дæр ваййы, суадоны уæздан хъæлæссей дæр фæзары.*)

- Зарын.** Распевка «Скок-поскок», муз. – Г. Левдокимов. Сабитæ зарынц. М. р. йæ хус дары, цæмæй мелодийы ритмикон ныв раст æвдисой. Заргæ-зарын æй сабитæ сæ къухты æрæмдзæгъдтытæй банысан кæнынц.
- Зарæг** «Митгæлæбу», муз. – Цæллагты Л. М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, цымыдис сæ кæны йæ мидисмæ. Зарæджы арæзты формæ иумæ сбæрæг кæнынц.
- Зарæг** «До, ре, ми, фа, соль», муз. – А. Островский. Зарæг дарддæр семæ ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хус дары, цæмæй зарды райдайæн æмæ музыкалон фразæты æхсæн сабитæ раст улæфой, мидисмæ гæсгæ цавд æвæрой.
- Зарæг** «Ног аз», муз. – Моргуаты Ю. Зарæг фæлхат кæнынц. Сабитæ йæ базонынц музыкалон фрагментæ гæсгæ, стæй йæ фразæгай зарынц къордгæйттæй.
- Кафт** «Простая полечка», муз. – З. Роот. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй кафты музыкаемæ байхъусой, сбæрæг ын кæной йæ уаг æмæ æрхъуыды кæной, чи йыл сфидаудзæн, ахæм змæлдтытæ. Алыхуызон варианттыл æрдзурынц æмæ дзы иу равзарынц. (*Рог уад, къæрццытæ.*)
- Зарæг-хъазт** «Зимушка», муз. – Е. Макшанцева. Сабитæ зылды мидæг лæууынц. М. р. сын зæгъы, цæмæй байхъусой зарæг «Зимушка»-мæ, сбæрæг ын кæной йæ раг æмæ йын йæ базарды зæлтæм гæсгæ, зарæджы мидисыл чи сфидаудзæн, исты ахæм змæлдтытæ кæной.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цавæр уадынгарзимæ базонгæ сты, иннæ уадынгарзтæй цæмæй хицæн кæны, стæй йыл чи фæцагъды, уыдæттæй.

Темæ: «Ирыстоны аивад».

Нысан:

– Музыка æнкъарын æмæ сæ тæлмæнтæ дзурынмæ куыд арæхсой, сабиты афтæ ахуыр кæнын. Уадынгæрзты тыххæй зоньндзинадтæ ныффида кæнын. Сабиты разæнгард кæнын музыкайы уаг æмæ раг алыхуызон змæлдтытæй равдисынмæ, персонажты хæдхуыздинад змæлдтытæй банысан кæнынмæ.

– Рæзын кæнын сабиты музыкалон мысæнуат.

– Рæсугъддинад куыд æнкъарой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: И. С. Бах. «Токката ре минор»; Г. Левдокимов. «Скок-поскок»; А. Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; Цæллагты Л. «Митгæлæбу»; З. Роот. «Простая полечка»; Е. Макшанцева. «Зимушка».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæстæ: фланелеграф, алыуæрх гæхæтты уадздæгтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Зеркало».

Кæй куыд фæнды, сабитæ афтæ æрлæууынц залы, сæйраг архайæгæн, солистæн, бынат ныуадзынц, афтæмæй. Зæлы ирон кафты мелоди, хъомылгæнæг равдисы змæлд «хæсгард», йæ фæстæ йæ 2–3 сабийы акæнынц, иннæтæ сæ бафæзмынц.

Хъусын.
«Токката ре минор»,
муз. – И. С. Бах.

М. р. Куыд хуыйны, музыка чи фыссы, уыцы адæймаг?

С. Композитор.

М. р. Раст у. Алы музыкалон уацмысæн дæр ис йæхи композитор. Кæй зонут, уыцы композиторты нæмттæ ранымайут.

С. Чайковский, Н. Римский-Корсаков, Ёлборты Феликс, Вивальди, Бах.

М. р. Композиторгәй бирәты зонут. Уыдон ныффыстой, нә зәрдә нын чи рухс кәны, тынг бирә ахәм уацмыстә. (*Зәлы Бахы «Токката ре минор».*) Ацы уацмыс чи ныффыста? Уацмысы тыххәй цы хьуыды кәнут? Цавәр уадынгарзы хьәләс зәлыди? Цы зонут уыцы уадынгарзы тыххәй? (*Сабиты дзуапытә.*)

Зарын.

Зарәг
«Скок-поскок»,
муз. – Г. Левдоки-
мов.

Сабитә азарынц зарәджы мелоди, стәй йын йә ритм равдисынц уәнгтә «та» әмә «ти»-йә. М. р. равәры мелодийы ритмикон ныв фланелеграфыл. Сабитә ма иу хатт азарынц зарәг.

Зарәг

«Митгәләбу»,
муз. – Цәллагты Л.

Сабитимә зарәджы мелоди ахуыргән-гәйә, м. р. йә хьус дары, цәмәй йә сыгьдәгәй әвдисой, дзырдтә раст дзурой, тексты мидис куыд амоны, афтә әвәрой логикон цавд.

Зарәг

«До, ре, ми, фа,
соль»,
муз. – А.Островский.

Сабитә кәсынц дирижеры кьухтәм әмә зарын дәр уыдонмә гәсгә райда-йынц әмә фәугә дәр уыдонмә гәсгә фәвәййынц. М. р. йә хьус дары, цәмәй динамикон фәлгьуызтә раст әвдисой.

Зарәг

«Наз бәлас»,
муз. – Кокойты А.

М. р. зәгьы сабитән, цәмәй музыка-лон фрагментмә гәсгә зонгә зарәг базоной. Уыйфәстә йә сабитә азырынц кьордгәйттә әмә иугәйттәй, соло, кәрәдзийы зардән аргь кәнынц, афтәмәй.

Кафт

«Простая полечка»,
муз. – З. Роот.

Кафт сын амонгәйә, м. р. сабиты хьус дары, цәмәй әнә искәй әххуысәй

тыгъдады ориентаци кæнын зоной, иу змæлдæй иннаемæ цырд хизой музыкайы зæлтæм гæсгæ.

Зарæг-хъазт Сабитимæ хъазт дарддæр ахуыргæнгæйæ, «Зимушка», м. р. йæ хъус дары, цæмæй се змæлд бæл-муз. – Е. Мак-вырд æмæ æнæрæдыд уа. шанцева.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг сабитимæ ахъазы «Сыгъзарин кулдуар»-æй. Сабитæ дзуапп дæттынц фæрстытæн:

1. Чи цæгъды органыл?
2. Раджы заман-иу органтæ кæм æвæрдтой?
3. Цавæр композиторы музыкаемæ байхъуыстат?

33-аг ахуыр

Тема: «Фыдыбæстæ хъахъхъæнджытæ».

Нысан:

– Сабиты дарддæр зонгæ кæнын ирон адæмон музыкаимæ, жанрты тыххæй зонындзинаедтæ ныффидар кæнын, мелодийы ритм æрцахсыны арæхстдзинады рæзтыл кусын, музыкайы зæлтæм гæсгæ кафын зонын, ритмикон змæлд кæнын зарæджы ныхæсты мидисмæ гæсгæ.

– Рæзын кæнын сабиты музыкалон æнкъарынад.

– Æрхъуыдыджын æмæ цыргъзонд куыд уой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Богуславский. «Песня о пограничнике»; Г. Лев-докимов. «Скок-поскок»; З. Роот. «Будем солдатами»; Е. Тиличеева. «Сложили песенку»; З. Роот. «Простая полечка»; Е. Макшанцева. «Зимушка»; Цæллагты Л. «Митгæлæбу».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: сабиты нымæцмæ гæсгæ карточкæтæ-схемæтæ кафты змæлдтытимæ, алыуæрх гæххæтты уадздзæгтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Зеркало».

Кæй куыд фæнды, сабитæ афтæ æрлæууынц залы, сæйраг архайæгæн, солистæн, бынат ныуадзынц, афтæмæй. Зæлы ирон кафты мелоди, хъомылгæнæг равдисы змæлд «хæсгард», йæ фæстæ йæ 2–3 сабийы акæнынц, иннæтæ сæ бафæзмынц.

Хъусын.
«Песня о пограничнике»,
муз. – Н. Богуславский.

М. р. Абон дæр та дзурдзыстæм музыкайы тыххæй. Музыкалон уацмыстæ тынг бирæ ис, æмæ дзы алкæцы дæр хауы цавæрдæр бæлвырд жанрмæ. Цавæр жанртæ зонут?

С. Зарæг, кафт, марш.

М. р. Аныхас кæнæм, музыкайы нын хуыздæр æмбæрстгонд чи у, уыцы хуымæтæг жанры тыххæй. Фæлæ уал раздæр азарæгау кæнæм дзырд «музыкæ».

С. Му-зы-кæ.

М. р. Ныртæккæ сымах азарыдыстут дзырд «музыкæ». Сымахæй алкæмæн дæр ис уарзон мелоди. (*Сабитæ зарынц.*) Бамбæрстат ныр, цавæр жанры кой кæндзыстæм, уый?

С. Зарæджы тыххæй.

М. р. Байхъусæм-ма ног зарæгмæ. (*Зæлы зарæг «Песня о пограничнике»*).

М. р. зарæджы мидис бабæтты ахуыры темæимæ.

Зарын.
Зарæг «Скок-
поскок»,
муз. – Г. Левдо-
кимова.

М. р. райуары сабитæн карточкæтæ æмæ алыуæрх гæххæтты уадздæгтæ. Сабитæ зарынц зарæг, бадзырдгонд нысæнттæй йын йæ ритмикон ныв равæрынц æмæ та йæ схемæмæ гæсгæ ногæй азарынц.

Зарæг М. р. зонгæ кæны сабиты ног зарæгимæ, «Будем солдата- сабитæ йын йæ мидисыл æрдзурынц, ми», сбæрæг ын кæнынц йæ уаг, йæ арæзты муз. – З. Роот. формæ, скæнынц ын йæ графикон схемæ.

Зарæг Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. саби- «Митгæлæбу», ты ахуыр кæны уыцы иу темпæй зарын, муз. – Цæллагты кæрæдзимæ хъусын, дирижеры къухтæм Л. кæсын.

Зарæг Сабитæ байхъусынц хъæлдзæг зарæгмæ, «Сложили песен- йæ мидисыл ын æрдзурынц, стæй йын йæ ку», фыццаг куплет ахуыр кæнынмæ бавна- муз. – Е. Тиличе- лынц. М. р. йæ хъус дары интонацимæ. ева.

Кафт М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй, карточкæтæ- «Простая полеч- схемæтæй пайдагæнгæйæ, сæ зæрдыл ка», æрлæууын кæной кафты фæд-фæдыл муз. – З. Роот. змæлдтытæ. Сабитæ кафын райдайынц музыкайы фыццаг зæлтимæ, алчи йæ хъус дары йе 'мкафæгмæ æмæ афтæмæй се змæлдтытæ æмахаст кæнынц. Зарæгæй саразынц инсценировка, се змæлдтытæй йын йæ хъæлдзæг уаг æвдисынц. Хорæй зарын æмæ уыцы иу рæстæг ритмикон змæлдтытæ кæныныл ахуыр кæнынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы са- биты, ахуыры рæстæг сæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд æмæ цæмæн.

34-æм ахуыр

Темæ: «Фыдыбæстæ хъахъхъæнджытæ».

Цели:

– Сабиты музыкалон зонындзинæдтæ æрбану кæнын, сæ зарыны æмæ музыкамæ гæсгæ кафыны арæхстдзинадыл сын дарддæр кусын.

– Рæзын кæнын сабиты фæлгонцадон хъуыдыкæнынад, сæ фантази.

– Хæдхъом æмæ сæ активонæй хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Богусловский. «Песня о пограничнике»; Цæллагты Л. «Дугъ»; Е. Тиличеева. «Сложили песенку»; З. Роот. «Будем солдатами», «Простая полечка»; Н. Петров. «Джигитовка».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: змæлдтыты карточкæтæ-схемæтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Зеркало».

М. р. равзары цалдæр солисты. Зæлы ирон мелоди, солисттæ астæумæ рахизынц æмæ акæнынц «хæсгард». Иннæ сабитæ æмдзæгъд кæнынц музыкайы ритммæ гæсгæ. Уыйфæстæ кафынмæ рахизынц, кæй фæнды, уыдон.

Хъусын.
«Песня о пограничнике»,
муз. – Н. Богуславский.

Зæлы зарæг «Песня о пограничнике».
М. р. Кæцы жанрмæ хауы ацы уацмыс?
С. Зарæг у.
М. р. Цавæр æнкъарæнтæ дзы æвдыст цæ-уы? (*Сабиты дзуаппытæ.*) Куы йæм хъуыстат, уæд уæ цæстытыл цы ауади? (*Сабитæ сæ хъуыдытæ дзурынц.*)

Зарын.
Зарæг
«Дугъ»,
муз. – Цæллагты Л.

Сабитæ æнæкъуыхцыйæ зарыныл архайынц. М. р. сæм лæмбынæг хъусы æмæ сын сæ рæдыдтытæ бараст кæны.

Зарæг.
«Сложили песенку»,
муз. – Е. Тиличеева.

Сабитæ хъусынц зарæгмæ, сбæрæг ын кæнынц йæ райдайæн, йæ ныззард, йæ базард.

Зарæг. Зарæг дарддæр ахуыр кæнгæйæ, м. р. йæ
«Будем солдата- хъус дары, сабитæ зарыны райдайæнмæ,
ми», фразæйæ фразæйы 'хсæн куыд улæфынц,
муз. – З. Роот. музыкалон фразæты мидæг логикон цавд
куыд æвæрынц, уымæ.

Зарæг. Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. сабиты
«Митгæлæбу», хъус æрдары зарæджы уагмæ, зæрдæбын
муз. – Цæллагты Л. зардмæ, динамикон фæлгъуызтæ раст
æвдисынмæ. Сабитæ зарынц къордгæйт-
тæй, кæрæдзи зардæн аргъ кæнынц, аф-
тæмæй.

Кафт. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй, карточ-
«Простая полеч- катæ-схемæтæй пайдагæнгæйæ, кафты
ка», муз. – З. Роот. композици скæной, ома сæ фæд-фæдыл
раст равæрой. Уыйфæстæ сабитæ ка-
фынц къордгæйттæй, кæрæдзийы кафтæн
аргъгæнгæйæ.

Хъазт. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй музыкамæ
«Джигитовка», байхъусой æмæ зонгæ хъазт сæ зæрдыл
муз. – Н. Петрова. æрлæууын кæной. Сабитæ куы фæтыхсой,
уæд сын м. р. аххуыс кæны – сæ цæстытыл
сын ауайын кæны дæсны æмæ хъæбатыр
барæджы фæлгонц. Сабитæ имитаци кæ-
нынц бæхылбадæджы змæлдтытæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй.

35-æм ахуыр

Темæ: «Дæхи хъахъхъæн».

Нысан:

– Сабиты дзырдугат музыкалон терминтæй фæхъæздгæдæр кæнын; рæзын сын кæнын сæ динамикон хъусынад, къæхтæ æмæ къухты координаци; амонын сын ансамблæй зарын, зæлтæ сæ дæргъæвæтинадæй иртасын.

- Рæзын сын кæнын сæ зæрдылдардон хъомыс.
- Бадтфæразон æмæ нысанмæтырнæг куыд уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Д. Кабалевский. «Клоуны»; Н. Римский-Корсаков. «Колыбельная»; Цæллагты Л. «Дугъ»; Е. Филиппова. «Светофор»; Е. Тиличиева. «Сложили песенку»; З. Роот. «Будем солдатами»; В. Комарова. «Давайте танцевать».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: геометрион фигурæтæ, фла-нелеграф.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Ускоряй, замедляй».

Змæлдтыты размæ сабитæ байхъусынц Т. Ломовайы музыкаемæ. М. р. сын сæ хъус æрдары темпы фæивдмæ æмæ зæгъы, цæмæй йæ се змæлдтытæй равдисой.

Хъусын.
«Клоуны»,
муз. – Д. Кабалевский, «Колыбельная»,
муз. – Н. Римский-Корсаков.

Ныртæккæ сымах сæххæст кодтат фæлтæрæн – змæлыдыстут фыццаг сабыргай, стæй уе змæлд фæтагъддæр кодтат, ома уе змæлдтыты темп уыди алыхуызон.

Уæдæ цы у темп? (*Темп у змæлды тагъддзинад.*) Музыкалон уацмысы уаг кæддæриддæр у темпæй аразгæ. Байхъусæм-ма Римский-Корсаковы пьесæ «Колыбельная»-мæ, уыйфæстæ та Д. Кабалевскийы пьесæ «Клоуны»-мæ æмæ сæ кæрæдзиуыл абарæм, алкæцыйæн дæр дзы сбæрæг кæнæм йæ темп æмæ йæ уаг. (*Зæлы музыка. Сабиты дзуаппытæ.*)

Зарын.
Зарæг
«Дугъ»,
муз. – Цæллагты Л.

М. р. сабиты хъус æрдары мелодийы ритмикон нывмæ (*сабитæ зарынц æмæ уыцы цу рæстæг æмдзæгъдтытæй банысан кæнынц мелодийы ритмикон ныв*), сабиты дикцимæ.

Зарæг. Сабиты ног зарæгимæ («Светофор») «Светофор», зонгæ кæнгæйæ, м. р. зарæджы мидис муз. – Е. Филиппова. бабæтты урочы мидисимæ. Сабитæ йын сбæрæг кæнынц йæ уаг, равдисынц ын, геометрион фигурæтæ æмæ фланелеграфæй пайдагæнгæйæ, йæ арæзт графикон æгъдауæй.

Зарæг. Зарæджы фæрцы куыст цауы сыгъдæг «Сложили песенку», интонацийæ æмæ интервалтæм гæсгæ зарыныл, музыкалон фразæты æхсæн æмæ муз. – Е. Тиличева. зарды райдайæны раст улæфын базоныныл.

Зарæг. Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. архайы, «Будем солдатами», цæмæй хорæй зарыны фæтк хæлд ма цауа. муз. – З. Роот. (*Пайда кæны дирижеры къухфæтылдай, зарæджы райдайæн, акценттæ, кæрон æвдисгæйæ.*)

Кафт. М. р. сабиты зонгæ кæны ног кафтимæ. «Давайте танцевать», Фыццаг уал ын йæ мелоди ацæгъды æмæ муз. – В. Комарова. сабиты хъус æрдары, йæ уаг æмæ темпмæ гæсгæ цавæр змæлдтытæ домы, уымæ. Сабитæ æмдзæгъдтытæй банысан кæнынц музыкайы темп, стæй кæрæдзи фæстæ къæйттæй æрлаууынц æмæ лæвæрд темпмæ гæсгæ кафынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг æвдисы сабитæм сюжетон нывтæ æмæ сын зæгъы, цæмæй персонажты змæлды темп сбæрæг кæной.

Темæ: «Дæхи хъахъхъæн».

Нысан:

– Сабиты разæнгард кæнын музыкамæ хъусынмæ, байхъуыст уацмысы тыххæй сæ хъуыдытæ дзурынмæ, уацмысы хæйттæ кæрæдзийæ иртасынмæ, музыкайы контрастон уаг змæлдтыты руаджы равдисынмæ.

– Рæзын кæнын сабиты тыгъдадон хъуыдыкæнынад.

– Хиуарзон куыннæ уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Д. Кабалевский. «Клоуны»; Н. Римский-Корсаков. «Колыбельная»; Е. Филиппова. «Светофор»; Е. Тиличеева. «Сложили песенку»; З. Роот. «Будем солдатами»; В. Комарова. «Давайте танцевать».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф, алыуæрх гæххæтты уадздæгтæ, геометрион фигурæтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Стрелка».

Сабитæ кæрæдзи бакомкоммæ дыууæ рæнхъæй æрлæууынц. Зæлы ирон кафты мелоди. Сабитæ сæ къухты кæрæдзиуыл æркъæрццытæй банысан кæнынц алы музыкалон фразæйы райдайæн дæр. 1-аг музыкалон фразæйыл 4 къахдзæфы акæнынц рахизæрдæм æмæ фæстæмæ сæ бынатмæ æрбаздæхынц. 2-аг музыкалон фразæйыл 4 къахдзæфы акæнынц галиуæрдæм æмæ та фæстæмæ сæ бынатмæ æрбаздæхынц (*фæлтæрæн æххæстгонд цæуы 3–4 хатты*).

Хъусын.
«Клоуны»,
муз. – Д. Кабалевский;

М. р. сабиты байхъусын кæны фæд-фæдыл 2 пьесæмæ
М. р. Куыд хуыйнынц ацы уацмыстæ? (*Сабиты дзуаппытæ.*) Сæ уагмæ гæсгæ цæвæртæ сты?

«Колыбельная», (Сабиты дзуаппытæ?) Куыд уæм кæсы, муз. – Н. Римский-Корсаков. музыкайы уаг йæ темпæй аразгæ у? Цæмæн? (Сабиты дзуаппытæ.)

Зарын. М. р. сабиты зонгæ кæны гаммайы зæлты Зарæг зæлдимæ, уыйфæстæ сабитæ азарынц гаммаæ дæле уæлæмæ æмæ уæле дæлæмæ.
«Лесенка», муз. – Е. Тиличева.

Зарæг. Лæвæрд графикон схемамæ гæсгæ сабитæ «Светофор», сбæрæг кæнынц зарæджы арæзт. Уыйфæстæ зарæг раст азарыныл архайынц. муз. – Е. Филиппова.

Зарæг. Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ «Мы сложили песенку», хъус дары музыкайы аив зæлдмæ (зарын муз. – Е. Тиличева. *иумæ райдайын æмæ иумæ фæуын*).

Зарæг. Сабитæ фæлхат кæнынц зарæг, йæ уаг ын «Будем солдатами», муз. – 3. Роот. æвдисынц, заргæ-зарын кæрæдзимæ хъусынц, логикон цавд раст æвæрынц.

Кафт. Кафт сын амонгæйæ, м. р. йæ хъус дары, «Давайте танцевать», цæмæй сабитæ кæрæдзимæ æмахаст кæной се змæлдтытæ, змæлдтытæ кæной ритмикон уагыл, такты тыхджындæр хай банысан кæнгæйæ. муз. – В. Комарова.

Музыкалон-дидактикон хъазт М. р. Куыд хонæм даргъ æмæ цыбыр зæлтæ?

«Услышь и повтори».

С. Ти, та.

М. р. (исты ритмикон ныв равæры фланелеграфыл). Ссарут ныхæстæ ацы ритммæ. Ацы ритмы куыд ныхас кæндзысты кæрæдзимæ мæргътæ? Æрхъуыды кæнут мелоди ацы ритмикон нывмæ гæсгæ. (Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд.)

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонаг бафарсы сабиты, цæмæй хицæн кæнынц зæлтæ кæрæдзийæ, цы у темп?

37-æм ахуыр

Темæ: «Адæймагты дунейы».

Нысан:

– Сабитæн дарддæр амонин музыка æмбарын æмæ уарзын; ахуыр сæ кæнын музыкайы фæлгонцтæ æмæ фæлгонцадон мадзæлттæ иртасын, графикон æгъдау, йæ музыкайы цыд æвдисын; сæ зарыны арæхстдзинад сын уæлдæр æмæ вазыгджындæр кæнын.

– Адæмон музыка сын уарзын кæнын, йæ зæлтæм гæсгæ кафынмæ куыд арæхсой, ууыл кусын.

– Музыкайы зæлтæм къæрцхъус куыд уой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н.Римский-Корсаков. «Колыбельная»; Д. Кабалевский. «Клоуны»; Е.Филиппова. «Светофор»; Е.Тиличиева. «Сложили песенку»; Цæллагты Л. «Митгæлæбу»; В. Комарова. «Давайте танцевать».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: фланелеграф.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Стрелка».

Фæлтæрæны руаджы сабитæ ахуыр кæнынц тыгъдады ориентаци кæнын, алы музыкалон фразæйы райдайæн дæр змæлды фæивдæй банысан кæнын.

Хъусын.
«Колыбельная», муз. – Н. Римский-Корсаков;
«Клоуны», муз. – Д. Кабалевский.

М. р. (сабиты байхъусын кодта Н. Римский-Корсаковы «Колыбельная»-мæ æмæ Д. Кабалевскийы «Клоуны»-мæ. Цы фехъуыстат ныртæккæ? Цы уыди уый? (Музыка.) Куыд «дзуры» музыка? (Зæлтæй.) Чи æрхъуыды кæны музыка? (Композитор.) Музыка æвдисы æнкъарæнтæ.

Цы банкъардтат, пьесæ «Клоуны»-мæ куы хъуыстат, уæд? (*Цин, хъæлдзæгдзинад.*)
Æмæ «Колыбельная»-мæ хъусгæйæ та? (*Æрхуым, хъыг.*)

Чи нын акæны музыкæ? (*Музыкант.*) Алы адæймаг дæр у диссаджы инструменты хицау – хуыйны хъæлæс. Уымæн йæ бон акæнын у алыхуызон мелодитæ. Цæй-ма, нæхи хъæлæстæм байхъусæм.

Зарын. Сабитæ азарынц гаммæйы æппæт зæлтæ
Зарæг «Лесенка», дæле уæлæмæ (*уæле дæлæмæ*), сæ къухтæй æвдисынц мелодийы 'рдæмад (*направление*) – дæле уæлæмæ (*уæле дæлæмæ*).
муз. – Е. Тиличева.

Зарæг Зарæг «Светофор»-ыл дарддæр кусгæйæ,
«Светофор», м. р. амоны сабитæн фразæйы кæронмæ
муз. – Е. Филиппова. улæфт уромын, фразæты кæрæттæ скъуынгæ нæ, фæлæ фæлмæн фæуын, логикон цавд раст æвæрын.

Зарæг Зарæг фæлхат кæнынц, цæмæй йæ сæ
«Сложили песенку», зæрдыл бадарой. Музыкалон фрагментæ
муз. – Е. Тиличева. гæсгæ йæ базонынц. Азарынц æй музыкалон фразæгай, пайда кæнынц мадзал «æмбæхсæм мелоди»-йæ.

Зарæг **М. р.** сабитæн зæгъы, цæмæй йæ мелоди
«Митгæлæбу», кæнæ музыкалон фразæмæ гæсгæ зонгæ
муз. – Цæллагты Л. зарæг базоний. Сабитæ зарæг фыццаг иумæ, хорæй азарынц, стæй та къордгæйттæй. Зарынц зæрдиагæй, кæрæдзимæ хъусынц.

Кафт. Кафт сын дарддæр амонгæйæ, м. р. архайы,
«Давайте танцевать», цæмæй сабитæ кæрæдзимæ се змæлдтытæ
муз. – В. Комарова. æмахаст кæной, музыкæйы ритммæ гæсгæ сæ аразой, иртасой музыкалон фразæтæ. Фидар кæнынц полькæйы къахдзæф.

**Музыкалон-ди-
дактикон хъазт.**
«Услышь и по-
втори».

М. р. зæггы сабитæн, цæмæй ахъазой хъазт
«Услышь и повтори»-йы алы хуызтæй:
сабитæ алы дзырдæн дæр кæнынц
æмдзæгъдтытæ, ритмикон æртгуппытæ,
зардимæ æркъæрццытæ. Хъазынц ритми-
кон айзæлдæй (*сабиты иу къорд ратты
ритмикон ныв, инна къорд та йæ фæлхат
кæны*).

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы
сабитæй, хæслæвардтæ активон æмæ хъæппæрисджынаы кæй
æххæст кодтой, уый тыххæй.

38-æм ахуыр

Темæ: «Адæймæгты дунейы».

Нысан:

- Сабитæн амонын хъазты фæлгонцтимæ баст характе-
рон ритм, куыддæриддæр у, афтæ æвдисын; ритмикон
змæлдтытæ æмкафæгимæ уыцы иу рæстæг иумæ кæныны
арæхстдзинад ныффидар кæнын; сабиты дзырднат музы-
калон терминтæй фæхъæздыгдæр кæнын; ассоциативон
тыгъдадон-зæлон бастдзинадтæ æргом кæнын.
- Рæзын кæнын сабиты музыкалон хуыдыкæнынад.
- Хæдхъом куыд уой, хæлардзинадæн аргъ куыд кæной,
афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Римский-Корсаков. «Колыбельная»; Д. Кабалев-
ский. «Клоуны»; Моргуаты Ю. «Нанайы судзин»; Е. Филиппова.
«Светофор»; А.Островский. «До, ре, ми, фа, соль»; В. Комарова.
«Давайте танцевать».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ: ритмикон нывты карточкæтæ-
схемæтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**

М. р. сабиты хъус æрдары, цæмæй, рахиз-
æрдæм (галиуæрдæм) цæугæйæ, сæ рахиз
(галиу) къухтæ сабыргай уæлæмæ сисой,

«Стрелка».

гæзæмæ сæ рæмбынкъæдзтæ сæхирдæм фæкъæдз кæной, афтæмæй.

Хъусын.

«Колыбельная»,
муз. – Н. Римский-
Корсаков, «Клоу-
ны», муз. – Д. Каба-
левский.

М. р. Байхъусæм уæ зонгæ музыка-
лон уацмыстæм æмæ дзы алкæй хъæры
бæрзæнд дæр сбæрæг кæнæм музыка-
лон термин S кæнæ P-йы руаджы. (*Зæлы*
«Колыбельная»).

С. Музыкаæ хъуысы сындæг – P.

М. р. Цæмæн?

С. Цæмæй саби æнцæд фынæй кæна са-
быр музыкайы зæлтæм.

(*Зæлы Д. Кабалевскийы уацмыс «Клоу-
ны»*.)

С. Музыкаæ зæлы хъæрæй – форте,
уымæн æмæ сабитæ хъæлдзæг гæппытæ
кæнынц. (*М. р. сабиты дзуаппытæ æриу*
кæны æмæ иумæйаг хатдзæг скаены.)

Зарын.

Зарæг
«Лесенка»,
муз. – Е. Тиличеева.

М. р. графикон æгъдауæй равдисы гаммæ
æмæ йæ сабитæн зарын кæны уæлæмæ
æмæ дæлæмæ, тон до¹, до² дæтгæйæ.

Зарæг

«Нанайы судзин»,
муз. – Моргуаты Ю.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ,
бацымыдис сæ кæны йæ мелоди æмæ
йæ мидисмæ. Сабитæ йæм дыууæ хатты
байхъусынц, стæй фыццаг куплет ахуыр
кæнынмæ бавналынц.

Зарæг

«Светофор»,
муз. – Е. Филиппо-
ва.

Сабитæ ахуыр кæнынц зарын иууылдæр
иумæ райдайын æмæ иумæ фæуын. За-
рынц аив, рог, æнæ æгæр хъæрæй.

Зарæг «До, ре, ми, фа, соль»,
муз. – А. Островский.
Зарæг фæлхат кæнынц, цæмæй йæ ба-
хъуыды кæной. Музыкалон фрагментмæ
гæсгæ йæ базонынц. Зарынц иууылдæр
иумæ, хорæй, стæй та къордгæйттæй.

Кафт
«Давайте танцевать», муз. – В. Ко-
марова.
Сабитæ фæлварынц се змæлд иумæ рай-
дайын æмæ иумæ фæуын, иу змæлдæй
иннæмæ тагъд-тагъд рахизын.

**Музыкалон-ди-
дактикон хъазт**
«Зоопарк».
М. р. Цæй æмæ иууылдæр иумæ
сырддонмæ абалц кæнæм. Куыд уæм
кæсы, кæй дзы фендзыстæм? (*Сабиты
дзуаппытæ. М. р. сæм фæд-фæдыл
æвдисы карточкæтæ алыхуызон рит-
микон нывтимæ. Сабитæ алы ныв дæр
æрæмных кæнынц исты фæлгонцимæ –
арс, тæрхъус, рувас æмæ а. д.*)

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы саби-
ты, цы нысан кæнынц дзырдтæ: «темп», «динамика».

39-æм ахуыр

Темæ: «Уарзондзинады зарæг».

Нысан:

– Музыкайы уаг сфæлдыстадон змæлдтытæй æвдисын;
ныффидар кæнын сабиты зоньндзинадтæ бæрзонд, рæс-
тæмбис, ныллæг, даргъ, цыбыр зæлты тыххæй, зонгæ сæ
кæнын нотæтæ фыссыны бындурон принципимæ, сæ ны-
хасы рæзтыл сын кусын.

– Сабиты музыкалон мысæнуаты рæзт; хъæппæрисджы-
нæй сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Моргуаты Ю. «Нанайы судзин»; А. Филиппенко.
«Хорошо рядом с мамой», «Светофор»; В. Комарова. «Давайте
танцевать».

Архайаан аермаг аема фараэтга: карточкага-схемага ритмикон нывты алыхуызон вариантима, нотагы нысаентга хьабар гаххатгай.

Ахуыры нываест

Музыкалон-ритмикон змаелдтыга.

«Слушай внимательно».

М. р. сабиты зардыл аерлаууын каены, залта са барзандма гасга алыхуызон кай вайынц, уый. Загы сын, цамай уыцы аууал змаелдтыты руаджы равдисой: барзонд залта – сабита зылды цауынц, са кьухта уалама сдардой, афтамай; растаембис залта – цауынц, са кьухта далама аруагтой, афтамай; аспагы далаг регистры залта – са цыппартыл хылынц.

Музыкалон-дидактикон хьазт «Петушок».

М. р. Сымах хорз зонут, са барзандма гасга залта алыхуызон кай вайынц, уый. Алыхуызон вайынц уыдон са даргьвагинадма гасга дар. (*Даргь ама цыбыр.*) Азарам-ма зарег «Петушок», даргь залты багты «та», цыбыр залты багты та «ти» дзургайа. (*Сабита зарынц.*) Раварам-ма фланелеграфыл ацы зареджы ритмикон ныв. (*Сабитай исчи саххаест каены уыцы хаглавард.*) Музыкалон залта фыст куы аерцауынц, уад хуыйнынц нотага. Даргь зал ныффысынц афта (*авдисы йа*): сау тымбылаг ама хах; цыбыр зал – сау зиллакк, хах ама кьадзил (*авдисы*). (*Уыйфагта зарег «Петушок»-ы ритмикон нывы бын равары нотага ама сабиты азарын каены.*

Уыцы иу рæстæг сын амонь, заргæйæ дзых уæрæх гом кæнын, дзырдтæ та раст æмæ сыгъдæг дзурын кæй хъæуы, уый.)

Зарæг
«Хорошо рядом с мамой»,
муз. – А. Филиппенко.

М. р. зонгæ кæны сабиты ног зарæгимæ, йæ мидис ын бабæтты урочы темæимæ. Дыккаг хатт æм куы байхъусынц, уæд сабитæ сæ хъуыдытæ фæзæгъынц уацмысы тыххæй, бабæттынц æй зæххыл æппæты уарзондæр адæймаг – мады фæлгонцимæ.

Зарæг
«Нанайы судзин»,
муз. – Моргуаты Ю.

Сабитæ ахуыр кæнынц райдайæн зæлты фæстæ уайтагъд зарын райдайын. Мелодийы интонаци æмæ ритмикон ныв раст æвдисынц, дæргъвæтин зæлтæ æваст нæ аскъуынынц, фæлæ сæ фæлмæн ивазынц.

Зарæг
«Светофор»,
муз. – Е. Филиппова.

Сабитæ фæлхат кæнынц зарæг, уадынгæрзты цагъдимæ йæ æнæ музыкалон разамонæджы æххуысæй зарынц: раздæр æй хорæй азарынц кæрæй-кæронмæ, стæй та – фразæгай, къордгæйттæй.

Музыкалон-дидактон хъазт
«Зоопарк».

Сабитæ дыууæ къордыл адих вæййынц. Сæ иу цæрæгойты ролы хъазы (арс, рувас, мыст æмæ а. д.), иннæ та фланелеграфыл æвзары лæвæрд фæлгонцимæ гæсгæ хъæугæ карточкæтæ-схемæтæ ритмикон нывтимæ.

Кафт
«Давайте танцевать»,
муз. – В. Комарова.

М. р. бæлвырд уагылравæры фланелеграфыл карточкæтæ змæлдтыты бадзырд-фæлгонцджын нывтимæ æмæ, цы 'вдисынц, уымæй фæрсы сабиты. Уыдон, кафты схемæ у, уый куы сбæлвырд кæнынц, уæд уымæ гæсгæ къордгæйттæй акафынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг ныффидар кæны æмбарындтæ: «нотæтæ», «зæлтæ».

40-æм ахуыр

Темæ: «Уарзондзинады зарæг».

Нысан:

– Сабиты разæнгард кæнын музыкамæ хъусынмæ, се ’нкъарæнты тыххæй дзурынмæ; базонгæ сæ кæнын æмбарынад «нотæты тæрх»-имæ, нотæты фыссынадимæ, фыццаг æртæ нотæйы фыссынад ныффидар кæнын. Хъусгæйæ зæлты бæрзæнд куыд иртасой, афтæ сæ ахуыр кæнын.

– Активон æмæ сæ хъæппæрисджынæй хъомыл кæнын.

Репертуар: Моргуаты Ю. «Уалдзæг у ныр, уалдзæг», «Нанайы судзин»; А. Филиппенко. «Хорошо рядом с мамой»; Ирон ад. мел. «Чепена».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ.

Цæстуынгæ: нотæты тæрх, нотæты нысæнттæ, змæлдтыты карточкæтæ-символтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Ускоряй, замедляй».

М. р. сабитимæ бабæлвырд кæны дзырд «темп»-ы нысаниуæг. Зæггы сын, цæмæй зарæджи тагъд зæлтæм гæсгæ фæйнæрдæм фæпырх уой, стæй музыкайы сабыр зæлтæм къæйттыл адих уой æмæ афтæмæй зылды кæрæдзи фæстæ анцайой. Фæлтæрæн фæлхат кæнынц 2–3 хатты.

Музыкалон-дидактикон хъазт.

М. р. Куыд хуыйнынц музыкалон зæлтæ гæххæттыл фыстæй?

С. Нотæтæ.

М. р. Нотæтæ фыст цæуынц хæххытыл – уый хуыйны нотæты тæрх.

Æппæты ныллæгдæр хахх у фыццаг, æппæты бæрзонддæр – фæндзæм. Нотæтæ фыст цæуынц хæххыты уæлæ, хæххыты æхсæн. Алы нотæйæн дæр ис йæхи ном. Сымах сæ зонут. Хъуыды ма кæнут зарæг «До, ре, ми, фа, соль»? Азарæм-ма йæ. (*Сабитæ зарынц, м. р. та нотæты тæрхыл æвдисы, цы нотæтæ зарынц, уыдон.*) Нотæ цас бæрзонддæр (*ныллæгдæр*), цас цъæхснагдæр (*бæзджындæр*) уа, уыйбæрц йæ бынат дæр бæрзонддæр (*ныллæгдæр*) у нотæты тæрхыл.

Зарын.

Зарæг «Зайчик»,
венгр. ад. мел.

Зарæг зарынц. М. р. æвдисы нотæты тæрхыл, цы нотæтæ зарынц, уыдон.

Зарæг.

«Весна»,
муз. – И. Меньших.

М. р. сабитæн ног зарæг амоны.
Æвзарынц ын йæ арæзт, дзурынц ын йæ мидисыл æмæ а. д.

Зарæг

«Хорошо рядом с мамой»,
муз. – А. Филиппенко.

Сабитæ хъусынц зарæгмæ. Йæ арæзт ын бæрæг кæнынц (*ныхæстæй кæнæ графикон æгъдауæй*), ахуыр кæнынц мелоди, стæй зарын райдайынц.

Зарæг

«Нанайы судзин»,
муз. – Моргуаты Ю.

Зарæг сабитæмæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй раст улæфой, дзырдтæ раст дзурой, логикон цавд æвæрой, куыд æмбæлы, афтæ.

Хъазт

«Чепена»,
ирон ад. мел.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй музыкалон фрагментмæ гæсгæ хъазты ном сæ зæрдыл æрлæууын кæной. Кæд къуыхцы кæной, уæд сын феххуыс кæны: «Чепена».

Хъазты æууæлтæ сабиты зæрдыл æрлау-
уынц, фланелеграфыл æвæрд карточкæтæ-
символты руаджы.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг æвдисы сабитæм
карточкæтæ нотæты нывтимæ æмæ сæ фæрсы нотæты нæмттæй.

41-аг ахуыр

Темæ: «Уалдзæг уары лæвæрттæ».

Нысан:

– Сабиты дарддæр ахуыр кæнын уадынгæрзты цагъдмæ хъусын, музыкайы уаг æмæ равджы алыхуызон фæлгъуызтæ иртасын; рог зард кæнын æмæ лæвæрд диапозоны мелодийы интонаци сыгъдæгæй æвдисын; сабиты къухты пластикайыл кусын, сæ къухты цы предметтæ ис, уыдонимæ лæвæрд ритммæ гæсгæ аив змæлынмæ æмæ алыхуызон дæргъвæтинадтæ се змæлдæй æвдисынмæ куыд арæхсой, ууыл архайын.

– Лæмбынаг хъусыны хъомысы рæзтыл куыст.

– Музыка куд æнкъарой æмæ йæ аив змæлды хуызы равдисынмæ куд арæхсой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Е. Тиличеева. «Весенний вальс»; В. А. Моцарт. «Весенняя»; Моргуаты Ю. «Уалдзæг у ныр, уалдзæг», «Нанайы судзин»; А. Филиппенко. «Хорошо рядом с мамой»; Н. Метлов. «Круговой бег».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Райуаринаг: лентытæ, карточкæтæ зарæг «Петушок»-ы нотæ-
тимæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**

«Весенний
вальс», муз.

– Е. Тиличеева.

Сабитæ, сæ къухты лентытæ, афтæмæй, кæй куд фæнды, афтæ апырх вæййынц залы. Зæлы Е. Тиличеевайы музыка. Алы музыкалон фразæйæн дæр сабитæ куды рахиз, куд галиу къухæй лентытæ сæ размæ

сындæг батилынд, музыкæйы вальсхуыз, ивылæгау уаг се змæлдæй равдисынмæ тырнгайæ.

Хъусын.

«Уалдзыгон»,
муз. – В. А. Моцарт.

М. р. (*зæгъы сабитæн, цæмæй байхъусой Моцарты «Уалдзыгон» зарæг»-мæ*). Зонгæ уын у ацы музыкæ? Кæй фыст у? (*Сабиты дзуанпытæ.*) Цавæр уаг ын ис? (*Сабиты дзуанпытæ.*) Раст зæгъут, райдзаст музыкæ у, рухс, зæрдæхæлар, уæздан, цинайдзаг, уымæн æмæ уалдзæджи ралæуд кæддæриддæр цин хæссы. Цавæр жанрмæ хауы ацы уацмыс?

С. Зарæджи жанрмæ.

Зарын.

Зарæг
«Пение птиц».

М. р. Мæргъты хъæлæстæ уын зындгонд сты. Куыд зарынц?

С. Сырддонцъиутæ – чик-чирик, халон – карр-карр æмæ а. д. (*Сабитæ фæзмыны цъиуты зард.*)

Зарæг

«Уалдзæг у ныр,
уалдзæг»,
муз. – Моргуаты Ю.

М. р. дарддæр ахуыр кæны зарæг сабитимæ, амоны сын фразæйæ фразæйы 'хсæн сулæфын, дзырдты мидæг логикон цавд раст æвæрын.

Зарæг

«Хорошо рядом с
мамой»,
муз. – А. Филиппенко.

М. р. дарддæр кусы зарæгыл сабитимæ.

Зарæг

«Нанайы судзин»,
муз. Моргуаты Ю.

Сабитæ архайынц зарæджи рæвдаугæ уаг равдисын, мелоди æнцонæй уыцы иу темпы азарын. **М. р.** йæ хъус дары, цæмæй сабитæ дзырдты астау ма улæфой, фæлæ музыкалон фразæ кæронмæ æнæ улæфгайæ ахæццæ кæной.

Музыкалон-ди-дактикон хъазт. «Музыкальное лото».

М. р. (сабитæн райуары карточкæтæ æмæ уыйфæстæ азары венгрияг адамон зарæг «Тæрхъус»). Цы азарыдтæн? Зонгæ зарæг уын у æви нæ? Цавæр регистры зæлы? (Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. (райуары сабитæн карточкæтæ зарæг «Тæрхъус»-ы нотæтимæ). Куыд хуыйны ацы зæл? (Амоны радыгай нотæтæм.) Ацы зæл уæ карточкæты ссарут. Куыд хуыйны? (Сабиты дзуаппытæ.) Цæй æмæ нотæтæн иууылдæр сæ нæмттæ дзурам æмæ афтæмæй азарæм. (Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд.)

Кафт. «Круговой бег», муз. – Н. Метлов.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй музыкамæ байхусой æмæ йын йæ уаг æмæ тип сбæрæг кæной. Уыйфæстæ сабитæ, музыкамæ хъусгæйæ, æмдзæгъд кæнынц æмæ афтæмæй такты тыхджындæр хай ирта-сынц. **М. р.** уал сын раздæр равдисы кафты ныв æнæхъæнæй, стæй та – фигурæгай.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг ныффидар кæны сабиты хъуыдыйы зонгæ нотæты бынат нотæты тæрхыл.

42-аг ахуыр

Темæ: «Уалдзæг уары лæвæрттæ».

Нысан:

- Сабитæн дарддæр амоньн музыкалон интонацитæ иртасын, æнцонæй, æрдзон хъæлæсæй зарын; музыкайы уагмæ гæсгæ змæлын, музыкайы зæлтимæ кафын райдайын æмæ фæуын, музыкайы ритмикон сконд æвзарын.
- Рæзын кæнын сабиты музыкалон мысæнуат.
- Кæрæдзийæ аргъуыц куыд кæной, кæрæдзийæн æххуыс кæнынмæ кæддæриддæр цæттæ куыд уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Е. Тиличеева. «Весенний вальс»; В. А. Моцарт. «Уалдзыгон»; Моргуаты Ю. «Уалдзæг у ныр, уалдзæг», «Найнаы судзин»; А. Филиппенко. «Хорошо рядом с мамой»; Н. Метлов. «Круговой бег».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ.

Райуаринаг: нотæтæ фыст кæуыл ис, ахæм карточкæтæ, лентытæ, хуызджын гæххæтты сыфтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Весенний вальс».

М. р. райуары сабитæн лентытæ æмæ сын зæгъы, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууын кæной, амæйразмæйы ахуыры кæй кодтой, уыцы змæлдтытæ. Зæлы Е. Тиличеевайы музыкаæ, сабитæ сæ къухтæ хæрдмæ фæлмæн сæппарынц æмæ сæ адыууæрдæм кæнынц. М. р. йæ хъус дары, музыкайы уаг равдисынмæ куыд арæхсынц, уымæ.

Хъусын.
«Весенняя»,
муз. – В. А. Моцарт.

М. р. Ныргæккæ байхъусдыстут зонгæ музыкалон пьесæмæ. Цы хуыйны? (*Сабиты дзуанпытæ.*) Бацархайут-ма йын йæ рауг уæ цæсгомы мимикайæ равдисын. Ахорæнты хуызтæй та? Кæцы жанрмæ хауы? Хъæлдзæг музыкаæ у æви æнкъард. (*Сабиты дзуанпытæ.*)

Зарын.
Зарæг
«Пение птиц».

Сабитæ заргæйæ фæзынц мæргъты хъæлæстæ – интервалты æмæ хъæлдзæг (*мажорон*) æртæзæлынады, зарынц хорæй æмæ иугæйттæй. М. р. йæ хъус дары интонацийы сыгъдæгдзинадмæ.

Зарæг
«Уалдзæг у ныр, уалдзæг», муз.
– Моргуаты Ю.

Сабитимæ зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй музыкалон фразæты 'хсæн улæфой, дзырдтæ раст дзурой, логикон цавд æварой.

Зарæг М. р. сабиты хъус æрдары динамикон фæлгъуызтæм. Уымæ – сабитæ хъуамæ заргæ-зарын æвастхъæр ма кæной, фæлæ зарой аив.
«Хорошо рядом с мамой», муз. – А. Филиппенко.

Зарæг М. р. сабитимæ æрныхас кæны зарæджы тыххæй. Уыйфæстæ сабитæ азарынц æнæ ахуыргæнæджы æххуысæй. Зарынц къордгæйттæй, сæхи æмæ се 'мбæлтты зардæн аргъæнгæйæ.

Хъазт. М. р. хъазты æууæлтæ сабитæн бамбарын кæны: змæлын хъæуы карточкæтæм гæсгæ. «Слушай внимательно». Карточкæтыл æвдыст сты æстæмхайон æмæ цыппæрæмхайон дæргъæвæтинæдтæ. Ахуыргæнæг сабитæм карточкæтæ æвдисы хæцца-мæццайæ – темп куы фæтагъддæр кæны, куы фæсындæгдæр. Цыппæрæмхайон нотæтæ сабитæ банысан кæнынц æркъæрццай, æстæмхайонтæ та – сæ уæрджытæ сæ къухтæй æрцæвынц.

Кафт Кафт сын амонгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ, змæлгæйæ, сæхи гуыбыр ма дарой, кафты зонгæ хæйттæй арæхстджынай пайда кæной (фæрсырдæм дугъ, æмдзæгъдтытæ), се змæлд кæрæдзийы змæлдимæ æмахаст кæной.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, зæлтæ кæрæдзийæ цæмæй хицæн кæнынц æмæ сын зæгъы, цæмæй йæ нотæты фысты равдисой.

Темæ: «Ирыстоны Сырх чиныг».

Нысан:

– Музыкаæ æнкъарыны æвзыгъддзинад тыхджындæр кæнын, ома – сабитæ йын йæ раг, йæ уаг æмæ йæ мидис куыд æмбарой, æнкъард æмæ хъæлдзæг зæлынад куыд иртасой, музыкалон фæлгонц змæлдтытæ равдисынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ ахуыр кæнын.

– Рæзын кæнын сабиты мысæнуат, хъуыдыкæнынад.

– Музыкайы зæлтæ хæдхуыз змæлдтыæй равдисынмæ сæ разæнгард кæнын.

Репертуар: Р. Шуман. «Ныфсхаст бæхылбадæг»; Кокойты А. «Белочка»; И. Меньших. «Весна»; А. Филиппенко. «Хорошо рядом с мамой»; Н. Метлов. «Круговой бег»; И. Манукян. «Кто живет в лесу?».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Барджытæ».

Сабитæ кæрæдзи фæстæ иугæйттæй слæууынц. Зæлы Р. Шуманы пьесæ «Ныфсхаст бæхылбадæг». Уацмысы фыццаг хайы зæлтæм (*минор*) сабитæ сабыр къахдзæфтæй цæуынц, сæ къæхтæ бæрзонд исгæйæ. Дыккаг хайы музыкаемæ (мажор) адугъ кæнынц, уацмысы æртыккаг хайы зæлтæм та ногæй сабыр къахдзæфтæй цæуынц.

Музыкалон-дидактикон хъазт.
«Музыкальное лото».

М. р. (*сабитæн райуары карточкæтæ зарæг «Зайчик»-ы нотæтимæ*). Цы фыст и карточкæтыл?

С. Зарæг «Зайчик»-ы нотæтæ.

М. р. (*сабитимæ йæ азары*). Кæцы регистры зæлы мелоди? Цавæр дæргъвæтинæдтæ æмбæлы ацы зарæджы?

С. Астæуккаг регистры. Цыппæрæмтæ æмæ æстæмтæ.

М. р. Ссарут карточкæйы нотæ «соль», нотæ «до», нотæ «ми». Сæ дæргъвæти-надмæ гæсгæ цыхуызæн сты?

(Сабитæ дзуапп дæттыныц. Уыйфæстæ нотæтæм гæсгæ зарыныц.)

Зарын.

Зарæг «Белочка»,
муз. – Кокойты А.

М. р. байхъусын кæны сабиты ног зарæг-мæ, йæ мидисмæ сæ бацымыдис кæны. Зарæг дзуры хъæлдзæг æмæ рæсугъд цæрагойы тыххæй, æвдисы æхсæрæджы цардбæллон зæрдæйы раг.

Зарæг.

«Весна»,
муз. – И. Мень-ших.

Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. ар-хайы, цæмæй сабитæ дирижеры жестмæ гæсгæ зарын райдайой. Сабитæ сæ зарды æвдисынц динамикон фæлгъуызтæ, зарынц фæлмæн хъæлæсы уагæй, рæстæм-бис темпы.

Зарæг.

«Хорошо рядом с мамой»,
муз. – А. Филиппенко.

М. р. сабитимæ ныхас кæны, æмткæй райсгæйæ, зарæджы тыххæй цы базыд-той, уыдæтты тыххæй. Зæгъы сын, цæмæй æнæ музыкæйæ азарой.

Кафт.

«Круговой бег»,
муз. – Н. Метлов.

Кафты руаджы ныффидар кæнынц змæлдтыты сæйраг хуыз: гуыр нæ разил-базил кæнгæйæ дугъ кæнын; хъандзал къахдзæфгæнгæ цылау зылын æмæ а. д. Сабитæ кафынц къордгæйттæй.

Хъазт.

«Кто живет в лесу?»
Муз. – И. Ману-кян.

М. р. раргом кæны сабитæн хъазты мидис, йæ ныхас музыкалон иллюстрацитæй бафидар кæны, афтæмæй. Сабиты хъус æрдары, композитор иу кæнæ иннæ фæлгонц кæй фæрцы аразы, музыкалон фæлгонцады уыцы мадзæлттæм.

Сабитæ цыппар кьордыл фæдих вæййынц.
Кьордтæй алчидæр йæхицæн, кæй равди-
сын æй фæнды, уыцы персонаж равзары.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг сабиты хъуы-
ддйы ныффидар кæны нотæты нæмттæ, фыстытæй пайда кæны,
афтæмæй.

44-æм ахуыр

Темæ: «Ирыстоны Сырх чиныг».

Цели:

– Сабитæн дарддæр амонин музыкамæ лæмбынæг хъу-
сын, заргæйæ йын йæ динамикон фæлгъуызтæ æвдисын,
музыкалон зæлтæм гæсгæ кафын æмæ йын йæ уагмæ
гæсгæ алыхуызон цæрагойты фæлгоцтæ змæлдтыты руа-
джы æвдисын.

– Рæзын кæнын сабиты фæлгæнæн, сæ фантази.

– Лæмбынæг хъусын куыд зоной, дзуапхъом куыд уой,
афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Р. Шуман. «Ныфсхаст бæхылбадæг»; М. Петров.
«Старинный сказ»; И. Арсеева. «Мы поем»; Кокойты А. «Бе-
лочка»; Моргуаты Ю. «Уалдзæг у ныр, уалдзæг»; Т. Шикалова.
«С музыкой дружат все дети земли»; Н. Метлов. «Круговой бег»;
И. Манукян. «Кто живет в лесу?»

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ.

Цæстуынгæ: геометрион фигурæтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.
«Барджытæ».**

М. р. фæрсы сабиты, цы сты «мажор»
æмæ «минор»; зæггы сын, цæмæй байхъу-
сой æмæ раиртасой музыкайы мажорон
æмæ минорон зæлд, стæй йæ равдисой
змæлдтыты фæивды руаджы.

- Хъусын.** Сабитæ байхъусынц Петровы музыкалон пьесæ «Старинный сказ»-мæ.
«Старинный сказ»,
муз. – Н. Петров.
- М. р.** Уæ зæрдæмæ фæцыди? Цыхуызæн равг ын ис, сымахмæ гæсгæ? Куы йæм хъуыстат, уæд цы банкъардтат (*Сабиты дзуанпытæ.*)
- М. р.** Музыкаæ чи фыссы, уыцы адæймаг куыд хуыйны?
- С.** Композитор.
- М. р.** Раст у. Ацы музыкаæ ныффыста композитор Н. Петров. Цæгъдгæ та йæ чи акодта?
- С.** Оркестр, зæлыди бирæ уадынгæртæ.
- Зарын.** Ацы зарæджы руаджы сабитæ ахуыр кæнынц æрдзон хъæлæсæй зарын, заргæйæ раст улæфын фразæйæ фразæйы 'хсæн.
«Мы поем»,
муз. – И. Арсеева.
- Зарæг.** М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ мидисы тыххæй семæ æрныхас кæны. Сабитæ йын йæ арæзт графикон æгъдауæй равдисынц, стæй фыццаг куплет ахуыр кæнынмæ бавналынц.
«С музыкой дружат все сабитæ земли»,
муз. – Т. Шикалова.
- Зарæг.** Зарæджы мелоди сын амонгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ сыгъдæг интонацийæ зарой, афойнадыл зарын райдайой.
«Белочка»,
муз. – Кокойты А.
- Зарæг.** Сабитæ фæлхат кæнынц зарæг, м. р. сын цæгъды, фæлæ зарынмæ не 'ххуыс кæны. Йæ хъус дары, музыкайы равг равдисынмæ куыд арæхсынц, уымæ.
«Уалдзæг у ныр,
уалдзæг»,
муз. – Моргуаты Ю.
- Кафт.** Сабитæ архайынц, цæмæй кафгæйæ се змæлдтытæ æрдзон æмæ аив уой.
«Круговой бег»,
муз. – Н. Метлов.

М. р. йæ хъус дары, кафгæйæ сæ къухтæ, сæр, гуыр куыд дарынц, уымæ.

Хъазт.

«Кто живет в лесу?», муз. – И. Манукян.

Сабитæ хъусынц сæумæрайсомы хъæды æдзæмад æвдисæг музыкамæ. Дарддæр айзæлы, сырдыт æрдузмæ рацыд чи æвдисы, уыцы пьесæ. Сабитæ хъуамæ æнæ къуылымпыйæ архайды бацауой. Хъазты мидæг м. р. спайда кæны фæлгонцджын дзырдæй, йæхæдæг азмæлы æмæ а. д.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг сабитимæ ахъазы «Сыгъзæрин кулдуар»-æй, ома – сабитæ дзуапп дæттынц фæрстытæн:

1. Чи фыссы музыка?
2. Бамбарын кæнут дзырд «оркестр»-ы нысаниуæг.
3. Куыд равдисæн ис зæл?
4. Зæгут мын уæ зонгæ нотæтæ.

45-æм ахуыр

Темæ: «**Чиныг – нæ хæлар æмæ нæ ахуыргæнæг.**».

Нысан:

- Музыкалон уацмысы уаг æмæ раг бæрæггæнгæйæ, сабиты дзырдуат хъæздыгдæр кæнын. Музыкайы фæивдимæ æндæрхуызон алаууынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ ахуыр кæнын. Музыкалон уацмысы формæ (*райдайæн, фразæ, хæйттæ*) раст иртасыны арæхстдзинад рæзын кæнын.
- Музыкайы зæлтæ кафыны змæлдтытимæ æмахаст кæнын.
- Музыкалон фæлгонц æмæ музыкайы раг арф æнкъарыны хъомыс фидар кæнын.

Репертуар: Н. Петров. «Старинный сказ»; И. Арсеева. «Мы поем»; Т. Шикалова. «С музыкой дружат все дети Земли»; Коккойты А. «Белочка»; М. Живцов. «Полька»; Т. Хижинская. «Про книжку»; Л. Шварц. «Кто скорее ударит в бубен?»

Ахуыры нывæст

Музыкалон- ритмикон

змæлдтыгæ.

«Стройте круг».

Зæлы М. Глинкайы музыкæ. Зæлты уаг-мæ гæсгæ сабитæ алырдæмыты, лыстæг къахдзæфтæй гæппытæгæнгæ, ныййарц ваййынц, залы афтид бынат нал ныу-уадзынц. Музыкайы I-аг хайы зæлтимæ залы бæстастæумæ æрбамбырд ваййынц, стæй та фæйнардæм, кæрæдзи къухтыл хæцгæйæ, цæлхдымбылæй апырх ваййынц.

Хъусын.

«Старинный
сказ»,

муз. – Н. Петров.

М. р. Иу хатт-ма байхъусæм Н. Петровы пьесæ «Старинный сказ»-мæ. Раздæр уал музыкæ зæлы цадаггай, тыхст интонацитæ дзы хъуысы, бæрæг дары флейтæйы хъæлæс. Иууылдæр æй базыд-тат? (*Сабиты дзуанн.*) Музыка йæ уаг аивта?

С. Музыкайы темп фæстагддæр ис, цины, хъæлдзæгдзинады раг ыл фæбæрæг. Фæстагмæ та æрсындæг ваййы æмæ бынтондæр банцайы.

Зарын.

Зарæг

«Мы поем»,

муз. – И. Арсеева.

Цæмæй зарæджы ритмикон ныв сабитæ хуыздæр бамбарой, уый тыххæй уал сын æй м. р. раздæр æмдзæгдтыгæ æмæ къæрццытæй равдисын кæны, стæй йæ уæд азарынц.

Зарæг

«Песня про книжку»,

муз. – Т. Хижинская.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ мидис ын раргом кæны, урочы темæимæ йæ бабæтгæйæ. Сабитæ йын сбæрæг кæнынц йæ раг æмæ йæ уаг. Фыццаг куллет ахуыр кæнынмæ бавналынц.

Зарæг М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг йæ
«С музыкой дру- музыкайы фыццаг зæлтæй базоной,
жат все дети Зем- зарæджы тыххæй сæ хъуыдытæ зæгъой,
ли», йæ уаг ын сбæрæг кæной, раиртасой йын
муз. – Т. Шикало- йæ райдайæн, йæ ныззард, йæ базард.
ва. М. р. амоны сабитæн, цæмæй мелодийы
фыццаг зæлты фæстæ уайтагъд зарын рай-
дайой.

Зарæг Сабитæ зарæг базонынц уадынгæрзты
«Белочка», цагъдмæ гæсгæ. Архайынц зарæджы ин-
муз. – Кокойты А. тонаци сыгъдæг æвдисын, дзырдтæ раст
æмæ бæлвырд дзурын заргæйæ, фразæйæ
фразæйы æхсæн æмæ зарын райдайыны
размæ улæфын.

Кафт. М. р. Байхъусут музыкаемæ æмæ зæгъут,
«Полька», цы дзы фехъуыстат?
муз. – М. Живцо- С. Цырд темп, хъæлдзæг музыка.
ва. М. р. Иу хатт-ма байхъусæм музыкаемæ
æмæ йын сбæрæг кæнæм йæ формæ, цал
хайæ арæзт у. уый. *(Сабитæ байхъусынц
æмæ зæгъынц, пьесæ æртæхайон кæй у.)*

Хъазт Раздæр уал м. р. сабиты зонгæ кæны
«Кто скорее уда- музыкаимæ, банысан ын кæны йæ уаг,
рит в бубен», уыйфæстæ сын хъазты фæтк амоны.
муз. – Л. Шварц. Сабитæ лæмбынæг хъусынц музыкаемæ
æмæ йын стæй се змæлдтытæй равдисынц
йæ хуымæтæг ритмикон ныв.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы саби-
тæй, сæхи активонæй кæй равдыстой, къордæй архайынмæ кæй
арæхсынц, уый тыххæй.

Темæ: «**Чиныг – нæ хæлар æмæ нæ ахуыргæнæг**».

Нысан:

– Сабиты ныхас æнкъарæнæвдисæг фæлгонцджын дзырдтæй хъæздыгдæр кæнын, ритмикон змæлдтытæ кæнын æмæ рог зард кæнын куыд зоной, заргæйæ мелодийы интонаци сыгъдæгæй куыд æвдисой, алыхуызон змæлдтытæ кафты мидæг æриу кæнынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ ахуыр кæнын.

– Сабиты музыкалон æнкъарынады рæзт.

– Æгъдауджынаы куыд рæзой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Н. Петров. «Старинный сказ»; Т. Хижинская. «Песня про книжку»; Т. Шикалова. «С музыкой дружат все дети Земли»; Кокойты А. «Белочка»; М. Шварц. «Кто скорее ударит в бубен?»; М. Живцов. «Полька».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Демонстративон: уадынгарзты нывтæ.

Райуаринаг: бубен.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Стройте круг».

Глинкайы музыкамæ гæсгæ сабитæ хæслæвæрд сæххæст кæнынц æнæ хъомылгæнæджы æххуысæй, сабиты хъус æрдардæуы уацмысы фыццаг æмæ дыккаг хæйтты контрастон зæлдмæ.

Хъусын.

«Старинный сказ»,

муз. – М. Петров.

М. р. сабиты байхъусын кæны М. Петровы пьесæ «Старинный сказ»-мæ.

М. р. Цал цагъдæджы цагъта оркестры?

Иууылдæр иумæ? Радыгай? Цæмæн?

(*Сабиты дзуаппытæ.*) Оркестры æмзæлгæ фоныл цавæр уадынгарзы хъæлæс фехъуыстат?

С. Флейтæйы (*флейтæйы ныв равзарыны*).
М. р. Иу хатт-ма байхъусут уацмысмæ
æмæ зæгъут, йæ равг цыхуызæн у.
(*Сабиты дзуаппытæ.*)

Зарын. **М. р.** зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг
Зарæг йæ райдайæн зæлтæм гæсгæ базоней,
«Пляшут зайцы», зарæджы тыххæй сæ хъуыдытæ зæгъой,
муз. – Н. Френ- йæ уаг ын сбæрæг кæной. М. р. йæ хъус
кель. дары, цæмæй интонацийы ма рæдийой,
дзырдтæ раст дзурой.

Зарæг Ахуыр кæнынц кафты 1-аг хай.
«С музыкой дру- Сабитæ слæууынц къæйттæй. Кафгæйæ
жат все дети Зем- сын м. р. йæ хъус дары сæ гуыр, сæ къухтæ,
ли», сæ къæхты айтмæ.
муз. – А. Живцов.

Игра с бубном, Хъазт ахуыргæнгæйæ, сабитæ сæ хъус да-
муз. – М. Шварц. рынц музыкалон фразæйы райдайæн æмæ
кæронмæ, сыгъдæгæй æвдисынц фразæйы
хуымæтæг ритмикон ныв.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг ныффидар кæны
æмбарынад «бæрзонд» æмæ «ныллæг» зæл, зæлтæ сын алыхуы-
зон фæткыл ацæгъды, афтæмæй.

47-æм ахуыр

Темæ: «Абалц кæнæм глобусыл».

Нысан:

– Сабиты ныхас æнкъарæнæвдисæг фæлгонцджын
дзырдтæй хъæздыгдæр кæнын, рæзын сын кæнын сæ
къæрцхъусдзинад музыкаемæ, музыкайы зæлтæ ахорæнты
хуызтимæ аемахастгæнгæйæ. Музыкайы рог, тæхгæ уаг
змæлдтытæй равдисыны арæхстдзинад ныффидар кæнын.

Тыгъдады æмæ къорды ориентаци кæныныл дарддæр кусын.

– Рæзын кæнын сабиты фæлгæнæн, фæлгонцджын хуыдыкæнынад.

– Музыкайы зæлтæм гæсгæ хæдхуыз змæлдтытæ кæнынмæ сабиты разæнгард кæнын.

Репертуар: Н. Петров. «Старинный сказ»; Т. Хижинская. «Песня про книжку»; Т. Шикалова. «С музыкой дружат все дети Земли»; Н. Френкель. «Пляшут зайцы»; Кокойты А. «Белочка»; М. Живцов. «Полька»; Б. Савельев. «Зверобика».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: зарæг «Пляшут зайцы»-йы нотæфыст.

Райуаринаг: хуызджын гæххæтты сыфтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Шаг польки».

Хусын.
«Старинный шаг»,
муз. – Н. Петров.

Зарын.
Зарæг
«Пляшут зайцы»,
муз. – Н. Френкель.

Сабитæ цæлхдымбылæй лæууынц æмæ хусынц Т. Ломовайы музыкамæ, уый-фæстæ кафты къæхдзæфтæ ахуыр кæнын райдайынц.

М. р. Музыкалон уыци-уыци базонут. Ныртæккæ байхусдзыстут, зонгæ уын чи у, ахæм музыкалон пьесæмæ. (*Залы Н. Петровы пьеса «Старинный сказ».*) Цавæр у, уый мын зæгъут, цы дзы фехуыстат, уый тыххæй мын радзурут. Цавæр æнкъарæнтæ уæм сæвзарын кодта ацы музыка? (*Сабиты дзуаппытæ.*) Бафæлварут-ма уæ зæрдæйы равг ахорæнты хуызтæй равдисын. (*Сабитæй алчидæр йæхицæн равзары хуызджын гæххæтты сыф.*)

М. р. сабиты хъус æрдары зарæг «Пляшут зайцы»-йы нотæфыстмæ. Фæрсы сæ, мелодийæн йæ арæзт уæлæрдæм у æви дæлæрдæм, уымæй.

Уыйфæстæ сабитæ зарæг акæнынц къордгæйттæй æмæ иугæйттæй. Сæ бон у, æмæ йæ музыкалон фразæгай дæр азарой, нотæтæм кæсой, афтæмæй.

Зарæг

«Песня про книжку»,
муз. – Т. Хижинская.

М. р. зæггы сабитæн, цæмæй, цавæр зарæг у, уый базоней уадынгарзты цагъдмæ гæсгæ. Зарæг сын дарддæр амонгæйæ, йæ хъус дары интонацийы сыгъдæгдзинадмæ, фразæйæ фразæйы 'хсæн сулæфыны арæхстдзинадмæ.

Зарæг

«С музыкой дружат все дети Земли»,
муз. – Т. Шикалова.

Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, сабитæ фæцалх вæййынц музыкайы зæлтимæ иумæ зарын райдайын, рæстæмбис темпæй зарын, заргæйæ сонт хъæр кæнынæй хи хизын.

Зарæг

«Белочка»,
муз. – Кокойты А.

Ацы зарæджы фæрцы фидар кæны сабиты арæхстдзинад – уадынгарзты зæлтæм æнæ ахуыргæнæджы æххуысæй зарын: райдайæн зæлтимæ зарын райдайын, интонацийы сыгъдæгдзинад нæ халын, дзырдтæ бæлвырд æмæ раст дзурын, динамикон фæлгъуызтæ æвдисын. Сабитæ зарынц къордгæйттæй. Кæрæдзи зардæн аргъ кæнынц.

Кафт

«Полька»,
муз. – М. Живцов.

Кафт ахуыргæнгæйæ, сабитæ фæцалх вæййынц рæвдз куы иухуызон, куы иннæхуызон алаууын, алы фезмæлд дæр раст акæныныл архайынц.

Зарæг-хъазт

«Зверобика»,
муз. – Б. Савельев.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ. Йæ мидисыл семæ æрдзуры æмæ уыйфæстæ лæвæрд персонажты характерон миниуджытæ сабитæ се змæлдтытæй равдисынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй, ахуыры рæстæг активонæй сæхи кæй равдыстой, уый тыххæй.

48-æм ахуыр

Темæ: «Абалц кæнæм глобусыл».

Нысан:

- Музыкаемæ лæмбынæг байхъусын, йæ алæмæты уаг ын банкъарын, цавæр персонажтæ йæм акафикоу, уый цæстытыл ауайын кæнын. Музыкайы рог, зæрдæхъæлдзæггæнæн уаг кафыны змæлдтытæй равдысын. Æрдзон хъæлæсæй зарыны арæхстдзинад ныффидау кæнын.
- Музыкаемæ лæмбынæг хъусын æмæ йæ зæрдæйæ æнкъарын зонн.
- Сабиты музыкалон уацмыстæм хъусынмæ æмæ сын сæ авторы зоннмæ разæнгард кæнын.

Репертуар: Д. Шостакович. «Гавот»; Н. Метлов. «Часы»; Т. Хижинская. «Песня про книжку»; Т. Шикалова. «С музыкой дружат все дети земли»; М. Живцов. «Полька»; Б. Савельев. «Зверобика».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: карточкæтæ змæлдтыты бадзырдон-фæлгонцджын нывтимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Шаг польки».

Залы Т. Ломовайы музыка.

М. р. зæггы сабитæн, цæмæй, амæйразмæ ацы музыкаемæ гæсгæ цы змæлдтытæ кодтой, уыдон сæ зæрдыл æрлæууын кæной. Уыйфæстæ сабитæ, зылды зилгæйæ, иугæйттæй фæлварынц кафты къахдзæфтыл фæцалх уæвын. Ахуыргæнæг йæ хъус дары, куыд арæхсынц, уымæ.

Хъусын.
«Гавот»,
муз. – Д. Шоста-
кович.

М. р. Абон базонгæ уыдзыстæм стыр уырыссаг композитор Д. Шостаковичы сфæлдыстадимæ. Уый бирæ цымыдсаг уацмыстæ ныффыста сывæллæттæн. Иуахæмы та йæ зæрды æрæфтыди, кукулатæн сæхи сæрмагонд дуне æмæ сæхи бæрæгбæттæ кæй ис, уыцы диссаджы хъуыды. Бæрæгбон та æнæ кафт нæ фидауы. Афтæ фæзынди йæ уацмысты æмбырдгонд «Танцы кукол». Ныртæккæ дзы мах иу пьесæмæ байхъусдыстæм. Хуыйны «Гавот». Гавот у рагон францаг кафт. *(Сабитæ хъусынц уацмысмæ, сæ хъуыдытæ дзурынц, цавæр уаг ис музыкайæн, уый тыххæй.)*

М. р. Раст зæгъут, зæрдæ чи рухс кæны, хъазынаемхиц чи кæны, ахæм музыка у. Цæстытыл ауайы, аргъауы хъазтизæры рæсугъд кукулатæ сæ рагон дарæсты куыд кафынц, уый. Уымæ – иу ирд темæ иннæйы ивы. Мæнæ уал уын фыццаг *(цæгъды пьесæйы фыццаг 8 такты)*. Ацы темæ ма ноджыдæр фæзындзææн пьесæйы астæу æмæ йæ кæрон. Йæ фехъусыныл бацархайут. *(Пьесæ ма иу хатт зæлы.)* Пьесæйы ис æндæр темæ дæр – роғ, рухсдзид, арвмæ йæхи ивазы. Иу хатт-ма байхъусæм уацмысмæ æмæ нæ цæстытыл кукулатæ диссаджы хъазтизæр ауайын кæнæм.

Зарын.
Зарæг
«Часы»,
муз. – Н. Метлова.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй азарой «Часы», цы зæлтæ зарынц, уыдоны дæргъæвæтинадмæ хъус æрдаргæйæ, æмæ сæ графикон æгъдауæй фланелеграфыл равдсой.

Зарæг Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. саби-
«Песня про книж- ты ахуыр кæны раст зарын – афойнадыл
ку», райдайгæйæ, рæстæмбис темпæй, динами-
муз. – Т. Хижин- кон фæлгъуызтæ нæ рох кæнгæйæ.
ская.

Зарæг М. р. сабитимæ æрдзуры зарæджы тыххæй,
«С музыкой дру- сæ зонындзинæдтæ сын æриугæнгæйæ.
жат все дети Зем- Уыйфæстæ сабитæ æнæ ахуыргæнæджы
ли», æххуысæй зарынц, уый сын цагъды,
муз. – Т. Шикало- афтæмæй. Азарынц æнæ уадынгæртзы
ва. цагъдæй дæр. Пайдагонд цауы мадзал
«Æмбæхсæм мелоди»-йæ.

Кафт М. р. Нæ зæрдыл æрлæууын кæнæм, каф-
«Полька», ты змæлдтытæ фæд-фæдыл куыд цауынц,
муз. – М. Жив- уый, стæй йæ графикон æгъдауæй, сим-
цов. волтæй, равдисæм.
*(Сабитæ, карточкастæ-символтæй пайда-
гæнгæйæ, æххæст кæнынц хæслæвæрд.
Уыйфæстæ сæ цу къорд кафы, иннæ та
йæм йæ цæст дары.)*

Зарæг-хъазт М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй фæкъордтæ
«Зверобика», уой æмæ сæ йе змæлдтытæй чи цавæр
муз. – Б. Саве- цæрæгойы фæлгонц æвдисдзæн, уый сбæл-
льев. вырд кæной *(калм, маймули, гæды æмæ
а. д.)*. Зæлы зарæг, сабитæ хæслæвæрд
æххæст кæнынц, ахуыргæнæг сæ разæн-
гард кæны.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг карточкастæ-
символты æххуысæй ныффидар кæны сабиты кафыны
арæхстдзинад.

Темæ: «Космос».

Нысан:

– Рæзын кæнын сабиты арæхстдзинад музыкалон архайды алы хуызты: хъусыны, кафыны, уадынгæрзтæй цæгъдыны. Хæславардтæ се ’мбæлттимæ иумæ æххæст кæнынмæ сæ разæнгард кæнын. Змæлдтытæ музыкайы уагимæ æмахаст кæныны арæхстдзинад рæзын кæнын.

– Сæхицæн дæр æмæ искæмæн дæр akkaг аргъ кæнын куыд зоной, ууыл архайын.

– Хъусыны культурайыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: Д. Шостакович. «Вальс-шутка»; Н. Метлов. «Часы»; Т. Хижинская. «Песня про книжку»; Т. Шикалова. «С музыкой дружат все дети Земли»; А. Филиппенко. «Марш юных космонавтов»; Б. Савельев. «Зверобика»; Кокойты А. «Улафынмæ».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ.

Цæстуынгæ: шарманкайы ныв.

Райуаринаг: хъæдын къæцæлтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Шаг польки».

М. р. сабиты къæйттæй æрлæууын кæны, æмæ уыдон, зылды зилгæйæ, кафты къæх-дзæфтæ фæлварынц. Кæрæдзийæ фаг дæрддзæф сты æмæ кæрæдзи нæ хъыгдарынц, алчи йе змæлдтытæ йе ’мкафæджы змæлдтытимæ æмахаст кæны.

Хъусын.
«Вальс-шутка»,
муз. – Д. Шоста-
кович.

М. р. Нæ цæстытыл ауайын кæнæм, цыма куклаты хъазтизæр йæ тæмæны бацыд. Ныр та дзы æндæр кафты мелоди зæлы (*цæгъды Д. Шостаковичы нысæ «Вальс-шутка»*). Куыд уæм кæсы, цавæр кафт у? (*Сабиты дзуаптытæ.*) Кæй зæгъын æй хъæуы, вальс у, фæлæ – «куклаты вальс», уымæн æмæ адæм нæ, фæлæ куклатæ кафынц.

Йæ мелоди, цыма дзæнгæрджытæ дзинг-дзинг кæнынц, уыйхуызæн у. Фæнды уæ уыцы диссаджы вальс акафын? (*Сабитæ кафынц, архайынц се змæлдтытæй музыкæйы уаг равдисын.*)

Зарын.

Зарæг
«Часы»,
муз. – Н. Метлов.

М. р. зарæг «Часы»-йы ритмикон ныв равæры æмæ, цавæр зарæг у, зæгъгæ, сабиты бафæрсы. Уыйфæстæ йæ сабитæ азарынц, алы музыкалон фразæйы кæрон дæр æмдзæгъдтытæй банысангæнгæйæ.

М. р. йæ хъус дары сабиты зардмæ, сæ дикцимæ.

Зарæг

«Песенка про книжку»,
муз. – Т. Хижинская.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй, музыкайы фыццаг зæлтæ кæнæ исты скъуыддзагмæ гæсгæ базоной, цавæр зарæг у, уый. Уыйфæстæ сабитæ азарынц, «æмбæхсæм мелоди»-йы мадзалай пайдагæнгæйæ. Сабитæ зарынц зæрдиагæй, лæвæрд темп нæ халынц.

Зарын

«С музыкой дружат все дети Земли», муз. – Т. Шикалова.

Зарæг фæлхат кæнынц, цæмæй йæ сæ зæрдыл бадарой. Сабитæ зарынц къордгæйттæй. Сæхи æмæ се 'мбæлтты зардæн аргъ кæнынц.

Зарæг

«Марш юных космонавтов», муз. – А. Филиппенко.

Сабитæ хъусынц А. Филиппенкойы уацмыс «Марш юных космонавтов»-мæ.

М. р. æрдзуры семæ зарæджы мидисыл, урочы темæимæ йæ бабæтгæйæ. Сабиты зæрдыл æрлаууын кæны, хистæр къорды йæ кæй ахуыр кодтой. Сабитæ йæ азарынц.

Зарæг-хъазт

«Зверобика», муз. – Б. Савельев.

Сабитимæ цæрæгойты змæлдтытæ имитацигæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй рад ма халой, се змæлдтытæ музыкайы зæлтимæ æмахаст кæной.

**Цæлхдым-
былщыдгæнгæ
хъазт**
«Улæфынмæ»,
муз. – Кокойты А.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, æмбарын сын кæны йæ мидис æмæ зæгъы, цæмæй уымæ гæсгæ инсценировка саразой.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цы нысан кæны дзырд «шарманка», зæгъы сын, цæмæй, ноджыдæр ма цы уадынгæртæ зонынц, уыдон сæ зæрдыл æрлæууын кæной.

50-æм ахуыр

Темæ: «Космос».

Нысан:

- Сабиты зонгæ кæнын алы композиторты фыст вальсы музыкайы хуызтимæ. Хъус дарын, цæмæй бæлвырд дзурой дзырдты карæттæ, мелодийы интонаци æнæрæдыдæй æвдисой. Сабиты иумæ архайыны фæлтæрддзинады рæзт. Се змæлдтыгæ зарæджы текстимæ æмахаст куыд уой, уымæ тырнын. Регистры æмбарынад фидар кæнын.
- Рæзын кæнын сабиты цæстуынгæ-фæлгонцадон хъуыдыкæнынад.
- Музыкалон культурæ, музыкамæ хъусыны культурæ рæзын кæнын.

Репертуар: Д. Шостакович. «Шарманка»; Н. Метлов. «Часы»; А. Филиппенко. «Марш юных космонавтов»; М. Еремеева. «Лесная песенка»; Кокойты А. «Белочка», «Улæфынмæ»; Б. Савельев. «Зверобика».

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтыгæ.**

М. р. байхъусын кæны сабиты И. Гайны музыкамæ æмæ сын зæгъы, цæмæй сбæрæг кæной се змæлдтыты уаг.

«Слушай внимательно».

Фыццаг хъуыдыйады зæлтæм сабитæ азгъорынц; дыккаг хъуыдыйады зæлтæм рæвдз фæстæмæ фездæхынц æмæ иннæрдæм азгъорынц. Дыууæ иннæ фразæйы зæлтæм мелодийы ритм банысан кæнынц æмдзæгъдтытæй: уæллаг регистры зæлтæм – сæ сæрмæ, дæллаг регистры зæлтæм – уæрджытæ æрхойгæйæ.

Хъусын.

«Шарманка»,
муз. – Д. Шостакович.

М. р. Абон дарддæр æрдзурдзыстæм стыр уырыссаг композитор Д. Шостаковичы сфæлдыстадыл æмæ йын байхъусдзыстæм йæ пьесæмæ, хуыйны «Шарманка» (*зæлы пьесæ*). Цы зæгъын уæ бон у ацы музыкайы тыххæй? Цыхуызæн равг ын ис? (*Сабиты дзуаппытæ.*)

Раст зæгъут, хурдзаст музыка у, хæлдзæг, разæнгардгæнæг. Зонут, цы у шарманкæ? Уый у сæрмагонд уадынгарз. Йæ хуылфы – фæндыры тæнты хуызæн кæмæн и, ахæм къаннаг органæнгæс хæтæл. Шарманкæйæцæгъдæг ын зилы йæ хæцæн, æмæ гарз æмткæй змæлын райдайы. Иу хатт-ма байхъусæм пьесæмæ æмæ йæ бафæлварæм нæхæдæг ацæгъдын, цыма оркестр стæм, афтæ. (*Зæлы пьесæ, сабитæ къаннаг лæдзджытæй хойыны цыппарæмхайон дæргъæветинæдтæ.*)

Зарын.

Зарæг «Часы»,
муз. – Н. Метлов.

Сабитæ зарыны зарæг «Часы».

М. р. архайы, цæмæй ныхæстæ раст дзурой, алы фразæ дæр æмхуызонæй иумæ райдайой, раст улæфой.

Зарæг

«Марш юных космонавтов»,

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг йæ музыкайы райдайæнмæ гæсгæ базоной, уацмысы тыххæй сæ хъуыдытæ зæгъой,

муз. – Филиппенко. раиртасой райдайән, ныззард, базард. Уыйфæстæ сабитæ азарынц æнæ уадынгæрзты цагъдæй. М. р. йæ хъус дары, цæмæй мелоди æнæ рæдыдæй акæной æмæ зарæджы ныхæстæ раст дзурой.

Зарæг М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, «Лесная песенка», йæ мидисмæ сæ бацымыдис кæны. муз. – М. Еремеева. Зарæгмæ дыккаг хатт куы байхъусынц, уæд ын сабитæ сбæрæг кæнынц йæ уаг æмæ фыццаг куплет ахуыр кæнынмæ бавналынц.

Зарæг М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй музыкалон скъуыддзагмæ гæсгæ базоной зонгæ «Белочка», зарæг. Уыйфæстæ сабитæ зарæг акæнынц муз. – Кокойты А. хорæй, къордгæйттæй. Кæрæдзимæ хъусынц, афтæмæй зарынц.

Зарæг-хъазт Семæ хъазт ахуыргæнгæйæ, м. р. сабиты «Зверобика», хъус æрдары, цæмæй се змæлдæй характерон фæлгонц равдисой. Сабитæ фæцалх муз. – Б. Савельев. вæййынц змæлд афойнадыл райдайын æмæ фæуынмæ.

Цæлхдым-былцыдæй хъазт. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй хъазты «Улафынмæ», мидисы тыххæй радзурай æмæ йæ се змæлдтытæй равдисой. муз. – Кокойты А.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг зæгъы сабитæн, цæмæй равдисой гæды, маймули, калм, кæсаглас æмæ æндæр царæгойты змæлдтытæ.

Темæ: «Зæхх – мæ хæдзар».

Нысан:

– Сабиты дарддæр зонгæ кæнын музыкалон формæйы хуымæтæг æмбарындтимæ, ритм æмæ регистримæ.

Ныхасы уаджы мырон культурæйыл (*артикуляци, сыгъ-дæг æмæ раст дзурын*) сæ фæцалх кæнын. Кафыны змæлдтытæ зарды зæлтимæ æмахаст кæнын. Мелодийы ритмикон ныв змæлдтытæй равдисынмæ арæхсын.

– Лæмбынæг хъусын куыд зоной, хъæддых æмæ фæразон куыд уой, сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Д. Шостакович. «Гавот»; В. Карасева. «Горошина»; М. Еремеева. «Лесная песенка»; В. Шестаков. «Цветочная полечка»; Т. Шикалова. «С музыкой дружат все дети Земли»; В. Шаинский. «Чебурашка»; Кокойты А. «Улæфынмæ».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Равдисинаг: зæлты символтæ-тымбылæгтæ, геометрион фигурæтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Слушай внимательно».

Сабитæ змæлдтытæ кæнынц.

М. р. сын сæ хъус æрдары ритм æмæ регистры фæивдмæ. Сабитæ хъуамæ се змæлд ивой музыкайы зæлты уагмæ гæсгæ.

Хъусын.

«Гавот» «Вальс», муз. – Д. Шостакович.

М. р. Абон мах абалц кæндзыстæм музыкайы дунемæ. Рагæй фæстæмæ дæр адæм æмхиц уыдысты кафынмæ. Рагон кæфтытæй бирæтæ нæ абоны дугмæ æрхæццæ сты. Байхъусæм-ма Д. Шостаковичы уацмыс «Гавот»-мæ (*зæлы «Гавот»*). *Сабитæ музыкайы тыххæй сæ хъуыдытæ дзурынц.*

Ныр та байхъусæм æндæр кафты музыкаемæ (зæлы «Вальс»). Ацы мелодийы тыххæй та цы зæгъдзыстут, йæ уагмæ гæсгæ цыхуызæн у? (Сабиты дзуаппытæ.) Ацы уацмысты автор чи у, йæ музыкалон æмбырдгонд куыд хуыйны? (Сабиты дзуаппытæ.)

Зарын.

Зарæг
«Горошина»,
муз. – В. Карасева.

Сабитæ байхъусынц зарæг «Горошина»-мæ, йæ мелодийы æрдæмад ын сбæрæг кæнынц, фланелеграф æмæ зæлты символтæ тымбылæгтæй пайдагæнгæйæ. Уыйфæстæ уацмыс азарынц, йæ мелодийы фæзилæнтæ йын арæхсгæ æвдисгæйæ.

Зарæг

«Лесная песенка»,
муз. – М. Еремеева.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг йæ музыкайы райдайæнмæ гæсгæ базоной, зарæджы тыххæй сæ хъуыдытæ зæгъой, сбæрæг ын кæной йæ уаг, йæ мидис. Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. тырны, цæмæй йæ сабитæ нывыл азарой, раст дзурой алы дзырд дæр.

Зарæг

«Цветочная полечка»,
муз. – В. Шестаков.

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ – «Цветочная полечка», бæрæг ын кæнынц йæ уаг æмæ йæ рагв. Дыккаг хатт æм куы байхъусынц, уæд ын банысан кæнынц йæ структурæ (формæ), йæ хæйттæ. Уыйфæстæ райдайынц ахуыр кæнын фыццаг куплет, архайынц зарæджы мелоди раст рагвдисын.

Зарæг

«С музыкой дружат все дети Земли»,
муз. – Т. Шикалова.

М. р. æрдзуры зарæгыл сабитимæ. Раздæр уал æй музыкалон фразæгай азарынц, стæй та æнæхъæнæй, лæугæйæ. Сæхи æмæ се 'мбæлтты зардæн аргъ кæнынц.

Кафт М. р. кафты музыкамæ байхъусын кæны сабиты. Уыйфæстæ сын зæгъы, цæмæй «Чебурашка», муз. – Т. Шаинский. уыцы музыкамæ гæсгæ акафой, зонгæ музыкалон змæлдтытæ сæрибарæй импровизацигæнгæйæ.

Цæлхдымбыл-цыдæй хъазт. Хъазт ахуыргæнгæйæ, сабитæ архайынц се змæлдтытæ музыкайы цæрдæг темпимæ æмахаст кæнын. «Улафынмæ», муз. – Кокойты А.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цавæр кæфтытæ зонынц, адæм кæд, кæм æмæ цæмæн фæкафынц, уыдæттæй.

52-аг ахуыр

Темæ: «Зæхх – мæ хæдзар».

Нысан:

– Музыкалон фæлгонц равдисыны арæхстдзинад рæзын кæнын. Хъæлæсы аппараты дарддæры рæзт, сабиты ахуыр кæнын зарæджы ныхæстæ раст дзурын; музыкайы уагимæ кафыны змæлдтытæ æмахаст кæнын.

– Сфæлдыстадон фæлгæнæны рæзт.

– Кафыны руаджы миддуне равдисынмæ сабиты разæнгард кæнын.

Репертуар: Р. Цорионти. «Струнный квартет»; В. Карасева. «Горошина»; В. Шестакович. «Цветочная полечка»; М. Еремеева. «Лесная песенка»; В. Шаинский. «Чебурашка»; Кокойты А. «Улафынмæ».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: уадынгæртзы нывтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон-
змæлдтытæ.**
«Цапля».

М. р. сабиты байхъусын кæны М. Глинкайы уацмысмæ æмæ сын зæгъы, цæмæй алы музыкалон фразæйы кæрон дæр æмдзæгъдтытæй банысан кæной. Уый-фæстæ сабитæ, цыма кæсагластæ сты, уыйау «цъымарайы» рацу-бацу кæнынц. Кафгæ-кафын алы фразæйы кæрон дæр «кæсагластæ» иу къахыл алæууынц, иннæ та хæрдмæ сисынц.

Хъусын.
«Хъисынты кваттет»,
муз. – Цорионты Р.

М. р. Цалдæр цæгъдæджы, музыканты, иумæ цæгъдгæ куы фенат, уæд-иу æй зонут – уый у ансамбль. Дзырд «ансамбль» францаг æвзагыл нысан кæны «иумæ». Æппæт ансамбльтæм дæр ис иу миниуæг: алы архайæг дæр цæгъды кæнæ зары йæхи сæрмагонд парти (*йæ хъæлæсæй кæнæ та уадынгарзæй*). Ансамблы дыууæ адæймаджы куы вæййы, уæд уый у дуэт, æртæ адæймаджы – трио, цыппар – кваттет. Абон мах байхъусдзыстæм хъисын уадынгарзты кваттеты цагъдмæ. Музыкаæ йын ныффыста ирон композитор Цорионты Резван. (*Зæлы Резваны «Хъисынты кваттет»*). Цавæр уадынгарзты хъæлæстæ раиртæстат? (*Сабитæ дзуанн дæттынц æмæ хъæугæ нывтæ æвзарынц.*)

Зарын.
Зарæг
«Горошина»,
муз. – В. Карасева.

Сабитимæ зарæг «Горошина» ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй лæмбынæг байхъусой æмæ раст равдисой, зарæджы райдайæн æмæ кæроны цы зæлтæ фæлхат цæуынц, уыдон.

æмбарынаэдтæ, музыкалон уацмысы мидис æмæ уагимæ зонгæ кæнын. Тыгъдады ориентаци кæныны арæхст-дзинадыл кусын. Музыкакæйы дуне хуыздæр зонинмæ сæ разæнгард кæнын.

– Рæзын кæнын сабиты эстетикон æнкъарынад.

– Зарæг кæнæ кафты руаджы сæ хъуыдытæ æмæ æнкъарæнтæ æвдисынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цорионты Р. «Хъысынты квартет»; В. Карасева. «Горошина»; Моргуаты Ю. «Алы куыст дæр хорз у»; М. Еремеева. «Цветочная полечка»; В. Шаинский. «Чебурашка»; А. Фаттах. «Дирижер».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: геометрион фигурæтæ, скрипкæ, альт, виолончелы нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Цапля».

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны, цыфæнды мелоди дæр, дзыхы ныхасау, фразетыл кæй дих кæны æмæ уыцы æууæлæн змæлдтытæй равдисæн кæй ис, уый. Сабитæ ленкгæнаæгау кæрæдзи фæдыл фаддзу кæнынц æрдæгкæхдзæфтæй кæнæ къæхдзæфы цыппæрæм хæйттæй, алы музыкалон фразæйы кæрон дæр æрлæудæй банысангæнгæйæ.

Хъусын.
«Хъысынты квартет»,
муз. – Цорионты Р.

М. р. Абон мах дарддæр зонгæ кæндзыстæм ирон композитор Цорионты Резваны сфæлдыстадимæ. Куыд хуыйны, цы уацмысмæ байхъусдзыстæм, уый? (*Дзуаппытæ.*) Цы у квартет? Дуэт, трио? (*Дзуаппытæ.*) Ансамбль вæййы вокалон, музыканттæ заргæ куы фæкæнынц, уæд. Уæдæ цы у хъысын уадынгæрзты квартет та?

(Сабиты дзуаппытæ – æвдисың хъисың уадынгарзты нывтæ: скрипка, виолончель, альт.) Уæдæ музыкамæ лæмбынаг байхъусæм æмæ дзы алы уадынгарзы хъæлæс дæр раиртасæм (зæлы музыка).

Зарын.

Зарæг
«Горшина»,
муз. – В. Карасева.

Сабитæ зарынц «Горошина», архайынц зарæджы хъазæн, хъæлдзæг уаг равдисын. Зарæгмæ гæсгæ инсценировка саразæн дæр ис.

Зарæг

«Алы куыст дæр хорз у»,
муз. – Моргуаты Ю.

Сабиты ног зарæгимæ зонгæ кæнгæйæ, м. р. уацмысы мидис бæтты ахуыры сахаты темæимæ. Дыккаг хатт æм куы байхъусынц, уæд ын сабитæ сбæрæг кæнынц йæ уаг, йæ арæзт *(графикон æгъдауæй бадзырдгонд нысæнттæ раварынц фланелеграфыл).*

Зарæг

«Цветочная полечка»,
муз. – М. Еремеева.

Зарæг сабитимæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. архайы, цæмæй фæцалх уой ансамблæй зарынын: иууылдæр иумæ райдайой æмæ иумæ фæуой зарын *(пайдагонд цæуы дирижеры къухфæтылдæй).*

Кафт

«Чебурашка»,
муз. – В. Шаинский.

Кафтыл дарддæр кусгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ лæвæрд темпы змæлой, се змæлдтытæ музыкайы зæлтимæ æмахаст кæной.

Хъазт

«Дирижер»,
муз. – А. Фаттах.

М. р. Сымахæй исчи фехъуыста, симфониион оркестр классикон музыка куыд цæгъды, уымæ? Цал музыканты цæгъдынц иу уацмыс? *(Бирæ.)* Оркестры музыканттæ иууылдæр иумæ цæгъдынц? Чи дæтты разамынд оркестрæн? *(Дирижер.)*

Оркестры цагъд хьуамæ æмзæл уа. Уымæ йæ хьус дары оркестры разамонæг – дирижер. Дирижер у оркестры сæйраг музыкант. Цæй æмæ ахъазæм хъазт «Дирижер»-æй. Сымахæй иу уыздæн «дирижер» æмæ йæ къухты фæтылдæй æвдисдæн, чи хьуамæ цæгъда, уый. Иннæтæ та уыздысты «музыканттæ»: скрипкаеты къорд, удæфонты къорд, æрдæфонты къорд. *(Сабитæ æххæст кæныны хæслæвард.)*

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй, активонæй кæй архайдтой, кæрæдзимæ уæзданæй сæхи кæй æвдыстой, уый тыххæй.

54-æм ахуыр

Темæ: «Цы суыздынæн?»

Нысан:

– Сабиты дардæр ахуыр кæнын музыкалон уацмысмæ лæмбынæг хьусын, йæ уаг ын бæрæг кæнын. Заргæйæ дзырдты кæрæттæ, зæлтæ, мелодийы интонаци бæлвырдæй куыд хьуысой, ууыл архайын. Тыгъдады ориентаци кæныны фæлтæрддзинад фидар кæнын, змæлдтытæ уацмысы фæлгонцы миниуджытæ æмæ музыкайы зæлтимæ аемахæст кæнынмæ тырнын.

– Рæзын кæнын сабиты эстетикон æнкъарынад.

– Цæгъдæг, зарæггæнæг æмæ сæм музыкамæ хьусæджы культурае куыд уа, сабиты афтæ хьомыл кæнын.

Репертуар: Цорионты Р. «Хъисынты кваттет»; Е. Тиличеева. «Цирковые собачки»; В. Шестаков. «Цветочная полечка»; М. Еремеева. «Лесная песенка»; Моргуаты Ю. «Алы куыст дæр хорз у»; В. Шаинский. «Чебурашка».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Хлопки в ладоши».

Зæлы Ф. Шуберты музыкаæ. М. р. сабиты хъус æрдары зæлты уагмæ æмæ сын зæгъы, цæмæй йæ се змæлдтытæй банысан кæной. Сабитæ, се 'ргом кæрæдзимæ, афтæмæй къæйттæй слæууынц. Музыкайы зæлтæм гæсгæ сæ къухтæ ленкгæнагæу сисынц, стæй сæ рæвдз кæрæдзиуыл æрхойынц.

Хъусын.

«Хъисынты кваттет»,

муз. – Цорионты Р.

М. р. (зæлы Цорионты Резваны «Хъисынты кваттет»).

Куыд хуыйны ацы уацмыс, чи йæ ныффыста? (Сабиты дзуаппытæ.) Цавæр уадынгæрзты зæлтæ дзы раиртæстат? (Дзуаппытæ.) Ацы уацмыс у æртæхайон. Бафæлварæм-ма алы хайы уаг дæр раиртасын.

(Зæлы музыка. Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд. Иртасынц алыхуызон уадынгæрзты зæлтæ.

Зарын.

Зарæг

«Цирковые собачки»,

муз. – Е. Тиличеева.

Зарæг «Цирковые собачки» ахуыргæнгæйæ, сабитæ фæцалх ваййынц мелодийы дæлæмæ-уæлæмæ цыд хъусын æмæ æвдисыныл.

«Алы куыст дæр хорз у»,

муз. – Моргуаты Ю.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæг йæ мелодимæ гæсгæ базоней, сæ хъуыдытæ зæгъой, йæ уаг ын сбæрæг кæной, йæ хæйттæ йын раиртасой (уæвæн ис – граффикон хуызы дæр). Уыйфæстæ зарæг ахуыр кæнын райдайынц.

- Зарæг** Зарæг сын дарддæр амонгæйæ, м. р. архайы, цæмæй йæ сабитæ раст зарой. «Цветочная полечка», муз. – В. Шестаков.
- Зарæг** М. р. æрдзуры сабитимæ зарæджы тыххæй. Уыйфæстæ сабитæ сæхæдæг, æнæ ахуыргæнæджы æххуысæй, азарынц уадынгæртзы цагъдимæ. М. р. йæ хъус дары æмæ сын сæ рæдыдтытæ бараст кæны. Уыйфæстæ сабитæ азарынц æнæ уадынгæртзæй.
- Кафт** М. р. сабиты акафын кæны къордгæйттæй. «Чебурашка», муз. – В. Шаинский. Кæрæдзи арæхстдзинадæн аргъ кæнынц.
- Хъазт** М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй хъазты мидис «Дирижер», муз. – А. Фаттах. сæ зæрдыл æрлæууын кæной æмæ рольтæ сæхимидæг, куыд сæ фæнды, афтæ адих кæной (*скрипкайæ цæгъдджыты къорд, æрдзæфонты къорд, уæдæфонты къорд*). Зæлы музыка. Саби, «дирижер», амоны, чи хъуамæ цæгъда, уый. Сабитæ имитаци кæнынц алыхуызон уадынгæртзæй цагъд.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, чи сæ цавæр уадынгарзыл цагъта оркестры, уымæй.

55-æм ахуыр

Темæ: «Уæлахизы бон».

Нысан:

– Сабитæн дарддæр амонын музыкамæ лæмбынæг хъусын, йæ уаг ын æнкъарын, уацмысы тыххæй миногонты æххуысæй дзурын. Сабиты змæлд ритмикон куыд уа, уымæ тырнын. Хъазты уавæрты æххуысæй сæ алыхуызон фæлгонцтæ аразынмæ разæнгард кæнын.

– Рæзын сын кæннын сæ мысæнуат (*ритмикон, мелодион, интонацион*).

– Зарæг æмæ кафты руаджы сæ хуыдытæ æмæ æнкъарæнтæ æвдисынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Бетховен. «Суадоны был»; Е. Тиличеева. «Цирковые собачки»; З. Роот. «День Победы»; В. Шестаков. «Цветочная полянка»; А. Фаттах. «Дирижер»; Т. Вахрушева. «Прощальный вальс»; Моргуаты Ю. «Алы куыст дæр хорз у».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: Бетховены портрет.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

«Хлопки в ладоши».

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны фæлтæрæны мидис. Сабитæ къæйттæй æрлæууынц зылды мидæг. Фæлтæрынц иу хуызы змæлд иннæ хуызы змæлдæй æнакъуыхцийæ ивын, змæлдтытæ музыкайы уагимæ æмахаст кæнгæйæ.

Хъусын.

«Сцена у ручья» («Æхсæзæм симфони»-йы фрагмент), муз. – Бетховен.

М. р. Абон мах базонгæ уыдзыстæм стыр немыцаг композитор Людвиг ван Бетховены сфæлдыстадимæ. Бетховены сфæлдыстад алыварсыг у. Уый фыста, йæ адæм сæ амонд æмæ хуыздæр фидæныл куыд тох кæннынц, уый тыххæй. Тынг уарзта æрдз æмæ, тезгъогæнгæйæ, лæмбынæг хуыста æрдзы хъæлæстæм æмæ сæ йæ уацмыстæм хаста. Байхъусæм-ма «Æхсæзæм симфони»-йы иу хаймæ. Хуыйны «Суадоны был». (*Зæлы музыка.*) Уæ цæстытыл цы ауади, цæуыл дзуры ацы музыка?

С. Раиртасæн дзы ис сыфтæрты сыбарсыбур, доны хæл-хæл, арывы нæрын.

- Зарын.** Сабитæ фыццаг зарынц уадынгæрзты цагъдимæ, стæй та æнæ уымæй, алы Зарæг «Цирковые собачки», зæл дæр къухæй равдисынц – дæләмæ, муз. – Е. Тиличева. уæләмæ (*равдисæн æй ис графикон хуызы дæр*).
- Зарын** М. р. зонгæ кæны сабиты ног зарæгимæ «День Победы», йæ мидис ын урочы муз. – З. Роот. темæимæ бабæтты. Сабитæ байхъусынц зарæгмæ, æрдзурынц ын йæ уаг, йæ равгыл, сбæрæг ын кæнынц йæ арæзты формæ æмæ фыццаг куплет ахуыр кæнынмæ бавналынц.
- Зарæг** Зарæг семæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, «Алы куыст дæр хорз у», м. р. сабиты хъус æрдары, цæмæй зарæджы райдайæны æмæ музыкалон фразæты Моргуаты Ю. ’хсæн раст уләфой, цавд раст æвæрой зарæджы ныхæсты.
- Зарæг** М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй, мадзал «Цветочная полечка», «æмбæхсæм мелоди»-йæ пайдагæнгæйæ, муз. – В. Шестакова. азарой. Уыйфæстæ зарæг азарынц æнæ уадынгæрзты цагъдæй. Куыд арæхсынц, уымæ м. р. йæ хъус дары.
- Кафт** М. р. сабиты зонгæ кæны ног кафтимæ. «Прощальный вальс», Сабитæ уал раздæр байхъусынц музыкамæ, сбæрæг ын кæнынц йæ уаг, раттынц ын характеристикæ. Уыйфæстæ м. р. муз. – Т. Вахрушева. сабитæн бахæс кæны, цæмæй музыкайы уагмæ гæсгæ кафты змæлдтытæ сæхæдæг æрхъуыды кæной.
- Хъазт** М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй хъазты мидис æмæ йæ архайд сæ зæрдыл æрлæууын муз. – А. Фаттах. кæной.

Уыйфæстæ сабитæ сæхæдæг байуарынц
рольтæ сæхимидæг æмæ хъазын райда-
йынц. Ахуыргæнæджы хæс у, сабитæй чи
цавæр уадынгарзæй «цæгъды», уый базо-
нын.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы саби-
ты, цавæр музыкалон архайд тынгдæр цæуы сæ зæрдæмæ æмæ
цæмæн.

56-æм ахуыр

Тема: «Уæлахизы бон».

Нысан:

– Сабитæн амонын зарæджы уаг бæрæг кæнын, зарæджы
мидисы фæдыл фæрстытæн дзуапп дæттын. Заргæ-
зарын дзырдты кæрæттæ бæлвырдæй куыд хъуысой,
сабитæ сыгъдæг интонациимæ куыд зарой æмæ заргæйæ
кæрæдзимæ куыд хъусой, афтæ сæ ахуыр кæнын. Рæзын
кæнын кафыны змæлдтытæ музыкайы уагимæ æмахаст
кæныны арæхстдзинад. Ныффидар кæнын сабиты хъуы-
дйы æмбарынад «пауза».

– Рæзын кæнын лæмбынæг хъусыны фæлтæрддзинад.

– Сабиты удыхъæды ныффидар кæнын музыкалон уац-
мысмæ цымыдисдзинад.

Репертуар: Бетховен. «Суадоны был»; Д. Кабалевский. «Ар-
тистка»; Тотраты О. «Хæрзбон, рæвдауæндон»; З. Роот. «День
Победы»; «Кем быть?»; Т. Вахрушева. «Прощальный вальс»;
Моргуаты Ю. «Алы куыст дæр хорз у».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Райуаринаг: далатæ (бубен) сабиты нымæцмæ гæсгæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны,
пауза кæй æмбæлы канд музыкалон ар-
хайды нæ, фæлæ кафты мидæг дæр. Зæгъы

«Слушай внима- сын, цæмæй уал фыццаг хуымæтæджы
тельно», фаддзу цыд акæной, стæй та – æрлæугæйæ.
муз. – А. Коган. Паузæйыл къухтæ фæйнæрдæм хъуамæ
акæной æмæ сæ бынаты дзыхлæуд æркæ-
ной. Сабитæ фæлтæрæн æххæст кæнынц
А. Коганы музыкаемæ гæсгæ.

Хъусын. **М. р.** Куыд уæм кæсы, музыкайы бон у
«Суадоны был», раув раудисын? (У.) Куыдæй? (*Зæлты*
муз. – Л. В. Бетхо- *руаджы.*) Байхъусæм-ма уæдæ стыр
вен. немыцаг композитор Людвиг ван Бет-
ховены симфонийы фрагментæ æмæ
бафæлварæм, зæлты руаджы цы загъта,
уый бамбарын. (*Зæлы «Суадоны был».*)
С. Ацы музыка у тынг рæсуг, уæздан,
цинайдзаг. Хъуысы дзы мæргъты зарын.
Хур æрттивы, йæ тынты йын æрдз йæхи
найы. Алчидæр цин кæны

Зарын. Сабитæ байхъусынц зарæгмæ, ахуыргæ-
Зарæг нæг сын зæгъы, цæмæй, йæ ритмикон
«Артистка», ныв ын æмдзæгъдтытæй нысангæнгæйæ,
муз. – Д. Кабалев- дзурой: «Ти-та, ти-та, ти-ти-ти-ти-
ский. та». Уыйфæстæ сабитæ зарынц, уы-
цы иу рæстæг ын йæ ритмикон ныв
нысангæнгæйæ, паузæйыл сæ къухтæ
фæйнæрдæм акæнынц.

Зарæг **М. р.** сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ
«Хæрзбон, равда- мидисыл ын æрдзуры. Сабитæ йæм дыккаг
уæндон», хатт куы байхъусынц, уæд ын йæ арæзты
муз. – Тотраты О. формæ сбæрæг кæнынц. Зарæджы фыццаг
куплет ахуыр кæнынц, ахуыргæнæг йæ
хъус дары, цæмæй дзырдтæ раст дзурой.

- Зарæг**
«День Победы»,
муз. – З. Роот.
- Сабитæ зарæгмæ куы байхъуыстой, уæд сын м. р. зæгъы, цæмæй сæ хъуыдытæ зæгъой уацмысы тыххæй, йæ уаг ын сбæрæг кæной. Уыйфæстæ ахуыр кæнынц фыццаг куплет. Архайынц раст зарын, дзырдты кæрæттæ бæлвырдæй куыд хъуысой, заргæйæ сæ афтæ дзырын.
- Зарæг**
«Алы куыст дæр хорз у»,
муз. – Моргуаты Ю.
- Зарæджы фæрцы сабиты æмзæлæй зарыны фæлтæрддзинад фидар кæны. Кæрæдзимæ хъусынц, афтæмæй зарынц – фæсте дæр ничи баззайы, раздæр дæр ничи фæвæййы.
- Кафт**
«Прощальный вальс»,
муз. – Т. Вахрушева.
- Семæ зарæджы змæлдтытæ ахуыргæнгæйæ, м. р. сабиты хъус æрдары, цæмæй, музыкайы темпæй нæ иппæрд кæнгæйæ, рог æмæ сæрибарæй кафой.
- Хъазт**
«Концерт»,
Любая осетинская танцевальная мелодия.
- М. р. сабиты зонгæ кæны хъазты фæткимæ, æмбарын сын кæны, «музыкантæ» кæй уыдзысты, уый. Хъазы уал сабиты иу къорд, иннæтæ та сæм кæсынц. Хъазты архайджытæй иу у солист æмæ астæуæй æрлæууы. Иннæтæ райсынц далатæ. Зæлы музыка (*цавар, уый уæлдай нæу*), æмæ сабитæ кафынц солисты алыварс. Уый æнцад лæууы. Æвиппайды музыка фæхъус вæййы, æмæ кафджытæ дзыхълæуд фæкæнынц, сæ уадынгæртæ сæ къухты, афтæмæй.

Солист сабитæй алкæмæ дæр радыгай
бацауы æмæ сын уадынгæртæй ацагъды.
Уыйфæстæ хъазы сабиты иннæ къорд.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы са-
биты, цавæр композиторы музыкамæ байхъуыстой, стæй ма
композиторгæй æндæр кæй зонынц.

57-æм ахуыр

Темæ: «Æрхæццæ кæны сæрд».

Нысан:

– Райрæзын кæнын сабиты зоньндзинæдтæ Бетхове-
ны сфæлдыстады тыххæй. Сæ ныхасы хъæды рæзтыл
сын кусын. Музыкалон паузæйы æмбарынад ныффидар
кæнын. Змæлдтыты руаджы музыкайы уаг æвдисыны
арæхстдзинад æмæ музыкалон фæлгонцтæ æнкъарыны
хъомыс рæзын кæнын.

– Рæзын кæнын сабиты сфæлдыстадон фантази æмæ фæл-
гæнæн.

– Ахуыр сæ кæнын уадынгæртзыл цагъдыны, зарыны, му-
зыкалон уацмысмæ хъусыны культурæйыл.

Репертуар: Л. В. Бетховен. «Мæйы сонатæ»; Д. Кабалевский.
«Артистка»; Тотраты О. «Хæрзбон, рæвдауæндон»; З. Роот.
«День Победы»; «Кем быть?»; Л. Вахрушева. «Прощальный
вальс»; Моргуаты Ю. «Алы куыст дæр хорз у».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ.

Цæстуынгæ: гæххæтты уадздзæгтæ (*зæлы дæргъвæстинады ба-
дзырдон нысанттæ*).

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Слушай внима-
тельно».

Сабитæ змæлдтытæй æвдисынц мелодийы
ритмикон ныв. Ахуыргæнæг йæ хъус дары
се змæлдмæ, сæ гуырахастмæ, сæ сæртæ
куыд дарынц, уымæ.

- Хъусын.**
«Мæйы сонатæ»,
муз. – Л. В. Бетховен.
- М. р.** Абон та ногæй фембæлдзыстæм Бетховены музыкаимæ æмæ йын байхъусдзыстæм йæ диссаджы фортепианон уацмыс «Мæйы сонатæ»-мæ. *(Зæлы музыка. М. р. сабитимæ æрдзурæ уацмысы мидисыл, цавæр нывтæ ауайын кæны цæстытыл, цавæр æнкъарæнтæ æвзæрын кæны зæрдæйы, уыдæттыл.)*
- Зарæг.**
Зарæг
«Артистка»,
муз. – Д. Кабалевский.
- М. р.** зарæггы сабитæн, цæмæй фланелеграфыл зарæджы ритмикон ныв раварой. Уыйфæстæ сабитæ азарынц, зарæджы ритмикон ныв æмдзæгъдтыгæй банысангæнгæйæ, паузæ та – къухты æваст æнцæд æрæвардæй.
- Зарæг.**
«Хæрзбон,
рæвдауæндон»,
муз. – Тотраты О.
- М. р.** зарæггы уацмысы тыххæй, йæ арæзты формæ йын банысан кæнынц. Зарæг семæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. архайы, цæмæй сабитæ аив æмæ раст зарой, зарæджы ныхæстæ хъус æнцонæй куыд æвзара, афтæ сæ дзурой.
- Зарæг**
«День Победы»,
муз. – З. Роот.
- М. р.** зарæггы сабитæн, цæмæй уадынгæрзты цагъдмæ байхъусой æмæ базоной, цавæр зарæджы мелодий у, уый. Зарæг сын дарддæр амонгæйæ, йæ хъус дары, цæмæй сабитæ раст æмæ аив зарой.
- Зарæг**
«Алы куыст дæр хорз у»,
муз. – Моргуаты Ю.
- М. р.** сабитимæ æрныхас кæны, зарæджы тыххæй, æмткæй райсгæйæ, цы зонынц, уый тыххæй. Сабитæ зарæг акæнынц уадынгæрзты цагъдимæ, æнæ ахуыргæнæджы æххуысæй, стæй та æнæ уадынгæрзты цагъдæй.

Кафт
«Прощальный
вальс»,
муз. – Т. Вахру-
шева.

Хъазт
«Концерт»,
ирон кафты ме-
лоди.

Семæ дарддæр кафт ахуыргæнгæйæ,
м. р. йæ хъус дары сабиты гуырахастмæ,
сæ къæхтæ æмæ къухты айстмæ, се
змæлдтытæ музыкайы зæлтимæ æмахаст
кæнынц æви нæ, æппæт уыдæттæм

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны
хъазты фæтк. Зæгъы сын, цæмæй иу кæнæ
дыууæ сабийы сæхицæн амонæгæй рав-
зарой – зарæг-нымайæн «Горошина»-
йы æххуысæй. Бафиппайы, хъазты ар-
хайджытæ, æппæт уæгъд фæзуатæй
пайдагæнгæйæ, змæлгæ кæй хъуамæ кæ-
ной, уый. *(Зæлы музыка, сабитæ хъазынц.
Ахуыргæнæг йæ хъус дары, цæмæй се
змæлд музыкайы зæлты ритмæй иппæрд
ма уа.)*

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы саби-
тæй, разæнгардæй кæй архайдтой, кæрæдзиимæ сын уæздан
æмæ зæрдæхæлар ахастдзинæдтæ кæй ис, уый тыххæй.

58-æм ахуыр

Темæ: «Æрхæццæ кæны сæрд».

Нысан:

- Даргъ æмæ цыбыр зæлтæ иртасыны арæхстдзинад ныф-
фидар кæнын. Мелодийы уаг æнкъарын æмæ йæ змæлд-
тытæй æвдисын. Кафынмæ арæхсын.
- Кафты змæлдтыты кæрæдзи фæдыл равæрд зæрдыл
дарыны хъомыс фидар кæнын, алцæмæ дæр лæмбынæг
кæсын æмæ хъусын.
- Сабиты хæдхъом æмæ активонæй хъомыл кæнын.

Репертуар: М. Глинка. «Ноктюрн»; Г. Струве. «Мы теперь уче-
ники»; Тотраты О. «Хæрзбон, рæвдауæндон»; Г. Струве. «Здрав-
ствуй, лето»; Т. Вахрушева. «Прощальный вальс».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: карточкаæтæ змæлдтыты бадзырдон-фæлгонцджын нысæнттимæ.

Райуаринаг: уадынгæрзты нывтæ.

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Зеркало».

М. р. сабиты байхъусын кæны Н. Петровы пьесæ «Танец Дзерассы»-мæ, зæгъы сын, цæмæй йын сбæрæг кæной йæ равг, йæ уаг æмæ сæ змæлдтытæй равдисыныл бацархайой. Сабитæ дыууæ къордыл фæдих вæййынц æмæ æххæст кæнынц хæславард. М. р. йæ хъус дары, цæмæй сабиты змæлдтытæ музыкайы уагимæ æмахаст уой.

Хъусын.
«Ноктюрн»,
муз. – М. Глинка.

М. р. Абон байхъусдзыстæм тынг рæсугъд музыкамæ. Цагъдæуы йæ, йæ диссаджы зæлты тыххæй кæлæнгæнæг кæй хонынц, уыцы уадынгарзыл. Хуыйны *арфа* (йæ ныв ын æвдисы). Байхъусæм ын йæ хъæлæсмæ. (Залы пьесæ.) Музыка уæ зæрдæмæ фæцыд? Цы дзы зæгъæн ис? (Сабиты дзуаппытæ.) Йæ формæ у стыр гæлæбуйы базыры æнгæс, ис ыл 46 хъисы. Тынг рагон уадынгарз у, фæлæ незаманты арфæтæ, нырыккæттимæ абаргæйæ, рогдæр æмæ къаддæр уыдысты. Къухы хæссæн æмæ сæ афтæмæй цæгъдæн уыди. Абон та ацы диссаджы уадынгарзыл цæгъдынц бадгæйæ. (Ногæй та залы пьесæ.)

Зарын.
Зарæг «Ежик»,
болг. ад. мел.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй азарой «Ежик», зарæджы мелодийы интонаци сыгъдæгæй æвдисгæйæ.

Дыккаг хатт æй заргæйæ, сабитæ æмдзæгъдтытæй банысан кæнынц даргъ æмæ цыбыр зæлтæ.

Зарæг

«Мы теперь ученики»,
муз. – Г. Струве.

М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, семæ æрныхас кæны уацмысы мидис æмæ уагыл. Семæ фыццаг куплет ахуыргæнгæйæ, сабиты хъус æрдары, цæмæй мелоди сыгъдæгæй æвдисой, дзырдтæ раст дзурой.

Зарæг

«Хæрзбон,
рæвдауæндон»,
муз. – Тотраты О.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй уацмыс йæ уадынгæрзты цагъдæй базоной. Уыйфæстæ йæ азарынц. М. р. йæ хъус дары, куыд арæхсынц, уымæ. Архайы, цæмæй сæ зард алцыппæтæй дæр аив уа.

Зарæг

«Здравствуй,
лето»,
муз. – Г. Струве.

Сабитæ байхъусынц ног зарæг «Здравствуй, лето»-мæ. М. р. ын йæ мидис бæтты урочы темæимæ. Сабитæ сæ хъуыдытæ зæгъынц уацмысы тыххæй, дыккаг хатт æм хъусгæйæ, музыкæмæ хъырынц.

Кафт

«Прощальный
вальс»,
муз. – Т. Вахрушева.

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй кафты бадзырдон-схематикон ныв саразой, ома – карточкæтæ-символтæ кафты змæлдтыты фæткмæ гæсгæ фæд-фæдыл равæрой. Уыйфæстæ сабиты иу къорд акафы, иннæ къорд та схемæмæ гæсгæ бæрæг кæны, се 'мбæлттæ раст кафынц æви нæ, уый.

Хъазт

«Концерт»,
ирон кафты мелоди.

Семæ дарддæр хъазт ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары сабиты ахастдзинæдтæм, æмзондæй архайынмæ куыд арæхсынц, уымæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг зæгъы сабитæн, цæмæй «раудагас кæной» нывтæ: æвдисы сæм карточкатæ змæлдтыты бадзырдон-фæлгонцджын нывтимæ, æмæ сабитæ уыдонмæ гæсгæ змæлынц.

59-æм ахуыр

Темæ: «Хорзæй баззай, рæвдауæндон!»

Нысан:

– Сабиты дарддæр ахуыр кæнын æнæ искай æххуысæй мелодийы æрдæмад иртасын, хъусын æмæ сыгъдæг интонацийæ æвдисын, фæлхатгонд чи цæуы, уыцы зæлтæ. Зонын бæрæг кæнын æмæ змæлдтытæй æвдисын музыкайы равг. Уæрæхдæр кæнын сабиты дзырдует, ныхасы руаджы сæ хъуыдытæ æмæ æнкъарæнтæ раргом кæнынмæ куыд арæхсой, афтæ сæ ахуыр кæнын. Сæхи æмæ сын се 'мбæлтты архайдæн аккаг аргъ кæнын амоньн.

– Рæзын кæнын сабиты эстетикон æнкъарынад.

– Бадтфæразон куыд уой æмæ сæм нысанмæ тырнындзинад куыд уа. Сабиты афтæ хъомыл кæнын.

Репертуар: М. Глинка. «НоктюРН»; Г. Струве. «Здравствуй, лето», «Мы теперь ученики»; Тотраты О. «Хæрзбон, рæвдауæндон»; Б. Савельев. «Чебурашка»; Т. Вахрушева. «Прощальный вальс».

Архайдæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Цæстуынгæ: змæлдтыты бадзырдон-фæлгонцджын нывтæ; уадынгæрзты нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.
«Зеркало».

Сабитæ хъусынц Н. Петровы пьесæ «Танец Дзерассы»-мæ. М. р. сын амонь, ацы музыкаемæ куыд кафын хъæуы, уый. Раздæр уал сабитæ кафты змæлдтытæ фæлхат кæнынц, сæ бынæтты лаугæйæ. Уыйфæстæ кафыны фæлварæнтæ кæнын райдайынц.

- Хъусын.** «Ноктюрн»,
муз. – М. Глинка. **М. р.** Нæ музыкалон ахуырты мах бирæ рæсугъд уацмыстæм байхъуыстам. Абон цы уацмысмæ байхъусдзыстæм, уый ныффыста стыр уырыссаг композитор М. Глинка, хуыйны «Ноктюрн» æмæ йæ цагъдæуы маенæ ацы уадынгарзыл (*æвдисы арфæйы ныв*). Уæ зæрдыл æрлæууыди? Амæйразмæйы ахуыры дæр уый кой кодтам. Хуыйны *арфæ*. Байхъусæм-ма йын уæдæ иу хатт йæ диссаджы зæлтæм. (*Зæлы М. Глинкайы уацмыс.*) Уæ зæрдæмæ фæцыди музыка? Цы дзы зæгъдзыстут? (*Сабиты дзуаппытæ.*)
- Зарын.** Зарæг «Ежик» ахуыргæнгæйæ, сабитæ фæцалх вæййынц æнæ искай æххуысæй мелодийы æрдæмад бæрæг кæнын, фæлхатгонд зæлтæ хъусын æмæ сæ сыгъдæг интонацийæ зарын.
- Зарæг** «Здравствуй, лето»,
муз. – Г. Струве. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй, цавæр зарæг у, уый йæ райдайæн зæлтæй базоной, куыд сæм кæсы, уый тыххæй зæгъой, йæ уаг ын сбæрæг кæной. Уыйфæстæ зарæг дарддæр ахуыр кæнын райдайынц.
- Зарæг** «Мы теперь ученики»,
муз. – Г. Струве. Зарæг семæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. архайы, цæмæй сабитæ раст зарой æмæ уацмыс, куыд æмбæлы, афтæ акæной.
- Зарæг** «Хæрзбон, рæвдауæндон»,
муз. – Тотраты О. Зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. сабиты хъус æрдары мелодийы райдайæн зæлтимæ зарын райдайынмæ, зæрди-агæй зарынмæ, динамикон фæлгъуызтæ æвдисынмæ, базард хъæрдæрæй, фæлæ сонтхæр нæ кæнгæйæ, зарынмæ.

Кафт Фланелеграфыл æвæрд у кæфтытæ «Чебурашка», æмæ «Прощальный вальс»-ы муз. – Б. Савельев. бадзырдон-схематикон ныв. М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй графикон схемæмæ «Прощальный вальс», гæсгæ базоной, цавæр кафт у, уый, стæй йæ акафой. Сабитæ кæд тыхсой, уæд муз. – Т. Вахрушева. сын феххуыс кæнæд. Уыйфæстæ сабитæ къордгæйттæй акæнынц кæфтытæ æмæ кæрæдзи арæхстдзинадæн аргъ скæнынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг равдисы уадынгæрзты нывтæ æмæ зæгъы сабитæн, цæмæй се 'хсæн бацамоной *арфæ* æмæ уыцы уадынгарзы тыххæй радзурой.

60-æм ахуыр

Темæ: «Хорзæй баззай, рæвдауæндон!»

Нысан:

– Хъазты ахæм уавæртæ хъуыды кæнын, цæмæй сабитæ активонæй змæлой, уымæ – хæслæвæрдтæ иумæ æххæст кæнынмæ разæнгард уой. Заргæ-зарын дзырдты кæрæттæ бæлвырдæй куыд хъуысой, мелодийы интонаци æмæ йæ алы зæл дæр сыгъдæгæй æвдыст куыд цæуой, сабиты афтæ ахуыр кæнын.

– Рæзын кæнын сабиты музыкалон хъуыдыкæнынад (*уацмысы форма иртасын, музыкайы уаг æмæ фæлгонцады фæрæзтæ кæрæдзиуыл барын*).

– Музыкайы зæлтæм кафынмæ сабиты разæнгард кæнын.

Репертуар: М. Глинка. «Ноктюрн»; Г. Струве. «Здравствуй, лето»; Г. Струве. «Мы теперь ученики»; Тотраты О. «Хæрзбон, рæвдауæндон»; А.Фаттах. «Дирижер».

Архайæн æрмæг æмæ фæрæзтæ

Ахуыры нывæст

**Музыкалон-
ритмикон
змæлдтытæ.**
«Зеркало»

Ритмикон змæлд семæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæ лауд фендæрхуызон кæной – къæйттæй, се 'ргом кæрæдзимæ, афтæмæй слæууой. Йæ хъус дары, цæмæй змæлды рæстæг сабитæ сæ къухтæ ивой (*рахиз – галиу*).

Хъусын.
«Ноктюرن»,
муз. – М. Глинка.

Абон дарддæр зонгæ кæндзыстæм *арфаимæ (æвдисы иллюстрацитæ)*. *Арфа* у, уыцы иу рæстæг цалдæр зæлы сисæн кæуыл ис, ахæм уадæнгарз – цæгъдæг цалдæр хъисы райвазы, æмæ рауайы аккорд. Хъистæ радьгай куы ивазай, уæд та зæлтæ, фонтаны пырхæнтау, тыбар-тыбур кæндзысты. Амæйразмæйы ахуыры камæ хъуыстам, уыцы уацмысмæ ма иу хатт байхъусæм. Куыд хуыйны, уый ма хъуыды кæнут? («Ноктюрн»). Ныффыста йæ стыр уырыссаг композитор М. Глинка. (*Зæлы музыка. Уыйфæстæ сабитæ сæ хъуыдытæ дзурынц пьесайы тыххæй.*)

Зарын.
Зарæг «Ежик»,
болг. нар мел.

Сабитæ фæлтæрынц сыгъдæг интонацийæ æмæ æрдзон хъæлæсæй зарын.

Зарæг
«Здравствуй
лето»,
муз. – Г. Струве.

Зарæг семæ дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ афойнадыл ныззарой, темп ма халой, интонацийы сыгъдæгдзинад хъахъхъæной, зарæджы ныхæстæ раст дзурой.

Зарæг
«Мы теперь уче-
ники», муз. – Тот-
раты О.

М. р. сабитæ æрныхас кæны зарæджы тыххæй. Уыйфæстæ сабитæ азарынц уадынгæрзтимæ, æнæ ахуыргæнæджы æххуысæй.

Уый сын сæ хъус æрдары зарæджы уагмæ.

Хъазт

«Концерт»,
(*цыфæнды каф-
ты мелоди дæр
уæд*). «Дирижер»,
муз. – А. Фаттах.

М. р. Уыци-уыцитæ халын зонут? Уæдæ
лæмбынæг æрбайхъусут дыууæ, зонгæ
уын чи у, ахæм музыкалон скъуыддзагмæ
æмæ уæ зæрдыл æрлæууын кæнут, уыцы
музыкæйы зæлтæм цы ми кодтат, уый.
(*Сабитæ байхъусынц музыкамæ æмæ сæ
зæрдыл æрлæууынц хъазты ном дæр æмæ
йæ фæтк дæр. Ахъазынц.*)

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы саби-
ты, хъæзтытæм иумæйагæй цы ис, цавæр у дирижеры, музыкан-
ты роль хъазты мидæг, уыдæттæй.

Музыкалон армæг бамбарыны бæрæгтæнæнтæ цæттæгæнæн к’ордаен Музыкаемæ хъусын (æмбарын)

Æмвæзад бæрзонд	Æмвæзад рæстæмбис	Æмвæзад рæстæмбисæй ныллæгдæр
<ul style="list-style-type: none"> – Иттæг парахаг у йæ музыкалон-эстетикон æмбарынад. – Музыкакæйы фæлгонцджын æрдзы бæлвырд æмбарынад æм ис, дыууæ-æртæ музыкалон даенцæджы йæ зæрдыл лæууы. – Музыкакæйы жанртæ зоны, уымæ – музыкакæйы театралон, драмон хуызтæ дæр (<i>балет, опера</i>). – Зоны уадынгæртæн сæ фылдæры нæмттæ, зонгæ йын у сæ æдде бакæст, тембр æмæ, сæ зæлтæ фехъусын кæныны мадзæлттæ. – Афæдзы дæргъы цы уацмыстæм байхъуыста, уыдонæн сæ фылдæр æнæ искай æххуысæй иргасы. – Сабийæн зындгонд у иухайон, дыууæхайон, æртаехайон музыка, кæрæдзийæ сæ хицæн кæны, бары. 	<ul style="list-style-type: none"> – Фаг парахаг у йæ музыкалон-эстетикон æмбарынад. – Музыкакæйы фæлгонцджын æрдзы æмбарынад æм ис. – Музыкакæйы жанртæ æвзары, уымæ – музыкакæйы театралон, драмон хуызтæ дæр (<i>балет, опера</i>), хаптай – хистæрты æххуысæй. – Зоны уадынгæрттæй бирæты нæмттæ, сæ зæлтæ сын иргасы æмæ сæ кæрæдзийæ бары. – Хицæн кæны кæрæдзийæ æмæ бары иухайон æмæ дыууæхайон музыка. – Зæрджытæ æмæ кæфтыты хуызтæ базоны, арæхдæр – хистæрты æххуысæй. – Байхъуыст уацмысы тыххæй хорз дзуры, фæлæ йын хаптай йæ милдисæй адзæгтæл ваййы. 	<ul style="list-style-type: none"> – Музыкаемæ байхъусын æй стæм хатт бафæнды, йæ зæрдыл æй хорз нæ дары, музыкалон хъуыдыкæнынад æм нæй. – Музыкакæйы фæлгонцты бындур фылдæр хатт нæ равзары. – Музыкакæйы жанртæ фылдæр хатт сбæрæг кæны хистæрты ’ххуысæй. – Йæ зæрдыл кæй бадардта, уыцы уацмысты нымæц бирæ нæу, сæйрагдæр – фæстагмæ кæй фехъуыста, уылдон. – Музыкалон фæлгонцалды контрастондæр мадзæлттæ базоны, сæ фæивдтытæ сын хъусы, фæлæ хаптай уацмысы æртаехайон формæ раиртасын нæ бафæразы.

<ul style="list-style-type: none"> – Музыкалон фэелгоннады мадзэллтэ зоны. – Байхуыст уацмыстгэн йæ бон аргъ кæнын у, йæ хъуыды дзуры. – Байхуыст музыкайы формаæ, уаг æмæ мидис уайтагъд собæраг кæны. – Сабн хорз æмбары, кæмæ байхуыста, уыцы зарджытæ, кæрæдзимæ сæ бары тематикæ æмæ уагмæ гæстæ. – Иттæг хорз æмбары, зарæг алцыппæтгæй дæр раст зардæуы æви нæ. – Бирæ цæмæдæрты арæхсы. – Цыфæнды уавæры дæр зарын уарзы. – Зонгæ зарджытæ æнæ искей æххуысгæй зары. – Йæхи зардæн дæр æмæ æндæр сывæллонны зардæн дæр раст аргъ кæны. 	<ul style="list-style-type: none"> – Музыкалон уацмысы формаæ æмæ хактер собæраг кæны схемæмæ гæстæ, йæ архайдыл бирæ фæхъуыды кæны. – Хæпперис тынг стæм хатт æвдисы, фылдæр хатт искей хъуыдымæ гæстæ архайы. – Бирæ зарджытæ æмбары, уæлдайдæр арæхдæр кæй хъусы, уыдон. – Зарынгæн аргъ кæнгæйæ активон у. – Хъæугæ фæлтæрдзинад æм и. – Хъæугæ арæхстдинад æм ис. – Фадаг ын куы вæййы, уæд зарын уарзы, кæд ын интонаци бынтон раст нæ уайы, уæддæр. – Цы зарджытæ сахуыр кодта, уыдон йæхæдæг зары уадынгарзы цагъды æххуысгæй. – Цы зарæг азарыл, уый тыххæй йæ ’нкъарæнтгæ зæрдиаггæй фæдзуры. 	<ul style="list-style-type: none"> – Зоны, йæ зæрдыл дары армæст иугай зарджытæ, арæхдæр – фæстаг рæстæджы кæмæ байхуыста, уыдон. – Музыкайы рагг иумæйаггæй æмбары, фæлæ хистæры ’ххуысгæй дæр музыкайы иу рагг иннæмæй нæ иргасы. – Зарынмæ æнæбары арæхсы: зæл аразыны фæлтæрддинад æм нæй, заргæйæ раст улаæфын нæ зоны. – Иунæггæй тынг стæм хатт зары, сабитимæ – арæхдæр, уарзы уадынгарзты цагъдимæ зарын.
---	--	--

Музыкалон-ритмикон архайд		
<p>– Музыкалон эмэлдтыгта каёнынмае хорз арахсы, йае зёрдыл дары амае ранымайы зонга кэфтыгта, цэлхдымбылщыдтыгта амае хъазтыган сае фылддэр.</p> <p>– Йе эмэлдтыгта амахааст музыкэйи уаг, йае фаивдиме.</p> <p>– Йае хъус итгэг хорз ахсы музыкэйи ритм, темп амае динамикаэйи хицэндзингедтга амае уйдонмае гасга саби банысан каёны эмэлдтыгы фэатк амае уаг.</p> <p>– Итгэг хоз арахсы музыкалон-ритмикон эмэлдтыгта амае сын сае алы хуызтгай пайда каёны; анцонай ориентации каёны тыгъдады, алы-хуызон алаудтыгы архайгайга.</p> <p>– Енае искай аххуысгай аргъ каёны искай акафт, хъазт каёнае сконд фаелгараёнан.</p>	<p>– Саби йае зёрдыл дары амае ранымайы зонга кэфтыгта амае хъазтыган сае фылддэр.</p> <p>– Музыкакэйи раваган йае фаивд амабары амае йе эмэлдтыгта йемае амахааст каёны.</p> <p>– Стэм хагт радийи зонгае кафт каёнае фаелгараёны.</p> <p>– Зонга репертуар акёнынмае амае искай аххуысгай арахсы.</p> <p>– Уарзы кафын, цэлхдымбылщыд каёнын, хъазын, фалае, гаёнаен ис, уаелдай зынддэр эмэлдтыгы каёмдэр фаераедийа.</p>	<p>– Сабийи зёрдыл лаёууынц амаеаст иуаёй-иу зонгае кэфтыгта, хъазтыгта.</p> <p>– Музыкакэйи раваган йае хуызты амабарынад амабэлгга амавазадыл наёй, сабийи хъус музыкалон фаёлгонцады мадзэлтты фаёивдтыгта зынаёй иртасы.</p> <p>– Музыкалон-ритмикон эмэлдтыгта амаебары тасы, исты вады зыгджын эмэлды хайтга фэд-фадыл акёныны тыххгай йае хистарты аххуыс хъаёуы.</p> <p>– Музыкалон-ритмикон эмэлдтыгта каёнын хорз нае зонны.</p>

Учебно-методическое издание

Гугкаева Людмила Казбековна

РАЗВИТИЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ

ПОДГОТОВИТЕЛЬНАЯ ГРУППА ДОУ
(6–7 лет)

МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ
(*КОНСПЕКТЫ ЗАНЯТИЙ*)

Перевод *Е. М. Кочиевой*
Редактор *И. Х. Джанаева*
Корректор *Л. Г. Дзампаева*
Компьютерная верстка *Б. А. Келехсаевой*

Сдано в набор 2.04.2014. Подписано в печать 26.04.2014.
Усл.п.л. 10,7. Бум. 65 гр. Гарнитура шрифта «Times».
Печать цифровая. Формат 60×84 ¹/₁₆. Тираж 122 экз.

Отпечатано с готовых диапозитивов в издательстве СОГПИ,
362003, г. Владикавказ, ул. К. Маркса, 36